Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet 2021

Kunnanvaltuusto hyväksyi vuoden 2021 talousarvion ja vuosien 2021 - 2023 taloussuunnitelman kokouksessaan 14.12.2020.

Toiminnot tulee mitoittaa talousarvion mukaisesti ja kaikesta muusta tulee luonnollisesti pidättäytyä. Pakollisiin lisämäärärahoihin tulee osoittaa kate ensisijaisesti omalta toimialalta.

Vuoden 2021 talousarvio on -306.000 euroa alijäämäinen. Vuoden 2022 taloussuunnitelma on -464.000 euroa alijäämäinen. Vuoden 2023 taloussuunnitelma on arvioitu tulokseltaan -121.000 alijäämäiseksi, jolloin on jo selkeästi nähtävissä talouden tasapainotussuunnitelman toteutuminen sekä arvioiden vuoden 2023 alusta toteutuva sosiaali- ja terveydenhoidon uudistus.

Talousarvion sitovuus ja käyttösuunnitelmat

Talousarviossa esitetyt toimialakohtaiset tavoitteet ovat samalla tavalla sitovia kuin määrärahat ja tuloarviotkin. Lautakunnat vahvistavat talousarvion käyttösuunnitelmansa helmikuun loppuun mennessä.

Hyväksyttyjen tavoitteiden saavuttamista tulee seurata vuoden varrella määräraha- ja tuloarvioseurannan lisäksi. Lautakuntakäsittelyyn viedään raportit (omana pykälänä) talousarvion toteutumisesta myös tavoitteiden osalta kolmen kuukauden välein.

Kate ylitykselle tai lisämäärärahalle etsitään ensisijaisesti sisäisesti
1) omalta tulosalueelta; jos se ei onnistu
2) lautakunnan päätöksellä lautakunnan tulosalueiden välillä; jos ei se onnistu
3) lautakunnan esityksenä valtuustolle toimialojen välillä tai valtuuston päätöksellä esitetään rahoitettavaksi muulla keinoin.

Investointiosassa lautakunnille ja eri hankkeille myönnetyt määrärahat ovat kohteittain sitovia.

Laskut ja muut kirjanpitotositteet / pöytäkirjojen nähtävillä pito

Ensimmäisessä toimielimen kokouksessa tulee päättää käyttösuunnitelman hyväksymisen lisäksi ainakin laskujen ja tositteiden hyväksyjät ja lautakunnan kokousajat ja pöytäkirjan nähtävillä pitoaika ja –paikka. Lautakunnan kokousajoista ja pöytäkirjojen nähtävillä pidosta pitää myös ilmoittaa ilmoitustaululla, netissä ja Kannonkoskisessa.

Laskujen hyväksyjän on tarkistettava, että ostolasku/muu kirjanpitotosite on muodollisesti ja asiallisesti oikein ja että tavara, työsuoritus tai muu palvelu on merkitty vastaanotetuksi ja toimintakulun suorittamiseen on käytettävissä määrärahaa.

Sisäisen valvonnan näkökulmasta vastaanottaja ja hyväksyjä eivät saa olla sama henkilö.

Hankintaohjeen (pienhankinnat) ja hankintalain säännöksiä tulee noudattaa sekä tavara- että palveluhankinnoissa. Huom! Jos laskut perusteettomasti toimitetaan maksatukseen eräpäivän jälkeen, kirjataan myöhästymisestä aiheutuvat viivästyskorot ao. tulosyksikön määrärahoista.

Hallintokuntia sitoo myös vastuu tulojen kertymisestä. Tulosyksiköiden on huolehdittava toimialallaan syntyvien saatavien laskutuksesta.

Kunnan hallintosääntö ja kaikki muu voimassa oleva ohjeistus löytyy Y-asemalta säännöt ja ohjelmat –kansiosta.

Toimintakertomukset vuodelta 2020

Toimintakertomukset tulee toimittaa kunnanhallitukselle viimeistään helmikuun loppuun mennessä, mielellään jo aikaisemminkin, mikäli mahdollista. Toimintakertomuksessa on oleellista selvittää vuoden 2020 talousarviossa hyväksyttyjen tavoitteiden toteutuminen sekä oleelliset muutokset toiminnoissa tai määrärahoissa. Toimintakertomuksista koostetaan kunnan tilinpäätöksen tekstiosaa. Yhtenäinen, tiivis esitystapa ja sama fontti (Calibri) edesauttavat koostamista. Toimintakertomuksissa käytetään seuraavia fonttikokoja (ei mitään taustavärejä tms. korostuksia):

- pääotsikko (isot kirjaimet, lihavoitu Calibri 14)
- väliotsikko (pienet kirjaimet, lihavoitu Calibri 12)
- teksti (Calibri 12).

Toimintakertomuksen oleellinen osa on myös sisäisen valvonnan selonteko vuodelta 2020 (tavoitepituus max 1 A4/ hallintokunta).

Muuta ajankohtaista ja muistettavaa

- kunta saa verottajalta verotustiedot (verokortit) sähköisesti, mutta mikäli toimitat muutosverokortin, niin se on toimitettava palkkasihteerille tammikuun loppuun mennessä
- kilometrikorvaus (auto, ensimmäiset 5000 km) 44 snt/km, lisähenkilöstä 3 snt/hlö/km
- matkalaskut entiseen tapaan palkanmaksun yhteydessä ja käyttäen web-tallennusta (oleellista on merkitä ajetut kilometrit oikein)
- kokopäivärahaa on 44 euroa ja osapäiväraha 20 euroa jokaiselta ao. päivärahaan oikeuttavalta matkavuorokaudelta.
- viime vuotta koskevat ostolaskut käsiteltynä/hyväksyttävä **viimeistään 22.1.2021**
- Ostoreskontra suljetaan 25.1.2021
- Myyntilaskut lähetetty 18.1.2021
- Konsernitiedot (toimitus 23.2.2021)
- Liikelaitoksen/Piispalan TP kuntaan viimeistään 26.2.2021
- Tekstit tilinpäätökseen 1.3.2021 valmiit

Näiden täytäntöönpano-ohjeiden lisäksi lautakuntien ja viranhaltijoiden/työntekijöiden on noudatettava voimassa olevia hankintasäännön ja hallintosäännön määräyksiä sekä sisäisen valvonnan ohjetta.

Kannonkosken kunnanhallitus

ASKO HÄNNINEN	MARKKU VEHKAOJA
Asko Hänninen, pj	Markku Vehkaoja, kj

Turvallinen Keski-Suomi

Keski-Suomen maakunnan turvallisuussuunnitelma
2021-2023

KESKI-SUOMEN LIITTO
REGIONAL COUNCIL OF CENTRAL FINLAND

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO ... 4

2 TAVOITTEET ... 5

3 TURVALLISUUSSUUNNITTELUN ORGANISOINTI JA TOTEUTUS ... 6

3.1 Maakunnallisen turvallisuussuunnitelman päivitys ... 6

3.2 KSTURVA ... 6

3.3 KSTURVA:n toiminnan tuntemus ... 7

3.4 KSTURVA seutukunnat ... 8

4 TOIMENPIDEKORTIT ... 10

4.1 Nuorten rikollisuuden vähentäminen ... 11

4.1.1 Alustus ... 11

4.1.2 Visio ... 11

4.1.3 Seurattavat indikaattorit ... 11

4.1.4 Toimenpiteet vastuutahoineen ... 12

4.1.5 Lisätietoja verkosta ... 13

4.2 Ikääntyneiden asumisen turvallisuuden kehittäminen ... 13

4.2.1 Alustus ... 13

4.2.2 Visio ... 13

4.2.3 Seurattavat indikaattorit ... 13

4.2.4 Toimenpiteet vastuutahoineen ... 14

4.2.5 Lisätietoja verkosta ... 15

4.3 Lähisuhdeväkivallan vähentäminen ... 15

4.3.1 Alustus ... 15

4.3.2 Visio ... 15

4.3.3 Seurattavat indikaattorit ... 16

4.3.4 Toimenpiteet vastuutahoineen ... 16

4.3.5 Lisätietoja verkosta ... 17

4.4 Hyvien väestösuhteiden edistäminen ... 17

4.4.1 Alustus ... 17

4.4.2 Visio ... 18

4.4.3 Seurattavat indikaattorit ... 18

4.4.4 Toimenpiteet vastuutahoineen ... 18

4.4.5 Lisätietoja verkosta ... 19

4.5 Alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisy ... 19

4.5.1 Alustus ... 19

4.5.2 Visio ... 19

4.5.3 Seurattavat indikaattorit ... 20
4.5.4 Toimenpiteet vastuutahoineen ... 20
4.5.5 Lisätietoja verkosta ... 21
4.6 Julkisten tilojen turvallisuus ... 21
4.6.1 Alustus ... 21
4.6.2 Visio ... 21
4.6.3 Seurattava indikaattori ... 21
4.6.4 Toimenpiteet vastuutahoineen ... 22
4.6.5 Lisätietoja verkosta ... 22
4.7 Oppilaitosturvallisuus ... 22
4.7.1 Alustus ... 22
4.7.2 Visio ... 23
4.7.3 Seurattavat indikaattorit ... 23
4.7.4 Toimenpiteet vastuutahoineen ... 23
4.7.5 Lisätietoja verkosta ... 24
5 TURVALLISUUSSUUNNITELMAN KÄYTTÖÖNOTTO JA SEURANTA ... 24
5.1 Kuntien valtuustot ... 24
5.2 KSTURVA ja indikaattoriseuranta ... 24
LIITTEET (tilastot seutukunnittain) ... 26

1 JOHDANTO

Turvallisuussuunnitelman laatiminen pohjautuu valtioneuvoston periaatepäätökseen ”Hyvä elämä – turvallinen arki” (5.10.2017), jossa määritellään strategisia toimenpidekokonaisuuksia maakuntien ja kuntien turvallisuustyöhön. Valtioneuvoston tavoitteena on yhdenmukaistaa sekä edistää arjen turvallisuustyötä paikallis- ja aluetasolla.

Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset (sisäministeriön julkaisuja 2019:2) täsmentävät valtioneuvoston periaatepäätöksen turvallisuussuunnittelua. Turvallisuutta kaikkialla –dokumentissa tavoitellaan pitkäjänteistä, järjestelmällistä ja koordinoitua turvallisuussuunnittelun prosessia paikallis- tai aluetason turvallisuuskysymysten ratkaisemiseksi eri toimijoiden yhteistyönä.

Keski-Suomessa on toteutettu maakunnalliset turvallisuussuunnitelmat määräajoille vuosille 2011-2014 sekä 2015-2018. Turvallisuussuunnitelmat ovat käsitelleet sekä valtion että kuntien esiin nostamia turvallisuushaasteita. Aiemmissa turvallisuussuunnitelmissa on jaettu vastuita eri toimijoiden välille, mutta turvallisuussuunnitelmaprojektien päätyttyä toimenpiteiden ja niiden vaikuttavuuden seurantaa ei ole aktiivisesti ylläpidetty.

Keski-Suomessa on käynnistetty vuoden 2018 aikana KSTURVA (Keski-Suomen turvallisuus ja valmiustoimikunta), jonka toimijat ovat nähneet tarpeen päivittää maakunnallisen turvallisuussuunnitelman vuoden 2020 aikana. Maakunnallisen turvallisuussuunnitelman 2021-2023 toteutuksesta vastaavat Keski-Suomen liitto sekä Keski-Suomen pelastuslaitos, josta projektille on määritelty vastuuhenkilö.

Turvallisuussuunnitelman 2021-2023 toimenpidekortteihin pohjautuvat toimet käsittelevät teemoja nuorten rikollisuuden vähentämisestä, ikääntyneiden asumisen turvallisuudesta, lähisuhdeväkivallan vähentämisestä, hyvien väestösuhteiden edistämisestä, alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ehkäisystä, julkisten tilojen turvallisuudesta sekä oppilaitosturvallisuudesta.

2 TAVOITTEET

Maakunnallisen turvallisuussuunnitelman tavoitteina on muodostaa käytännönläheinen turvallisuussuunnitelma, jolla kehitetään kuntien turvallisuussuunnittelua, jalkautetaan yhtenäisiä toimintamalleja maakunnan eri toimijoille sekä luodaan jatkumoa turvallisuustyölle Keski-Suomessa seutukuntatyöskentelyllä KSTURVA –rakenteessa. Turvallisuustyön jatkumoa varten on vuoden 2020 aikana valmistunut ATT (alueellisen turvallisuuden tila) -malli.

Käytännönläheisellä turvallisuussuunnitelmalla tavoitellaan jo olemassa olevien toimintamallien jalkauttamista turvallisuustyötä tekevien henkilöiden pariin. Tavoitteena ei ole poistaa olemassa olevia hyviä toimintamalleja, vaan ottaa käyttöön laajaalaisesti tutkittuja ja hyväksi todettuja toimintamalleja erinäisten turvallisuusteemojen osalta.

Turvallisuussuunnittelun jatkumoa varten projektissa on esitelty KSTURVA:n rakenteita sekä jalkautettu seutukuntatyöskentelyä osaksi turvallisuustyötä. Tavoitteena on virallistaa seutukuntarakenteet kuntien valtuustojen päätöksellä sekä tarkastella tulevina vuosina indikaattoriperusteisesti turvallisuustyön toteumaa maakunta- sekä kuntatasolla.

3 TURVALLISUUSSUUNNITTELUN ORGANISOINTI JA TOTEUTUS

3.1 Maakunnallisen turvallisuussuunnitelman päivitys

Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnassa (KSTURVA) on käsitelty vuoden 2019 aikana Keski-Suomen maakunnallisen turvallisuussuunnitelman päivitystarpeita. Myös KSTURVA:n johtajafoorumi näki päivityksen tarpeelliseksi ja Keski-Suomen liiton rahoituksen tukemana Keski-Suomen pelastuslaitos osoitti palomestarin toteuttamaan maakunnallista turvallisuussuunnitelmaa määräajalle 1.4.2020-30.9.2020.

Koronaviruspandemia ja Suomessa vallinneet poikkeusolot pakottivat projektin työpanoksen viivästämistä loppuajalle, jonka seurauksena projektia jatkettiin 30.11.2020 saakka.

Edellisiä turvallisuussuunnitelmia on ohjannut erillinen ohjausryhmä sekä erilliset työryhmät ovat toteuttaneet turvallisuussuunnittelua seutukunnittain. Tämän turvallisuussuunnitelman osalta päätettiin ohjauksen tulevan jo olemassa olevasta KSTURVA –rakenteesta sekä seutukuntien kokoonpanoksi esitettiin kahta erilaista vaihtoehtoa, joista Keski-Suomen kunnanjohtajakokouksessa enemmän kannatusta sai neljään seutukuntaan jaettu Keski-Suomi.

3.2 KSTURVA

Vuoden 2018 aikana toimintaansa käynnistänyt KSTURVA on vakiinnuttanut paikkansa maakunnallisten toimijoiden eli valtion viranomaisten, kuntien toimintojen, elinkeinoelämän sekä 3. sektorin parissa. KSTURVA muodostuu johtajafoorumista (kuva 1 punainen alue), jonka puheenjohtajana toimii maakuntajohtaja Keski-Suomen liitosta, sekä sihteeristöstä (kuva 1 vihreä alue), jonka puheenjohtajana toimii tällä hetkellä kaaviosta poiketen Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

KSTURVA toimii maakunnan ylimmän johdon suunnittelu- ja tiedonvaihtofoorumina, eikä sillä ole itsenäistä päätäntävaltaa. Foorumin toiminta perustuu ylimmän johdon keskinäiseen sopimiseen.

Koronaviruspandemian myötä KSTURVA –rakennetta on hyödynnetty maakunnassa tiedon ja tilannekuvan välittymisessä. Organisaatiot ovat antaneet tilannekatsaukset pandemian vaikutuksesta omaan toimintaansa sekä pystyneet esittämään mahdollisia tukipyyntöjä toisille toimijoille. Myös hyviä toimintamalleja on jaettu muiden käyttöön.

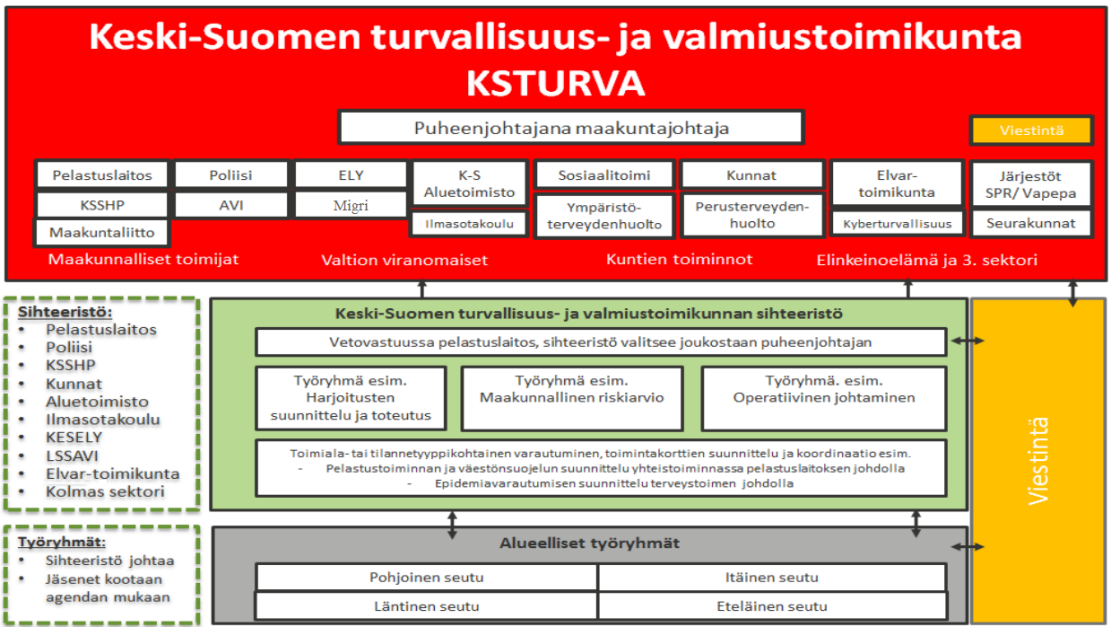

Kuva 1. KSTURVA organisaatiokaavio

3.3 KSTURVA:n toiminnan tuntemus

Heinäkuussa kartoitettiin eri toimijoiden taustoja ja näkemyksiä turvallisuussuunnitteluun liittyen Webropol-kyselyllä. Huomionarvoista kyselyssä oli ”Tunnen KSTURVA:n toimintaa (kartoitetaan tarvetta käsitellä)”.

Lokakuun lopulla käydyissä Teams –kokouksissa esiteltiin KSTURVA:n organisaatiota sekä seutukuntien roolia turvallisuustyössä tulevaisuudessa. Kunnat ja eri organisaatiot ottivat myönteisesti vastaan yhteistyön lisäämisen vallitsevassa organisaatiorakenteessa.

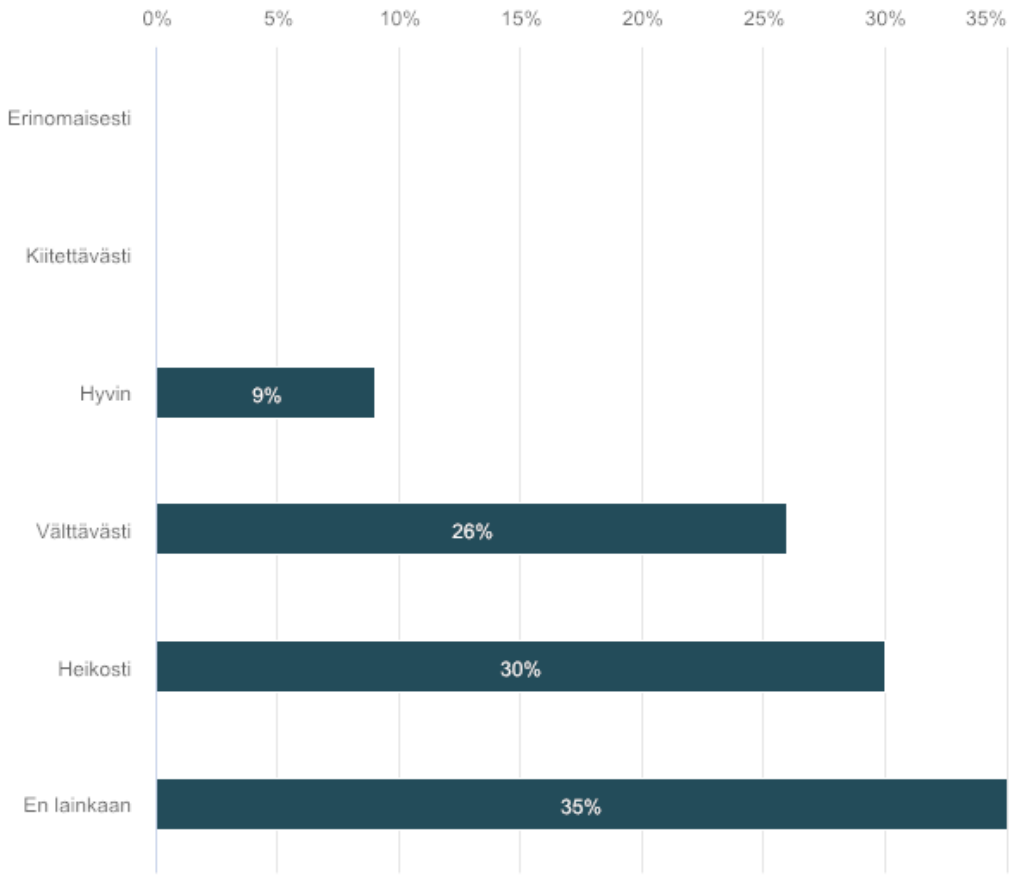

Kuva 2. Keski-Suomessa kartoitettu KSTURVA:n tuntemus (n=46)

3.4 KSTURVA seutukunnat

Turvallisuussuunnittelun sekä varautumisasioiden edistämiseksi KSTURVA on nähnyt tarpeelliseksi muodostaa rakenteeseensa seutukunnittain työryhmät. Työryhmät pohjautuvat alueellisen turvallisuuden tilan (ATT) – alueellista turvallisuussuunnittelua ja varautumista tukeva seuranta-, arviointi- ja ennakointimalliin. Seutukuntakohtaisesti eri toimijat pystyvät tukemaan ja ohjaamaan kuntia, mutta myös saamaan kunnista omalle organisaatiolle turvallisuuden asiakokonaisuuksiin liittyviä tietoja.

Seutukuntarakenteen on tarkoitus yhteistyössä tuottaa hiljaista tietoa, indikaattoritietoa sekä tilastotietoa, jota KSTURVA –organisaatiorakenteessa analysoidaan ja saatetaan johtajafoorumille käsittelyyn.

Kunnanjohtajakokouksessa kesäkuussa 2020 esiteltiin maakunnallisen turvallisuussuunnitelman työstämistä sekä seutukuntien perustamista KSTURVA –rakenteeseen. Päätetty seutukuntajako jakautuu kuvan 2 mukaisesti.

Kuva 3. KSTURVA seutukunnat (pohjoinen, itäinen, eteläinen ja läntinen)

4 TOIMENPIDEKORTIT

Turvallisuutta kaikkialla –dokumentissa on nimetty valtakunnallisiksi pääteemoiksi nuorten rikollisuuden vähentäminen, ikääntyneiden asumisen turvallisuus, lähisuhdeväkivallan vähentäminen, hyvien väestösuhteiden edistäminen, alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisy sekä julkisten tilojen turvallisuus. Maakunnallisen turvallisuussuunnitelman osalta kartoitettiin kunnista sekä KSTURVA:n organisaatioista Webropol-kyselyllä tarvetta käsitellä muita turvallisuuteen liittyviä asiakokonaisuuksia ja erityisenä nostona nousi esiin oppilaitosten turvallisuus.

Tässä luvussa esitellyt toimenpidekortit sisältävät toteuttamiskelpoisia toimia turvallisuustyöhön eri aihepiirien ympärillä. Toimenpidekorttien toimintamallit eivät ole itsessään kaiken turvallisuustyön perusta, vaan ne ovat tiedollisesti todennettuja toimintamalleja, joita hyödyntämällä kuntien ja maakunnallisten toimijoiden työtä voidaan tehostaa. Lähisuhdeväkivallan vähentämisessä, alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisyssä sekä oppilaitosturvallisuudessa on hyödynnetty myös eri organisaatioiden asiantuntijoiden osaamista toimenpidekortteja määrittäessä.

Resurssien osalta tavoitteena on välttää kustannusten nousu, vaan sen sijaan kohdentaa toimintamalleittain käytössä olevat resurssit jo olemassa olevien turvallisuushaasteiden parissa. Alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisyn osalta havaittiin turvallisuussuunnitelmatyön myötä selkeä tarve maakunnalliselle koordinaatiolle, mikäli vaikuttavuutta halutaan lisätä. Tämän seurauksena myös toimenpidekorttiin kirjattiin ylös selkeä koordinaation tarve.

Toimenpidekortteihin on kirjattu alustus teemaan, visio, seurattavat indikaattorit, toimenpiteet vastuutahoineen sekä lisätietoja verkosta. Kuntakohtaiset tilastot seurattavien indikaattorien osalta on kirjattu tämän dokumentin liitteisiin (liite 2). Kunnallisessa turvallisuussuunnittelussa kyseisiä toimenpidekortteja voi hyödyntää sellaisenaan ja maakunnallisen turvallisuussuunnitelman tavoitteena on, että toimenpidekorteittain määriteltävät toimintamallit otetaan käyttöön kaikissa Keski-Suomen kunnissa.

Kuntiin tehtävä toimenpidekorttien jalkautus toteutettiin vallitsevasta koronatilanteesta johtuen etäyhteyksien varassa yhteensä kahdessakymmenessäviidessä tilaisuudessa,

joihin osallistuivat kuntien ja eri toimijoiden osoittamat työntekijät. Etäyhteyksillä pidetyillä tilaisuuksilla saavutettiin satakunta työntekijää kahdestakymmenestä Keski-Suomen kunnasta. Toimenpidekorttien lisäksi esiteltiin KSTURVA sekä seutukunta-työskentely.

4.1 Nuorten rikollisuuden vähentäminen

4.1.1 Alustus

Nuoruus on rikosten tekemisen kannalta aktiivista aikaa. Suurin osa nuorista rikoksen-tekijöistä päätyy rikoksettomaan aikuisuuteen, mutta lähes kaikki toistuvasti rikoksia tekevät aikuiset ovat jo nuorena joutuneet rikoskierteeseen. Tämän vuoksi nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisy on kokonaisrikollisuuden vähentämisen kannalta tärkein toimenpide paikallisesti ja valtakunnallisesti. Paljon rikoksia tekevät nuoret joutuvat muita useammin myös rikosten uhreiksi. Nuorisorikollisuuden ehkäisyyn voidaan puuttua mm. vaikuttamalla yksilön syrjäytymiskehitykseen tai jo alkaneeseen rikolli-suuteen. Rikollisen teon seurausten konkretisoituminen ja rikoksen uhrin kohtaaminen voivat olla nuoren rikoksentekijän kohdalla tehokkaita keinoja ennalta ehkäistä tulevia rikoksia.

4.1.2 Visio

Estetään riskiryhmässä olevien nuorten ajautuminen rikollisuuteen. Katkaistaan nuo-ren alkanut rikoskierre ajoissa oikealla ja oikea-aikaisella tuella sekä palveluilla.

4.1.3 Seurattavat indikaattorit

1. Nuorten tekemät rikokset (15-29 –vuotiaat) suhteutettuna alueen nuorten määrään (poliisin tilastot, väestötiedot)
2. Nuorten uusintarikollisuus (%, 3 vuoden sisällä – tilastokeskus)
3. Ankkuri-toiminnassa kohdattujen nuorten rikoksentekijöiden lukumäärä kotikunnit-tain (poliisin tilastot)
4. Sovitellut rikokset, joissa tekijä 15-29 –vuotias, suhteutettuna nuorten tekemien rikosten kokonaismäärään (sovittelutoimistot, poliisin tilastot)
5. Pitkäkestoisen tuen palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten määrä

4.1.4 Toimenpiteet vastuutahoineen

1. Syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret pääsevät pitkäkestoisen tuen piiriin

Syrjäytymisvaara tunnistetaan yksilötasolla hyvin varhaisessa vaiheessa. Erityisessä rikollisuusriskissä ovat pojat, joilla on useampi kuin yksi riskitekijä. Varhaisessa vaiheessa aloitettu pitkäkestoinen tukitoiminta on kustannustehokasta rikollisuuden, lastensuojelutoimenpiteiden ja terveydenhuollon näkökulmasta. Yleisesti on tärkeää, että syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille on olemassa erityisiä palveluja, kuten etsivän nuorisotyön palveluja tai verkostotoimijoiden huoli-ilmoituksiin perustuvia verkostoyhteistyöpalveluja.

”***Kunta*** tuottaa yhteistyössä järjestöjen kanssa pitkäkestoisen varhaisen tuen palvelun (esimerkiksi Icehearts –malli) alueen syrjäytymisvaarassa oleville lapsille”

2. Jokaisella nuorella rikoksentekijällä on pääsy Ankkuri-mallin palveluihin

Ankkuri-mallilla puututaan varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikolliseen käyttäytymiseen ja perheväkivaltaan.

”***Sosiaali- ja terveystoimen*** palvelut järjestetään niin, että Ankkuri-toiminnan käytössä on riittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöresursseja”

”***Poliisi*** järjestää toiminnan edellyttämän poliisihenkilöstön sekä muut puitteet ja vastaa toiminnan koordinaatiosta”

”***Nuorisotoimen palvelut*** järjestetään niin, että osaaminen ja nuorisotoimen palvelut ovat käytettävissä alueen Ankkuri-toiminnassa”

3. Julkisyhteisöihin kohdistuneet alaikäisten tekemät rikokset sovitellaan

Sovittelumenettely on todettu tehokkaaksi uusintarikollisuutta vähentäväksi toimintamuodoksi erityisesti nuorilla rikoksentekijöillä. Sen avulla lapsi tai nuori voidaan saada konkreettisesti ymmärtämään tekonsa aiheuttamat kärsimykset ja vahingot. Sovittelumenettelyn käytön säännönmukaistaminen julkisyhteisöihin kohdistuneissa, nuorten tekemissä rikoksissa, edistää menettelyn käyttöä laajasti. Rikosasian sovittelu ei korvaa rikosprosessia, vaan on rinnakkainen prosessi.

”***Poliisi*** ohjaa rikokset soviteltaviksi”

”***Kunta*** ja ***muut julkisyhteisöt*** tekevät sovittelualoitteen ollessaan asianomistajina nuorten tekemissä rikoksissa”

4.1.5 Lisätietoja verkosta

Syrjäytymisen dynamiikka –työkalu
Icehearts -malli

4.2 Ikääntyneiden asumisen turvallisuuden kehittäminen

4.2.1 Alustus

Suomi on Euroopan nopeimmin ikääntyvä maa. Vuonna 2060 yli 65-vuotiaiden määrän ennustetaan olevan jo 29 prosenttia koko väestöstä. Väestörakenteen muutos asettaa uudenlaisia vaatimuksia ikääntyneiden turvallisuudelle, sillä onnettomuuksien, tapaturmien ja rikosten seuraukset ovat usein huomattavasti vakavampia ikääntyneille kuin nuoremmalle väestölle. Lisäksi ikääntymisen myöhempiin vaiheisiin liittyvä toimintakyvyn heikkeneminen lisää kaatumis- ja tapaturmariskiä. Ikääntyneet haluavat usein asua kodeissaan niin pitkään kuin mahdollista, ja myös yhteiskunta korostaa kotihoidon ensisijaisuutta suhteessa laitoshoitoon.

Koti on yleisin tapaturmapaikka ikääntyneiden keskuudessa. Kaatumistapaturmat ovat merkittävin ikääntyneen väestönosan turvallisuusriski, yleisin ensihoitotehtävien syy (n. 15% kaikista tehtävistä) ja kolmanneksi merkittävin väestön terveitä elinvuosia vähentävä tekijä Suomessa.

4.2.2 Visio

Ikääntyneet voivat asua kodeissaan mahdollisimman pitkään turvallisesti. Kaatumisista johtuvien lonkkamurtumien ja päävammojen määrä kääntyy laskuun, vaikka ikääntyneen väestön määrä kasvaa.

4.2.3 Seurattavat indikaattorit

1. Pelastusviranomaiselle tehtyjen paloriski-ilmoitusten määrä (pelastuslaitos)
2. Yli 65-vuotiaiden palokuolemat (pelastuslaitos)
3. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä (SOTKAnet)

4. Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä (SOTKA-net)
5. Toteutetut yksilölliset kaatumisen ehkäisyn toimenpiteet suhteessa suuressa kaatumisvaarassa olevien asukkaiden määrään alueella (kunnan tilastot)

4.2.4 Toimenpiteet vastuutahoineen

1. Kunnassa ja maakunnassa on toimivat yhteistyömekanismit ikääntyneiden turvallisuusriskien tunnistamiseksi ja vähentämiseksi (esim. Etelä Karjalan Kotona asumisen turvallisuus KAT 1, 2 ja 3 sekä Pirkanmaan IKAT ja EVAC)

”***Sosiaali-***, ***terveys-*** ja ***pelastustoimialat*** sekä ***poliisi*** käyttävät pelastuslaitosten kumppanuusverkoston vuoden 2018 aikana kehittämää paloriski-ilmoituskäytäntöä (PelL 42§) työssään”
”***Sosiaali- ja terveystoimialat*** tekevät kotikäynneillä säännöllisesti kodin turvallisuuden tarkistuksen tarkistuslistan avulla. Sen perusteella tehdään tarvittavat toimet iäkkään kodin turvallisuuden parantamiseksi.”

2. Ikäteknologiaa, turvatekniikkaa ja apuvälineitä hyödynnetään laajasti asumisen turvallisuuden edistämiseksi

”***Sosiaali- ja terveystoimialat*** levittävät tietoa ikäteknologiasta, turvallisuustekniikasta ja apuvälineistä ikääntyneille ja heidän omaisilleen (esim. Ikäteknologiakeskuksen Konstikoppa tai Vanhustyön keskusliiton arkiteknologiasalkun avulla)”

3. Suuressa kaatumisvaarassa olevat ikääntyneet tunnistetaan ja heille laaditaan näyttöön perustuvien toimintamallien (Ikinä, Kaatumisseula) mukaiset yksilölliset kaatumisen ehkäisyn toimenpiteet

”***Sosiaali- ja terveystoimi*** vastaa kaatumisvaarassa olevien tunnistamisesta ja yksilöllisistä ehkäisysuunnitelmista (esimerkiksi osana hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä), toimeenpano yhteistyössä ***viranomaisten*** ja ***järjestöjen*** kanssa”
”***Kunta*** tunnistaa osana turvallisuussuunnitelmaa tai muutoin alueellaan julkiset paikat, joissa tapahtuu paljon kaatumisia tai kaatumisriski on muutoin suuri, ja toteuttaa tarvittavat toimenpiteet yhteistyössä ***muiden toimijoiden*** kanssa”

4.2.5 Lisätietoja verkosta

Ikääntyneiden asumisen –sivusto
Kuntaliiton paloriski-ilmoitusten opas
Turvallisesti kaiken ikää: Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma 2021-2030 sekä selvitys kustannuksista

4.3 Lähisuhdeväkivallan vähentäminen

4.3.1 Alustus

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jonka tekijänä on nykyinen tai entinen kumppani, perheenjäsen tai muu läheinen ihminen. Vain pieni osa lähisuhdeväkivallasta päätyy poliisin tietoon. Lähisuhdeväkivallan uhrit ovat erityisen haavoittuva uhriryhmä, koska kynnys hakea apua on korkea, väkivallan uhka on usein jatkuvasti läsnä ja lähisuhdeväkivalta on usein ajan myötä raaistuva ilmiö. Yhtä suuri osa miehistä ja naisista on joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi (n. 20 %), mutta poliisin tietoon tulleissa teoissa uhreista 69 % on naisia. Väkivaltakuolemien suunta on ollut viime vuosina laskeva, mutta nainen joutuu kumppaninsa surmaamaksi kolme kertaa miehiä useammin.

Ikääntyneiden suurin väkivaltariski on lähisuhteessa tapahtuva kaltoinkohtelu. Tämä voi ilmetä myös huolenpidon laiminlyöntinä tai taloudellisiin motiiveihin perustuvana kiristyksenä. Jos perheessä esiintyy parisuhdeväkivaltaa, on myös perheen lapsilla suuri riski joutua kaltoin kohdelluiksi. Joka neljäs perheväkivallan uhri on lapsi. Väkivallan pitkäaikaisseurauksia voivat olla mielenterveysongelmat, itsetuhoinen käyttäytyminen sekä alkoholin ja huumeiden väärinkäyttö. Suuri osa niistä, jotka käyttävät väkivaltaa aikuisena, ovat kasvaneet väkivaltaisessa ympäristössä.

4.3.2 Visio

Aiempaa harvempi aikuinen kohtaa väkivaltaa lähisuhteessa ja aiempaa harvempi lapsi kokee perheväkivaltaa. Tunnistetaan varhain tukea tarvitsevat henkilöt, ja katkaistaan alkanut väkivaltakierre ajoissa oikealla ja oikea-aikaisella tuella sekä palveluilla.

4.3.3 Seurattavat indikaattorit

1. Lapsiin kohdistunut fyysinen lähisuhdeväkivalta viimeisen vuoden aikana (poliisi)
2. Aikuisin kohdistunut fyysinen lähisuhdeväkivalta viimeisen vuoden aikana (poliisi)
3. Rikosuhripalveluihin ohjattujen uhrien määrä suhteessa lähisuhdeväkivallan kokonaismäärään (rikosuhripalvelut, poliisi)
4. Rikoksentekijöille suunnattuihin palveluihin ohjattujen asiakkaiden määrä suhteessa lähisuhdeväkivallan kokonaismäärään

4.3.4 Toimenpiteet vastuutahoineen

1. Jokaiselle aikuiselle lähisuhdeväkivallan uhrille tehdään heidän suostumuksellaan MARAK -mallin mukainen väkivallan riskiarvio sekä tilanteen edellyttäessä turvasuunnitelma. Uhrien pääsy rikosuhripalveluihin varmistetaan aktiivisella ohjauksella (yhteystietojen välittäminen).

*”**Sosiaalitoimi**, **terveydenhuolto*** ja ***poliisi*** ohjaavat lähisuhdeväkivallan uhrit rikosuhripalveluiden piiriin. Lisäksi nämä ja ***rikosuhripalvelut*** tekevät uhrin suostumuksella aloitteen väkivallan riskiarviosta kohdatessaan lähisuhdeväkivallan uhrin.”
*”**Sosiaalitoimi*** vastaa toiminnan koordinaatiosta sekä turvasuunnitelmien toimeenpanon edellyttämän yhteistyön järjestämisestä.”

2. Lähisuhdeväkivallan tekijöille on väkivallan katkaisuohjelmia, joihin tekijät ohjataan aktiivisesti.

”Alueella tarjotaan ***järjestöjen*** lähisuhdeväkivallan katkaisuohjelmia niin, että kaikilla halukkailla väkivallan tekijöillä on pääsy niihin. Järjestämisestä sovitaan ***sosiaalitoimen*** kanssa.”
*”**Sosiaalitoimi**, **terveydenhuolto*** ja ***poliisi*** ohjaavat lähisuhdeväkivallan tekijät tekijäpalveluiden piiriin.”

Lisäys: Mobilen ja Rikosuhripäivystyksen yhteystiedot löytyvät 4.3.5 Lisätietoja verkosta –linkkien takaa.

3. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet saavat palveluita laaja-alaisesti (Osastonylilääkäri Anneli Kuusinen-Laukkala asiantuntijalisäys)

”***Sosiaali- ja terveystoimi*** vastaa kiireellisten sekä kiireettömien palvelujen tuottamisesta lähisuhdeväkivallan uhreille ja käyttäjille sekä ohjeistaa toteuttamaan ennaltaehkäiseviä toimia (esim. seulontakyselyt, puheeksi ottaminen, turvallisuuskasvatus) ikä- ja elämänvaihekohtaisesti. Perustason palveluja täydennetään ***järjestöjen***, ***seurakuntien***, ***yhdistysten*** ja ***erikoissairaanhoidon*** sekä ***muiden viranomaisten*** tarjoamilla palveluilla.”

4.3.5 Lisätietoja verkosta

THL verkkokoulutus ammattilaisille lähisuhdeväkivallasta ja siihen puuttumisesta
Toimintaohje lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn tutkimiseen ja hoitoon Keski-Suomessa (Koskeverkko)
THL lapsiin kohdistuva väkivalta
KSSHP läheisväkivallan toimintamalleja (osittain päivitystä vailla)
THL sukupuolistuneen väkivallan yleisyys
Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyö
Keski-Suomen rikosuhripäivystys
Keski-Suomen Sairaanhoitopiiristä asiantuntija:
Anneli Kuusinen-Laukkala
LT, osastonylilääkäri, palveluesimies

4.4 Hyvien väestösuhteiden edistäminen

4.4.1 Alustus

Hyvät väestösuhteet ovat sitä, että alueen eri väestöryhmien välillä on toimivaa vuorovaikutusta, eri väestöryhmät suhtautuvat toisiinsa kunnioittavasti ja niiden väliset mahdolliset jännitteet ja konfliktit käsitellään ilman, että ne aiheuttavat pelkoa tai kärjistyvät rikoksiksi. Väestösuhteet ovat yhteiskunnan eri osa-alueet läpäisevä kokonaisuus, jonka vaikutukset näkyvät suoraan ihmisten arjessa. Hyvien väestösuhteiden edistämisellä vähennetään väestöryhmien välisiin suhteisiin liittyviä kielteisiä ilmiöitä, kuten syrjintää, viharikoksia ja vihapuhetta sekä segregaatiota. Nämä kaikki heikentä-

vät sekä yhdenvertaisuuden toteutumista yksilöiden ja ryhmien välillä että paikallista turvallisuutta. Hyviä väestösuhteita edistämällä vaikutetaan kaikkien asukkaiden yhdenvertaisuuteen ja hyvinvointiin sekä lisätään luottamusta yhteiskuntaan.

4.4.2 Visio

Taustoistaan riippumatta ihmiset elävät yhdessä ilman jännitteitä ja luottavat toisiinsa sekä yhteiskunnan instituutioihin.

4.4.3 Seurattavat indikaattorit

1. Yhdenvertaisuussuunnitelmien seuranta (kyselyt)
2. Keskeisten väestöryhmien väliset suhteet (kysely)
3. Syrjintäkokemukset (kysely)

4.4.4 Toimenpiteet vastuutahoineen

1. Viranomaiset ja kansalaisjärjestöt tuntevat alueen keskeisten väestöryhmien välisten suhteiden tilan, erityisesti erilaisten ryhmien välisten jännitteiden osalta.

*”**Kunnassa*** osataan tunnistaa väestösuhteisiin ja turvallisuuteen heikentävästi vaikuttavat ilmiöt kuten polarisaatio ja konfliktit”
”***Kunta*** seuraa tilannetta säännöllisesti yhteistyössä **muiden viranomaisten** ja e**ri väestöryhmiä edustavien *järjestöjen*** ja ***yhteisöjen*** kanssa”

2. Havaitut väestöryhmien väliset konfliktit ratkaistaan järjestelmällisellä sovittelutyöllä.

”***Kunnassa*** on sovitut toimintatavat jännitteiden purkamiseksi ja konfliktien käsittelemiseksi ja ennaltaehkäisevästi toimivan vuorovaikutuksen rakentamiseksi”
*”**Kunta*** järjestää tarvittavat yhteisösovittelun palvelut (esimerkiksi Naapuruussovittelu) yhteistyössä ***järjestöjen***, **alueellisten *rikos- ja riita-asioiden sovittelutoimistojen*** ja **muiden viranomaisten** kanssa.”

3. Varmistetaan vähemmistöryhmien syrjimättömyys ja yhdenvertainen kohtelu julkisissa palveluissa ja yleisissä tiloissa.

Erilaisten vähemmistöjen näkökulmasta julkiset palvelut ja yleiset tilat edustavat usein enemmistöjä ja niiden tarpeita. Näin ollen se miten yhdenvertaisuus toteutuu näissä palveluissa ja tiloissa on tärkeä osa enemmistöjen ja vähemmistöjen välisiä suhteita.
*”**Kunta*** toteuttaa yhdenvertaisuussuunnittelua yhteistyössä ***järjestöjen***, ***elinkeinoelämän*** ja **muiden toimijoiden** kanssa (sis. syrjinnän ja viharikosten ennaltaehkäisyn)”

4.4.5 Lisätietoja verkosta

Hyvät väestösuhteet
Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa – painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat
Asuinaluelähtöinen naapurustotyö

4.5 Alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisy

4.5.1 Alustus

Päihteet (ml. tupakka) aiheuttavat vuosittain noin 4,2 miljardin euron välittömät ja välilliset kustannukset yhteiskunnalle. Alkoholi on yleisin vaikuttava tekijä väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien taustalla. Alkoholin käyttö ja erityisesti humalahakuinen juominen lisäävät riskiä sekä syyllistyä väkivaltarikokseen että joutua sen uhriksi. Esimerkiksi alkoholisidonnaisen henkirikollisuuden taso on Suomessa 4,5-kertainen Ruotsiin verrattuna. Liikennekuolemista noin viidennes on rattijuopumustapauksia. Päihdeongelmaisille kasaantuu usein monenlaisia terveyteen, toimeentuloon ja turvallisuuteen liittyviä ongelmia. Erityisesti nuorten ja alaikäisten alkoholinkäyttöön tulee puuttua, sillä nuorena aloitettu alkoholinkäyttö on voimakkaasti yhteydessä alkoholisoitumiseen ja siihen liittyvään väkivaltaan.

4.5.2 Visio

Päihteisiin liittyvä väkivalta, tapaturmat, onnettomuudet ja järjestyshäiriöt vähenevät 10 % vuoden 2018 tasosta vuoteen 2025 mennessä.

4.5.3 Seurattavat indikaattorit

1. Päihtymysperusteiset kiinniotot (poliisi)
2. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. lk:n oppilaista (SOTKAnet THL kouluterveyskysely)
3. Alaikäisten alkoholin hankkiminen vähittäismyynnistä, % 8. ja 9. lk:n oppilaista (SOTKAnet THL kouluterveyskysely)
4. Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1000 asukasta (poliisi)
5. Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt / 1000 asukasta (poliisi)

4.5.4 Toimenpiteet vastuutahoineen

1. Alkoholihaittoja vähennetään kokonaisvaltaisella paikallisella toiminnalla.

”***Kunta*** toteuttaa alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen vähentämiseen tähtäävää Pakka-toimintamallia yhteistyössä *elinkeinoelämän, järjestöjen* ja muiden *viranomaisten* kanssa.” Lisäys Turvallisuutta kaikkialla –dokumenttiin: ***Pakka-toimintamallin toteutuminen edellyttää maakunnallista koordinaatiota.***
Varmistetaan päihteiden käyttöön liittyvien varhaisen tunnistamisen ja tuen menetelmien käyttö sekä sujuva hoitoonohjaus ***kunnan*** ja ***valmisteilla olevien hyvinvointialueiden*** eri palveluissa (esimerkiksi yhteiset toimintakäytännöt, palveluntuottajien sopimukset)

2. Ehkäisevän päihdetyön toimintaedellytyksiä vahvistetaan kunnissa (Projektipäällikkö EPT tiedolla johtamisen hanke Raija Harju-Kivinen asiantuntijalisäys)

”***Kunnat*** määrittelevät ehkäisevän päihdetyön toimielimen, yhdyshenkilön, monitoimijaisen työryhmän ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelman (ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (2015/523) mukaiseksi)”

”*Kunnan* ehkäisevän päihdetyön suunnittelun ja arvioinnin työkaluna käytetään ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysiä. Käytännön työn tukena voidaan hyödyntää Polku mielen hyvinvointiin ja päihteettömyyteen -verkkotyökalua.”

4.5.5 Lisätietoja verkosta

THL Ehkäisevä päihdetyö

THL julkaisu: Kunnan hyvinvointi ja elinvoima tarvitsee lakisääteistä ehkäisevää päihdetyötä

Käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka –toimintamalliin

Youtube –videot Pakka –toimintamallin käynnistämisestä

Vuoden 2020 lopulla THL:n ”Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaa” ollaan päivittämässä

4.6 Julkisten tilojen turvallisuus

4.6.1 Alustus

Ihmiset kuluttavat yhä enemmän aikaa julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa. Näitä ovat esimerkiksi kauppakeskukset ja lämpimänä vuodenaikana avoimet tilat, kuten puistot, torit ja kaupunkien keskustat. Rakennetun ympäristön ja rakennusten ominaisuudet vaikuttavat osaltaan esimerkiksi tapaturmien ja onnettomuuksien toteutumiseen, rikosten tekemiseen ja turvattomuuden kokemiseen. Vakavimmat julkisten tilojen turvallisuushaasteet liittyvät väkivaltaan ja sen pelkoon. Väkivallanteoilla ja häiriökäyttäytymisellä on tapana keskittyä kaupunkitilassa pienille alueille, tiettyihin pisteisiin. Turvalliselta tuntuva ympäristö lisää ihmisten luottamusta toisiinsa ja kannustaa heitä käyttämään julkista tilaa, mikä parantaa turvallisuutta entisestään.

4.6.2 Visio

Ihmiset voivat liikkua yleisissä ja julkisissa tiloissa ilman pelkoa rikoksista, häiriöistä ja onnettomuuksista.

4.6.3 Seurattava indikaattori

1. Turvallisuuden tunteen kehittymisen seuraaminen hot spots -paikoissa kyselyiden avulla.

4.6.4 Toimenpiteet vastuutahoineen

1. Tunnistetaan paikat, joissa tapahtuu toistuvasti erilaisia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöitä tai onnettomuuksia ja muutetaan ne turvallisemmiksi.

”***Kunta*** tekee säännöllisin väliajoin hot spots -analyysin yhteistyössä ***poliisin*** ja ***pelastustoimen*** kanssa ja puuttuu hot spots -analyysissa tunnistettuihin ongelmiin kaupunkisuunnittelun sekä rikosten tilannetorjunnan keinoin
Hot spots -analyysiä täydennetään kuulemalla eri alueiden **asukkaita** soveltuvin menetelmin (asukasfoorumi, turvallisuuskysely, haastattelut jne.)”

2. Yleisen turvallisuuden kannalta kriittiset kohteet on tunnistettu ja niihin on tehty kohdekohtaiset pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat.

”***Kunta*** tekee kohteiden kartoituksen ja turvallisuussuunnitelmat yhteistyössä kohteen kannalta **keskeisten tahojen** (**poliisi**, **pelastustoimi**, **ensihoito**, **kauppakeskukset** jne.) kanssa”

4.6.5 Lisätietoja verkosta

Turvallinen kaupunki. Näkökohtia rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen
Turvallinen asuinalue. Tampereen Muotiala suunnitelmissa ja kokemuksissa

4.7 Oppilaitosturvallisuus

4.7.1 Alustus

Maakunnallisessa turvallisuussuunnitelmassa käsiteltävä julkisten tilojen turvallisuus käsittää myös oppilaitosten turvallisuuteen keskittyviä toimenpiteitä (turvallisuuden kannalta haasteellisien paikkojen tunnistaminen ja niihin liittyvien suunnitelmien ajan tasalle saattaminen yhteistyötoimijoiden kanssa). Oppilaitosten turvallisuuteen liittyy kuitenkin myös viranomaistahoilta toimintamalleja, joilla pystytään edistämään kokonaisturvallisuutta.

Oppilaitosten turvallisuus ei ole Turvallisuutta kaikkialla –dokumentin pääteema, vaan se on otettu esiin Webropol-kyselyssä nousseiden tarpeiden myötä mukaan maakunnalliseen turvallisuussuunnitelmaan.

4.7.2 Visio

Oppilaitokset toteuttavat monipuolista turvallisuustyötä sekä jalkauttavat ja harjoittelevat turvallisuuteen liittyviä toimintoja sekä oppilaiden että henkilökunnan osalta.

4.7.3 Seurattavat indikaattorit

1. NouHätä –osallistumisprosentti (pelastuslaitos)
2. Lapset pelastavat henkiä –osallistumisprosentti kaikista nelosluokkalaisista (pelastuslaitos, kunnan tilastot)

4.7.4 Toimenpiteet vastuutahoineen

1. Oppilaitoksissa edistetään turvallisuustaitojen osaamista sekä oppilaiden että henkilökunnan osalta.

”***Sivistystoimi*** järjestää yhteistyössä ***pelastuslaitoksen*** kanssa NouHätä –kampanjan kaikille kahdeksasluokkalaisille sekä Lapset pelastavat henkiä –koulutuksen kaikille nelosluokkalaisille.”
*”**Sivistystoimi*** järjestää säännöllisesti organisaatioissaan turvallisuuskeskeisiä koulutuksia. Koulutuksissa voidaan hyödyntää ***muiden toimijoiden***, kuten ***poliisin*** ja ***pelastuslaitoksen*** koulutusta.”

2. Oppilaitoksissa otetaan käyttöön poliisin toimintaohjeet uhka- ja uhkaustilanteisiin liittyen.

”***Sivistystoimi*** ottaa käyttöön ja jalkauttaa henkilökunnalle toimintaohjeet uhka- ja uhkaustilanteisiin liittyen yhteistyössä ***poliisin*** kanssa.”

4.7.5 Lisätietoja verkosta

NouHätä -kampanja

Lapset pelastavat henkiä

Poliisin toimintaohjeet uhka- ja uhkaustilanteisiin (jaettu rehtoreille, tarvittaessa ota yhteyttä alueen poliisiin)

5 TURVALLISUUSSUUNNITELMAN KÄYTTÖÖNOTTO JA SEURANTA

5.1 Kuntien valtuustot

Maakunnallisen turvallisuussuunnitelman jalkautustyötä on tehty etäkoulutuksella loka-marraskuussa 2020. Tarkoituksenmukaista on vahvistaa turvallisuussuunnitelman toimenpiteet sekä KSTURVA –rakenteeseen liittyvä seuranta kuntien valtuustoissa. Kuntien valtuustojen käsittelyä helpottamaan on laadittu erillinen saatekirje kuntiin, missä ilmenee kaikki käsitellyt teemat ja niihin liittyvät toimenpiteet.

Kuten jo toimenpidekortteja alustava luvussa käsiteltiin, tarkoitus on välttää kustannusten nousu. Toimenpidekortit ovat osittain käyttöönotettavissa sellaisenaan työntekijöiden oman perehtyneisyyden kautta ja osittain erillisen organisaation (esim. Keski-Suomen pelastuslaitoksen) koulutuksen kautta.

Kunnallisella päätöksenteolla vahvistetaan periaatepäätöksenä turvallisuuden saralla tehtävää yhteistyötä Keski-Suomessa. Mikäli valtuustokäsittely ei hyväksy maakunnallisen turvallisuussuunnitelman käyttöönottoa kunnassa, voivat kunnalliset työntekijät itsenäisesti kehittää työnteon prosessejaan toimenpidekorttien avulla.

5.2 KSTURVA ja indikaattoriseuranta

Laaja-alaisesti hyväksytyn maakunnallisen turvallisuussuunnitelman osalta myös KSTURVA –rakenteessa työskentelevät toimijat pystyvät keskittämään resurssejaan toimenpidekorttien mukaisten toimien työstämiseksi ja seuraamiseksi. Myös organisaatioiden johdon on suotavaa tehdä periaatepäätös maakunnallisen turvallisuussuunnitelman hyväksymisestä osana omaa strategiaansa, jolloin työntekijät ja viranhaltijat velvoitetaan edistämään toimenpidekorteilla osoitettuja osa-alueita.

Indikaattoriseuranta aiheuttaa haasteita vastuutahojen määrittämisen osalta, mutta asia on saatettu KSTURVA:n sihteeristön tietoon. Sihteeristö valmistelee jatkumoa varten toimintamallit ja johtaa seutukunnallisen työryhmätyöskentelyn toimintaa.

Jatkumon valmistelua varten voidaan hyödyntää ATT-mallin mukaisia suosituksia. Suosituksissa nousee esiin mm. koordinaattorien hyödyntäminen joko päätoimisesti tai eri organisaatioista osoitettuina ja koulutettuina.

Tarvittaessa KSTURVA:n organisaatiot jalkauttavat seutukunnittain uutta informaatiota turvallisuusteemojen osalta. Seutukuntarakenne mahdollistaa tehokkaan uuden tiedon jakamisen ja kouluttamisen keskisuomalaisten toimijoiden kesken.

LIITTEET (tilastot seutukunnittain)

Nuorten rikollisuuden vähentäminen

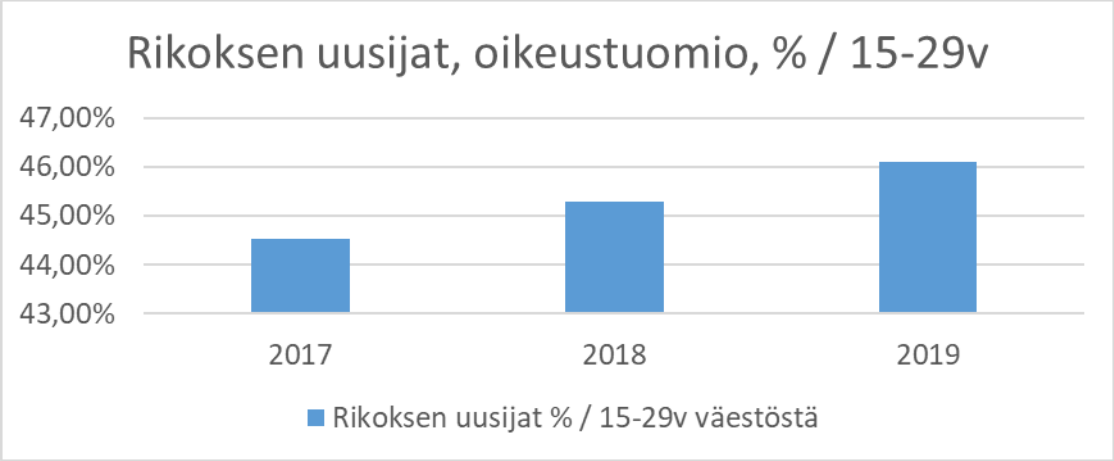

Rikosten uusinta valtakunnallisesti

Ankkuri-toiminnassa kohdatut nuoret Keski-Suomessa vuonna 2020: 176 nuorta (Jyväskylä, Laukaa, Hankasalmi ja Muurame. Muualla ei ole käytössä)

Pohjoinen (Uurainen, Saarijärvi, Karstula, Kyyjärvi, Kannonkoski, Kivijärvi, Kinnula, Pihtipudas, Viitasaari)

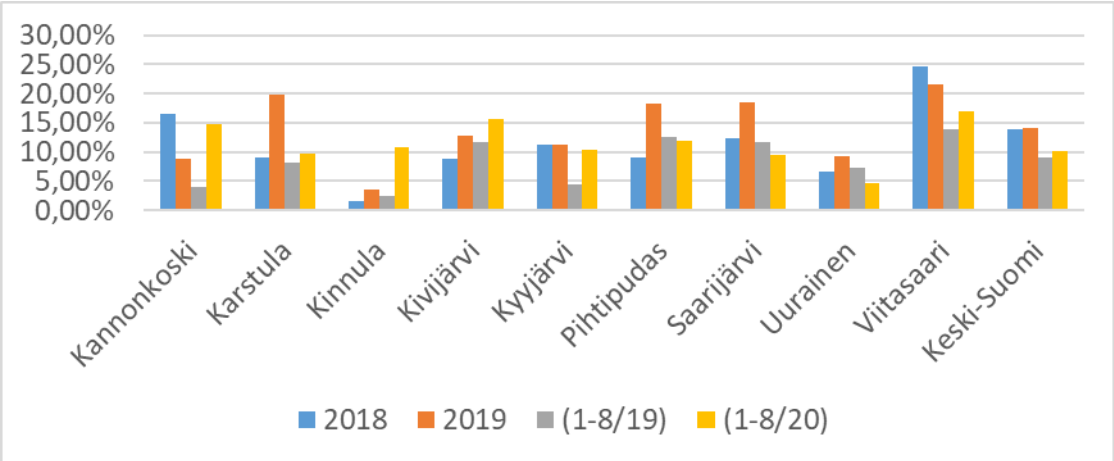

Nuorten tekemät rikoslakirikokset (tieliikennelain muutos vaikuttavana)
Suhteessa 15-29v nuorten määrään kunnassa

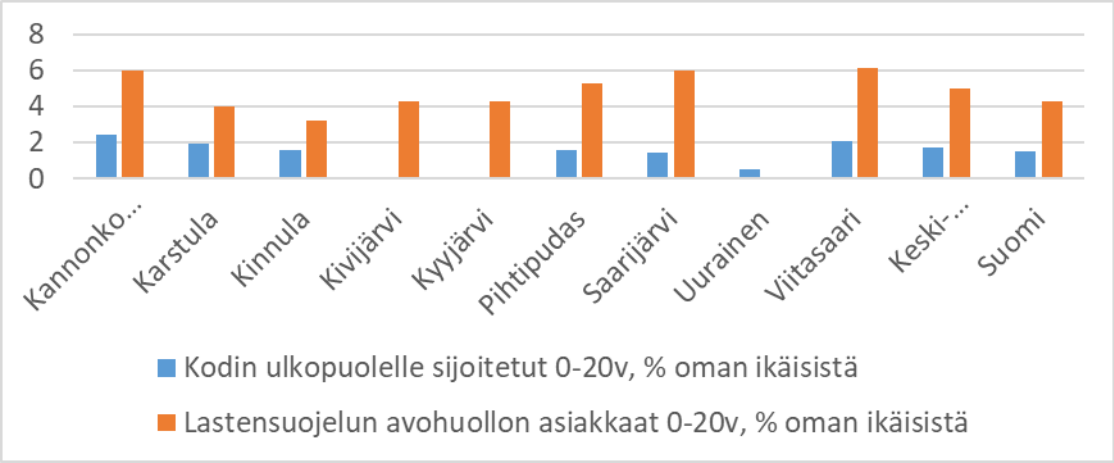

Pitkäkestoisen tuen palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten määrä

Itäinen (Äänekoski, Konnevesi, Laukaa, Hankasalmi)

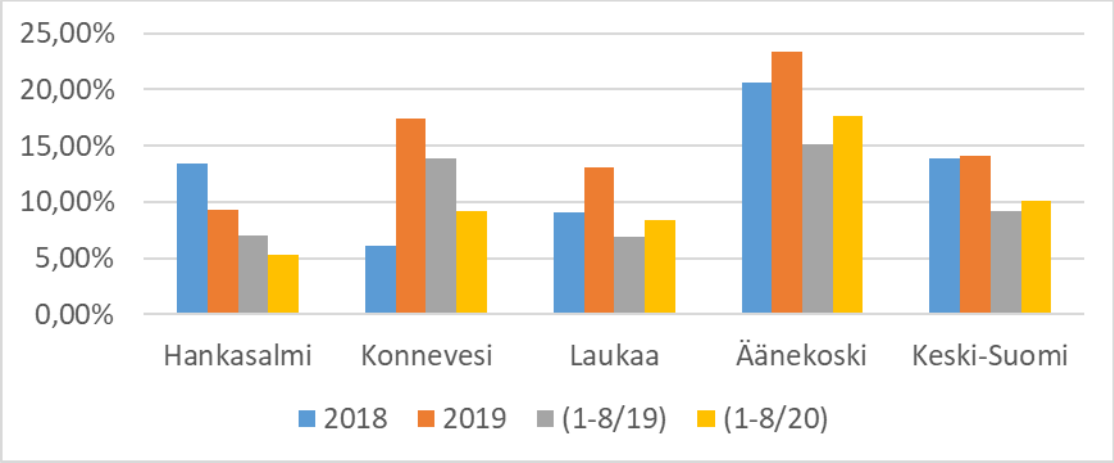

Nuorten tekemät rikoslakirikokset (tieliikennelain muutos vaikuttavana)
Suhteessa 15-29v nuorten määrään kunnassa

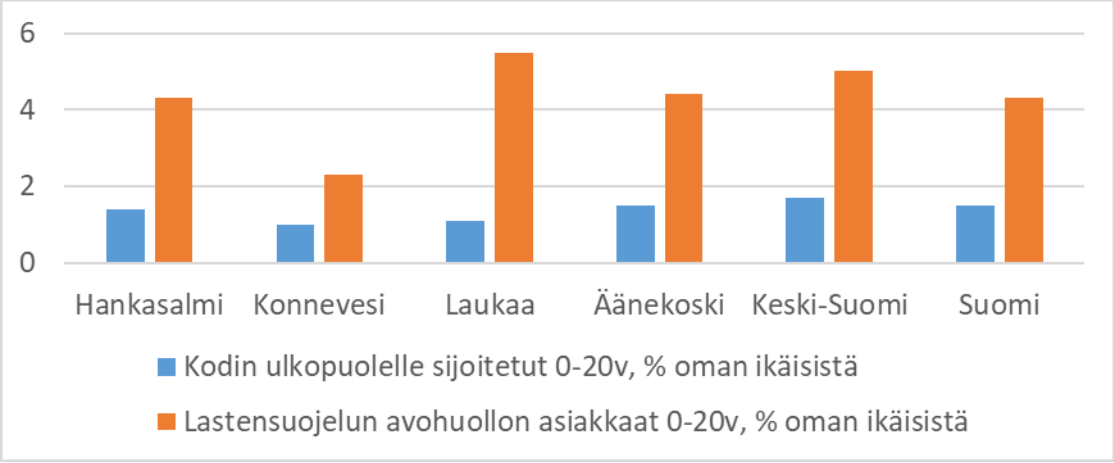

Pitkäkestoisen tuen palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten määrä

Eteläinen (Jyväskylä, Muurame, Toivakka, Luhanka, Joutsa)

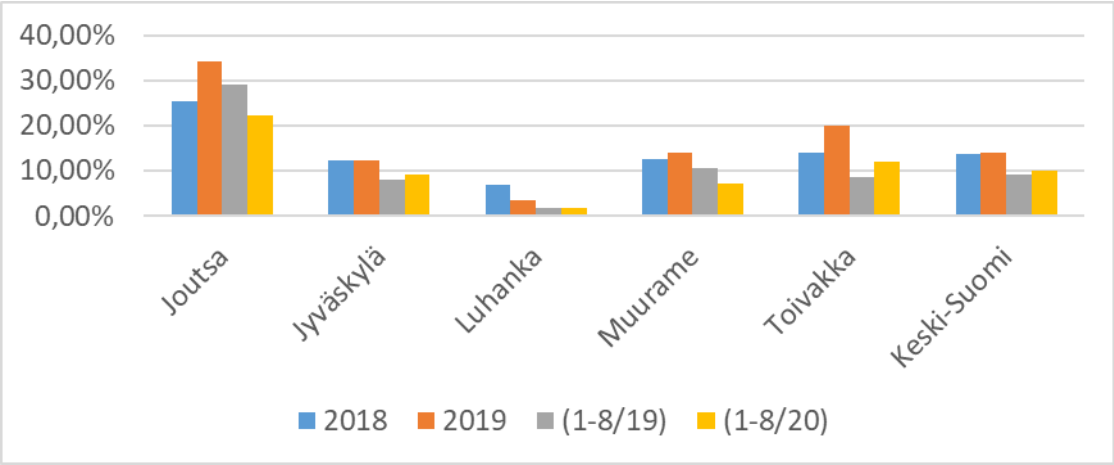

Nuorten tekemät rikoslakirikokset (tieliikennelain muutos vaikuttavana)
Suhteessa 15-29v nuorten määrään kunnassa

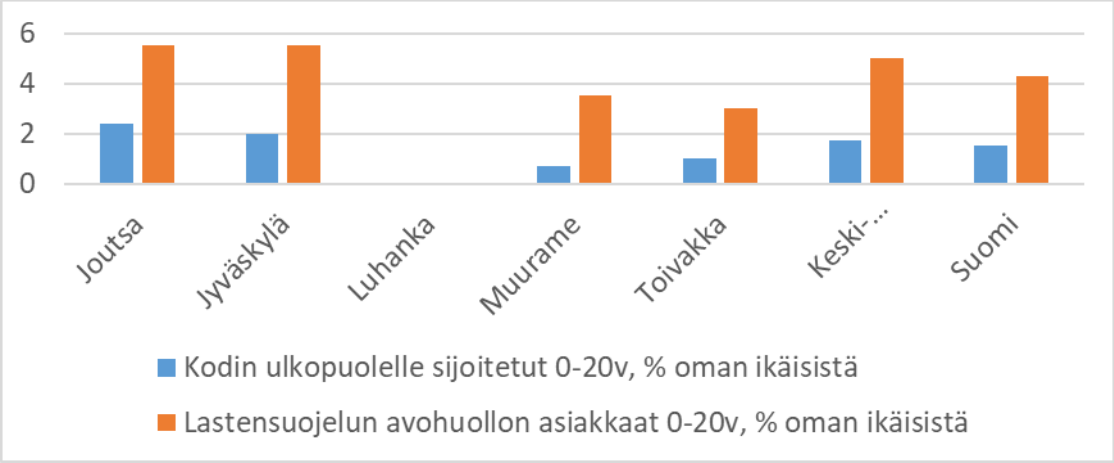

Pitkäkestoisen tuen palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten määrä

Läntinen (Jämsä, Keuruu, Multia, Petäjävesi)

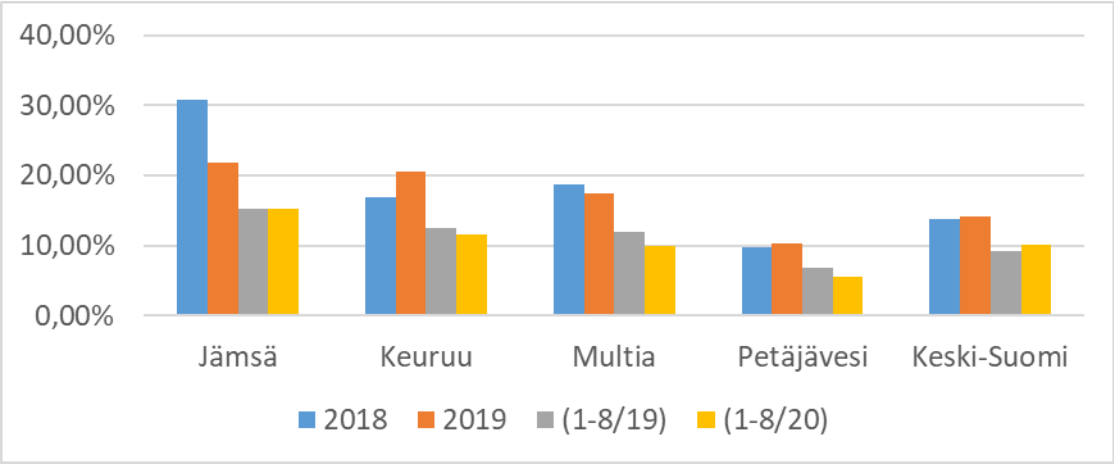

Nuorten tekemät rikoslakirikokset (tieliikennelain muutos vaikuttavana)
Suhteessa 15-29v nuorten määrään kunnassa

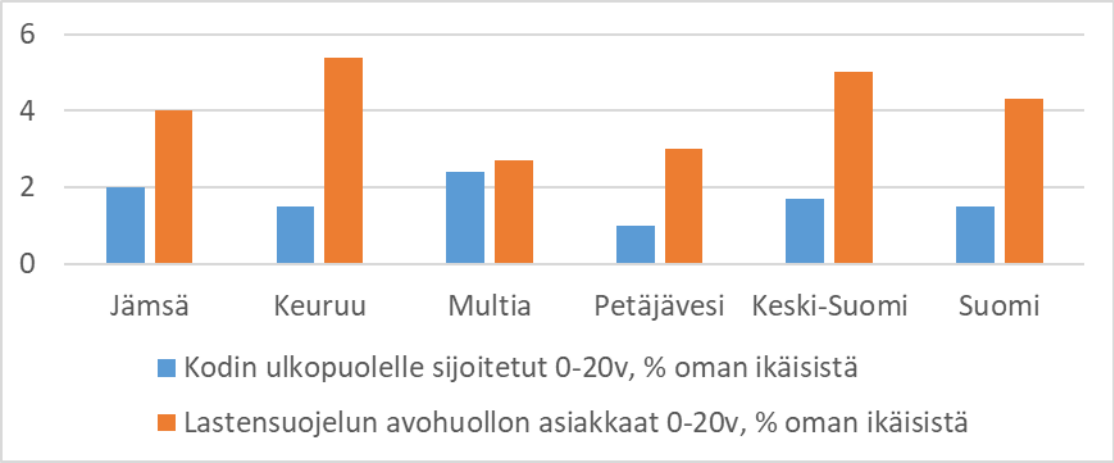

Pitkäkestoisen tuen palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten määrä

Ikääntyneiden asumisen turvallisuuden kehittäminen

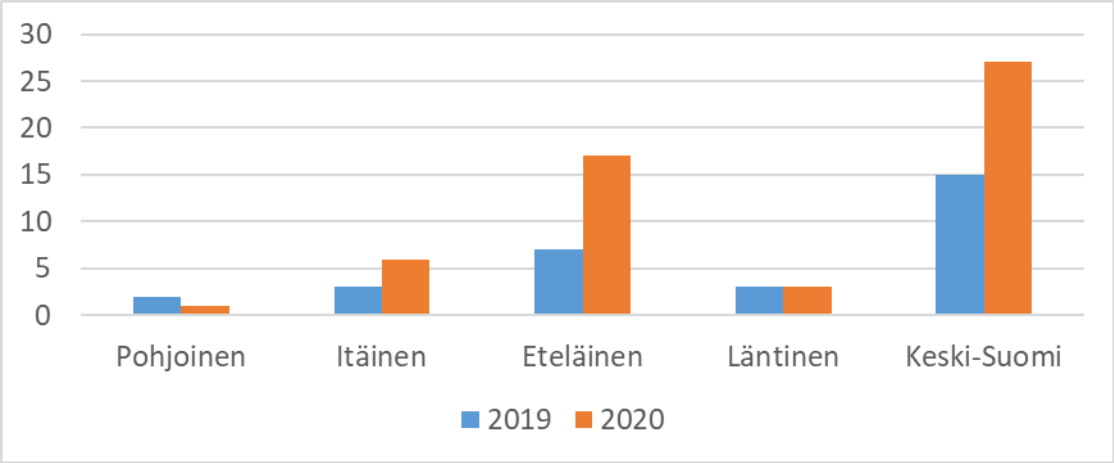

Pelastusviranomaiselle tehdyt paloriski-ilmoitukset, lukumäärä

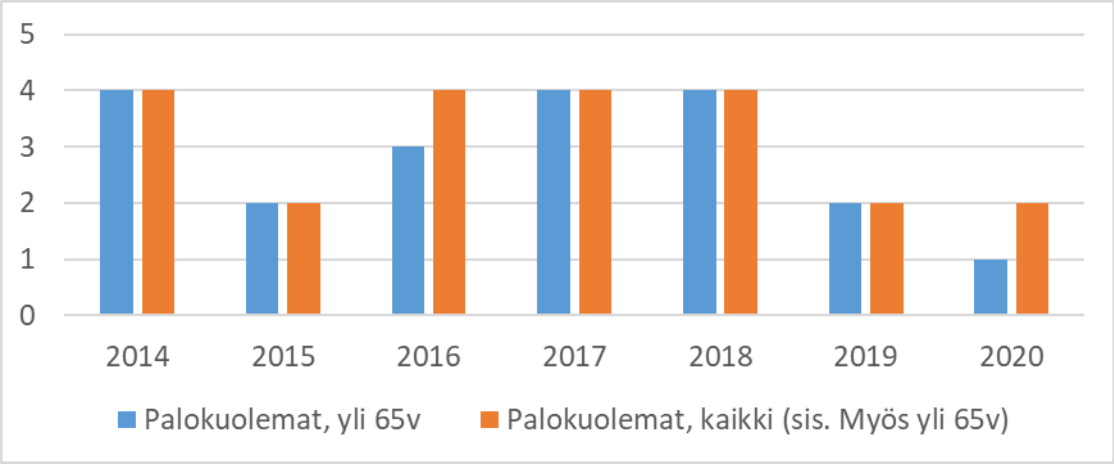

Yli 65-vuotiaiden palokuolemat Keski-Suomi

Pohjoinen (Uurainen, Saarijärvi, Karstula, Kyyjärvi, Kannonkoski, Kivijärvi, Kinnula, Pihtipudas, Viitasaari)

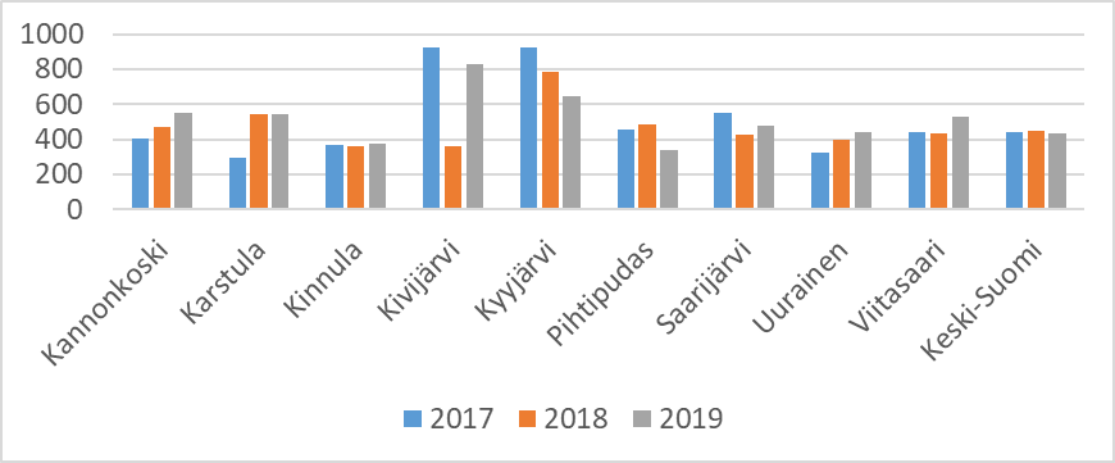

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

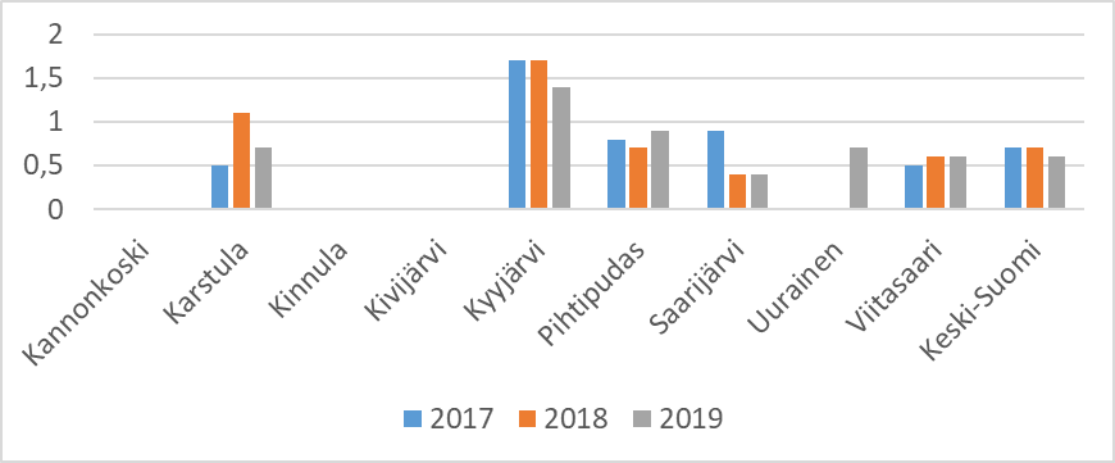

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä
(Tieto puuttuu: Kannonkoski, Kinnula, Kivijärvi, Uurainen 2017-2018)

Itäinen (Äänekoski, Konnevesi, Laukaa, Hankasalmi)

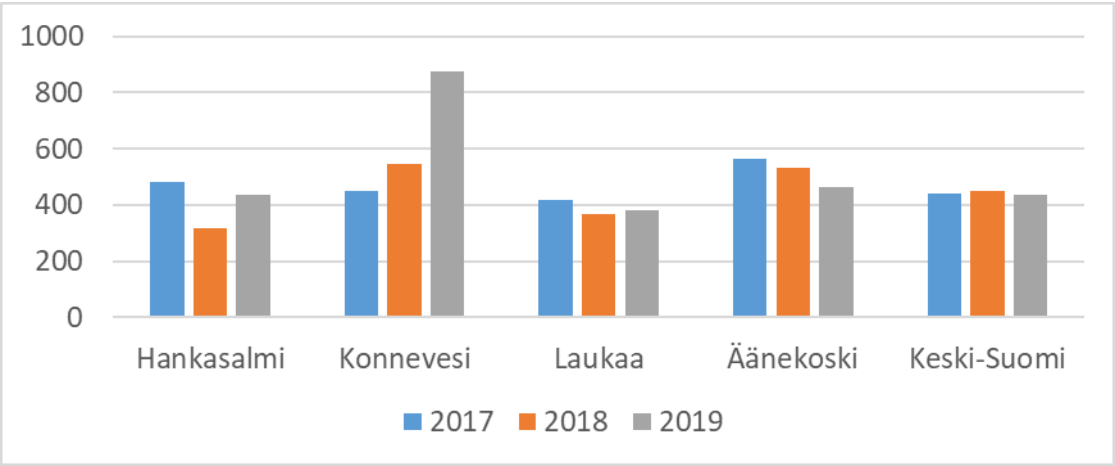

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

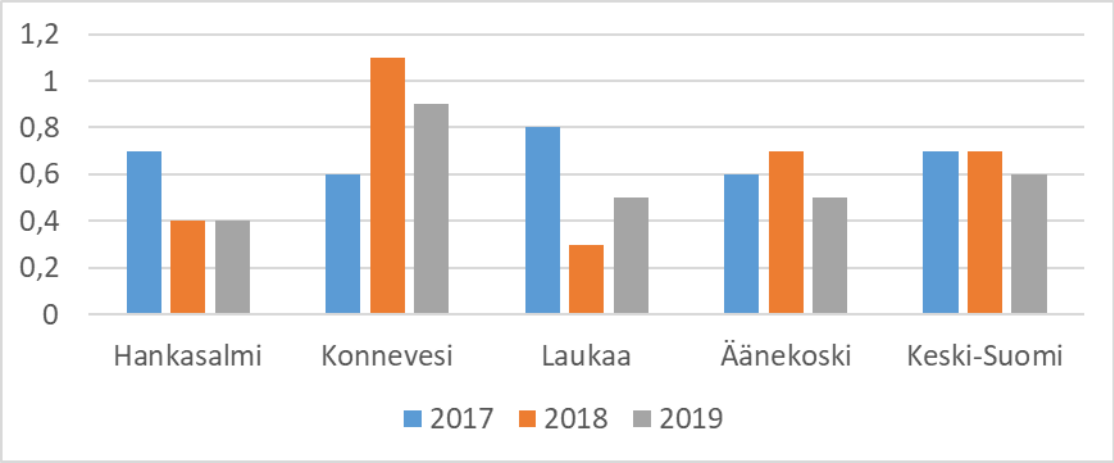

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Eteläinen (Jyväskylä, Muurame, Toivakka, Luhanka, Joutsa)

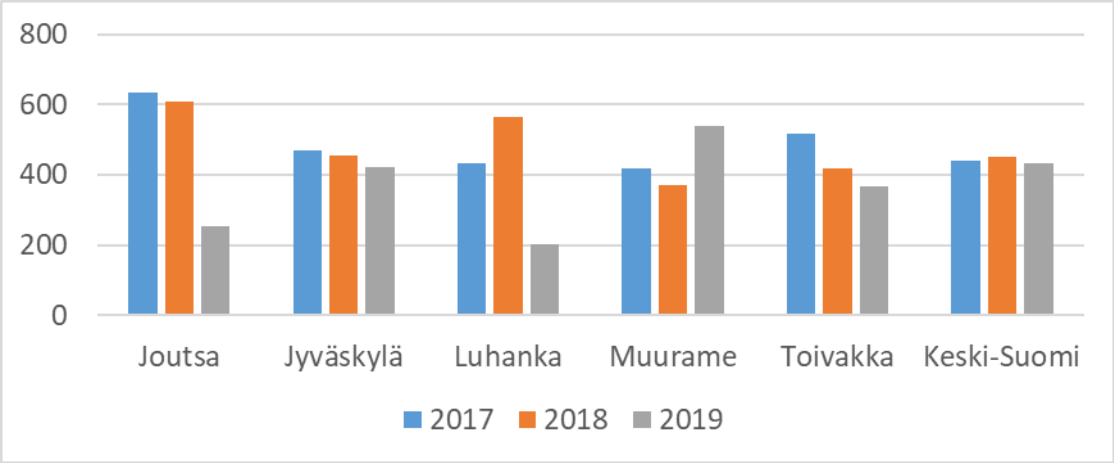

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

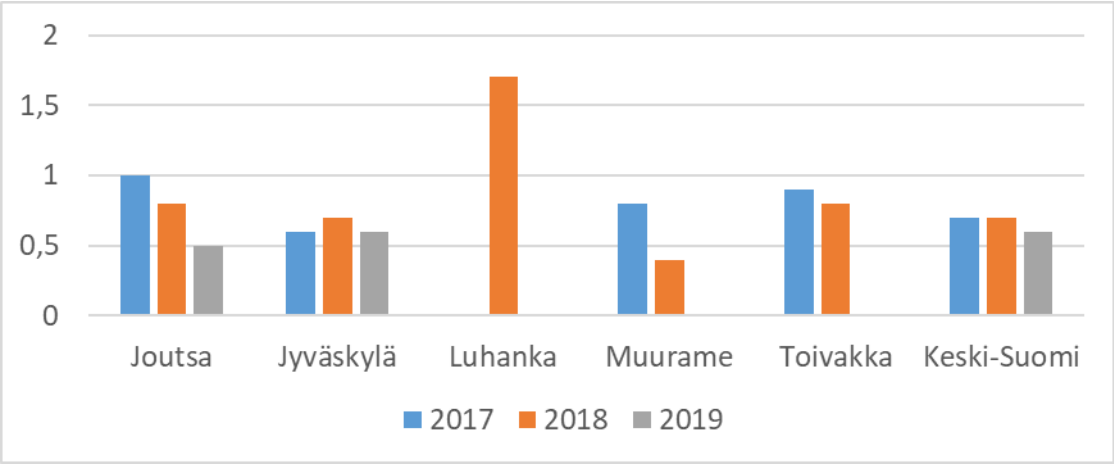

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Läntinen (Jämsä, Keuruu, Multia, Petäjävesi)

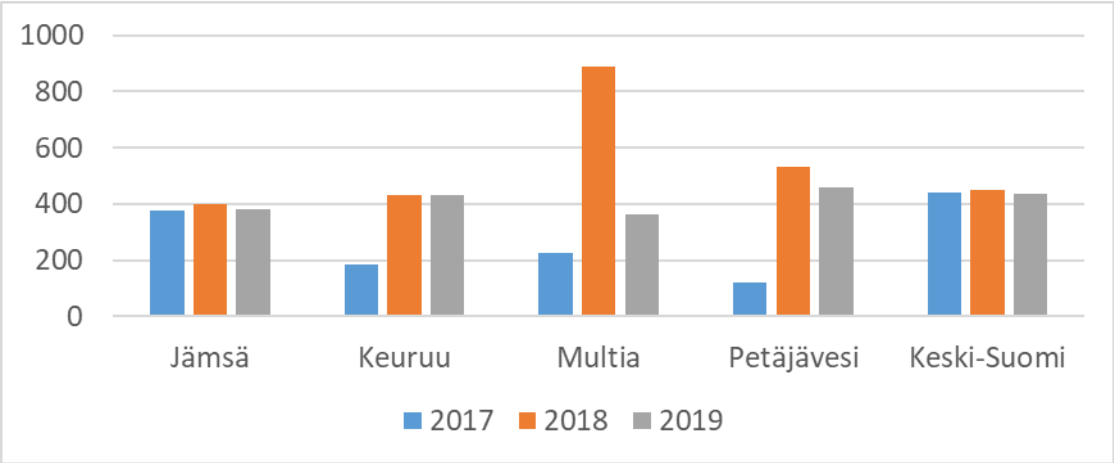

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

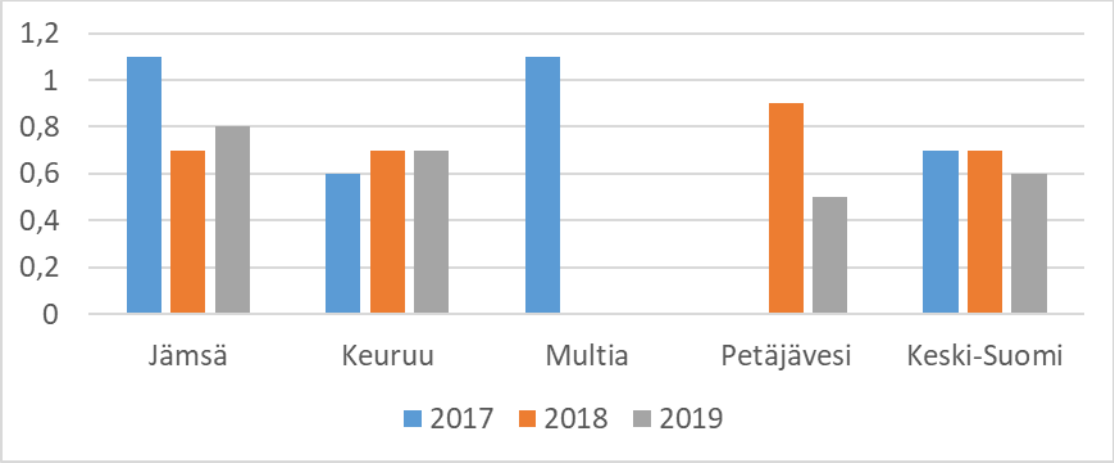

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Lähisuhdeväkivallan vähentäminen

Pohjoinen (Uurainen, Saarijärvi, Karstula, Kyyjärvi, Kannonkoski, Kivijärvi, Kinnula, Pihtipudas, Viitasaari)

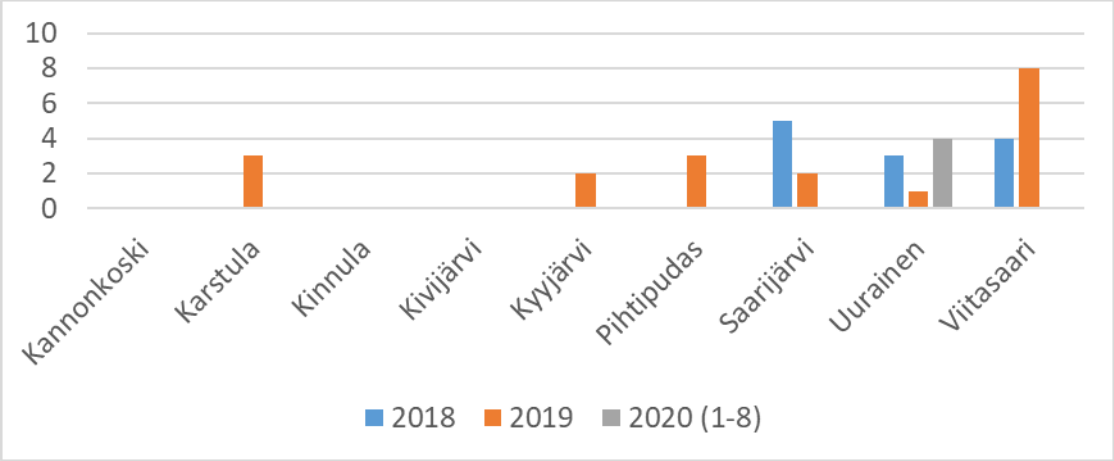

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja alle 18v

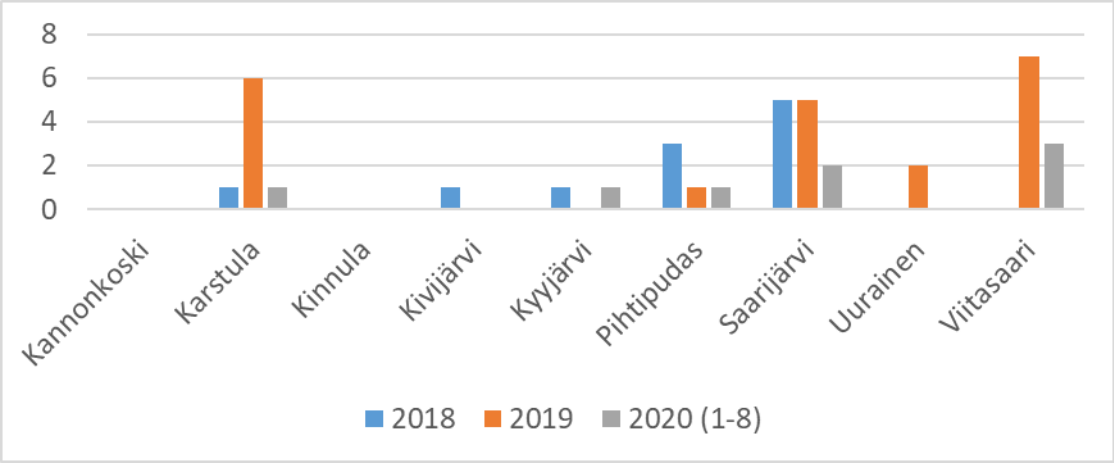

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja yli 18v

Itäinen (Äänekoski, Konnevesi, Laukaa, Hankasalmi)

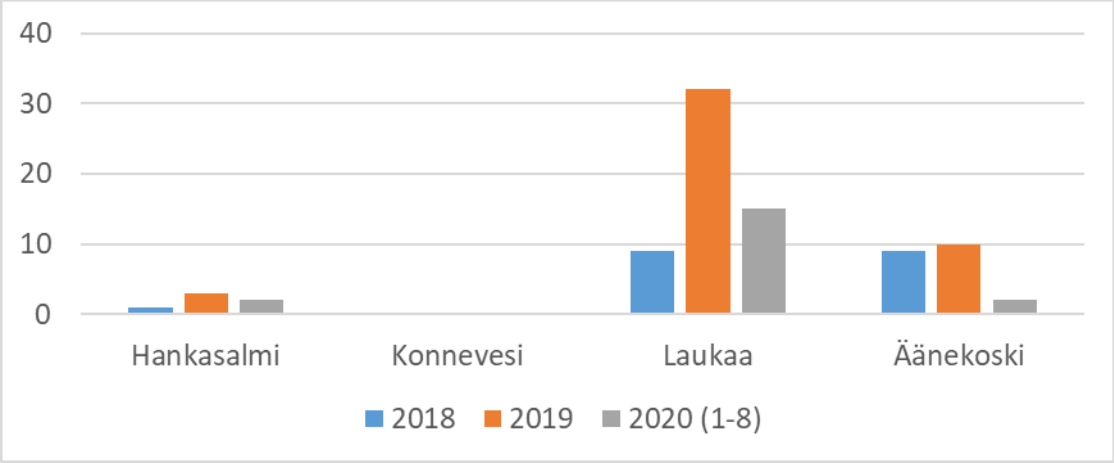

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja alle 18v

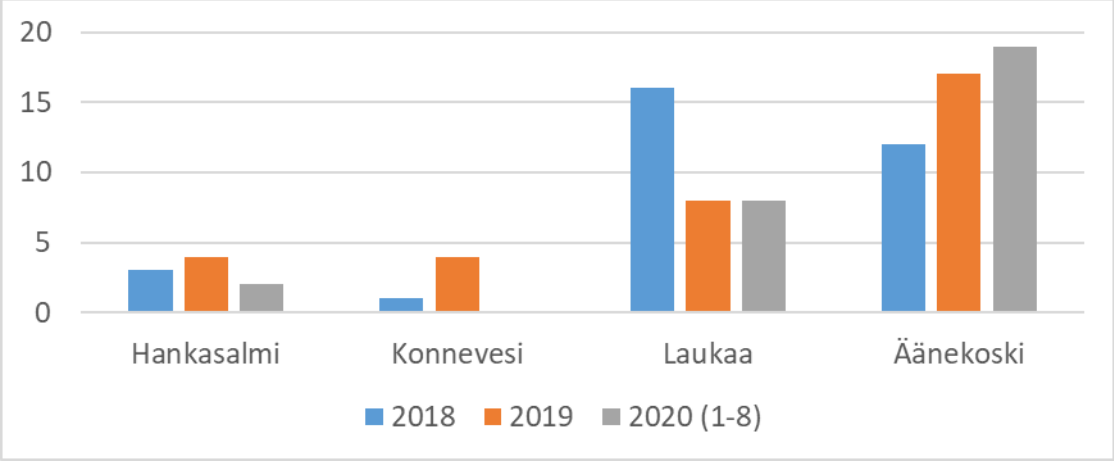

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja yli 18v

Eteläinen (Jyväskylä, Muurame, Toivakka, Luhanka, Joutsa)

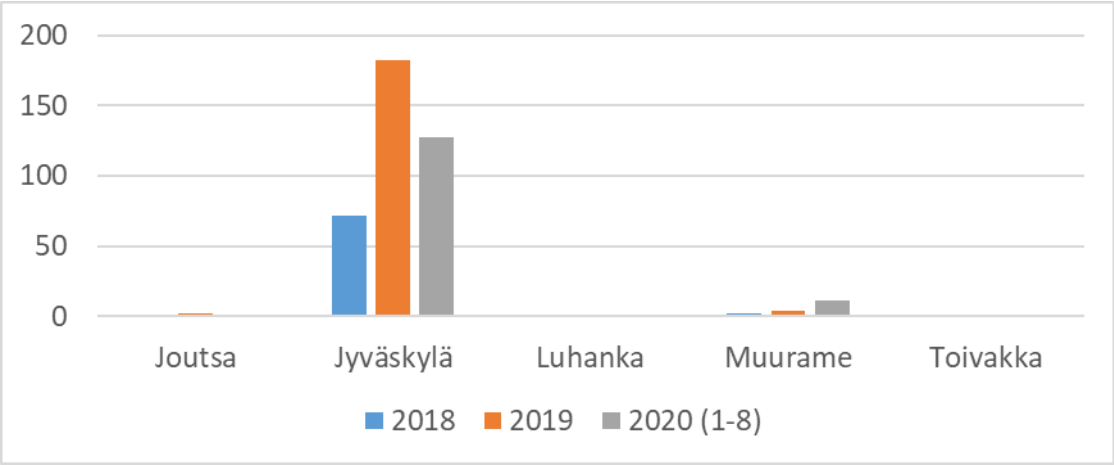

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja alle 18v

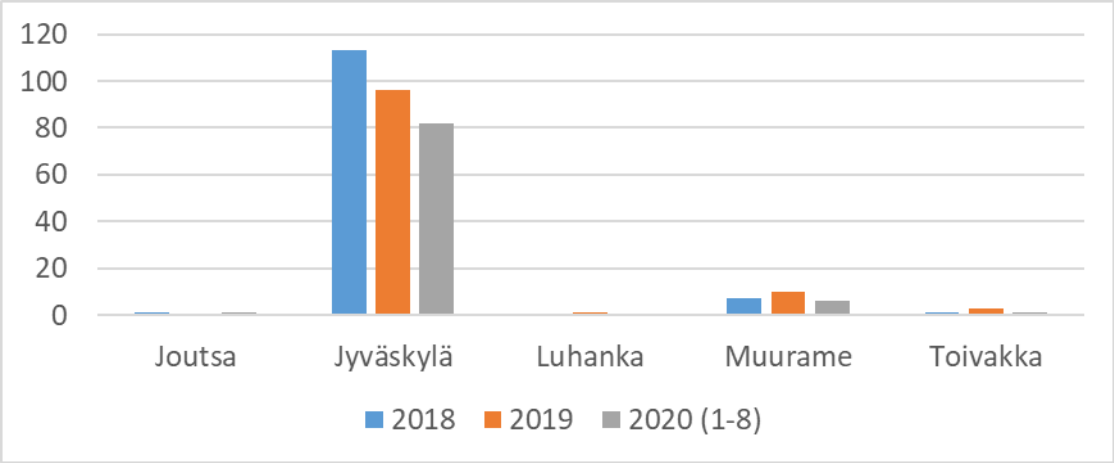

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja yli 18v

Läntinen (Jämsä, Keuruu, Multia, Petäjävesi)

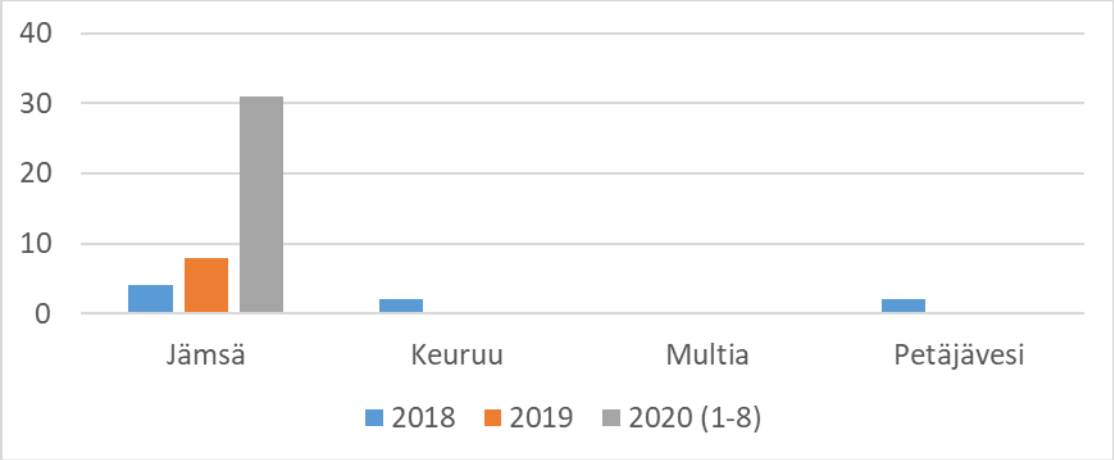

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja alle 18v

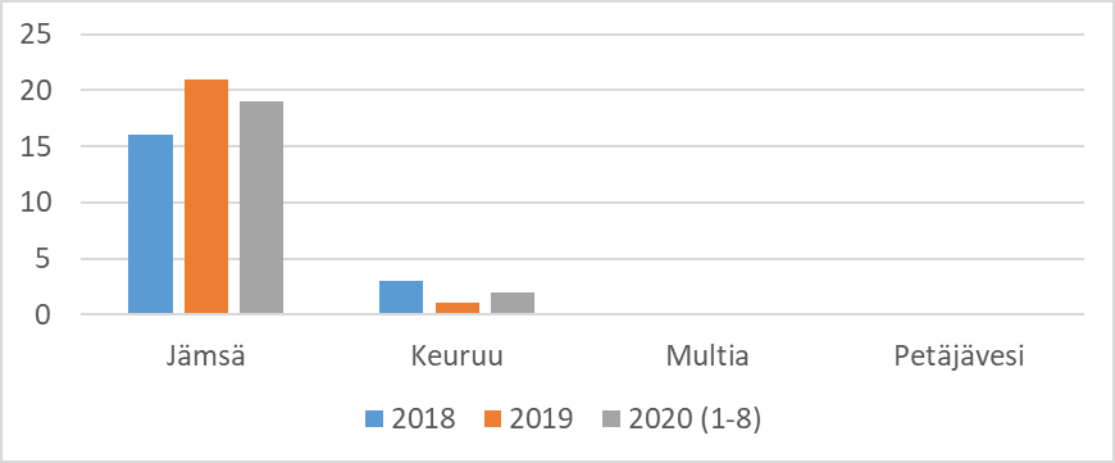

Väkivaltarikokset perheväkivalta, asianomistaja yli 18v

Hyvien väestösuhteiden edistäminen

Hyvien väestösuhteiden edistämiselle ei ollut valmista tilastotietoa. Tulevaisuudessa tilastojen hankkimiseksi on tarkoituksenmukaista hyödyntää KSTURVA – organisaation laajoja viestintäkanavia yhteistyössä koko Keski-Suomen alueen osalta.

Alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen vähentäminen

Pohjoinen (Uurainen, Saarijärvi, Karstula, Kyyjärvi, Kannonkoski, Kivijärvi, Kinnula, Pihtipudas, Viitasaari)

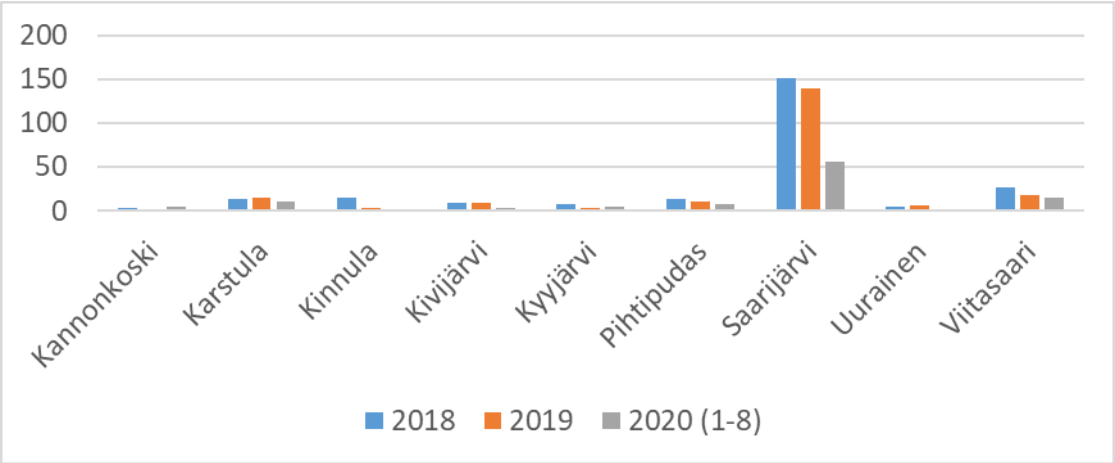

Päihtymisperusteiset kiinniotot

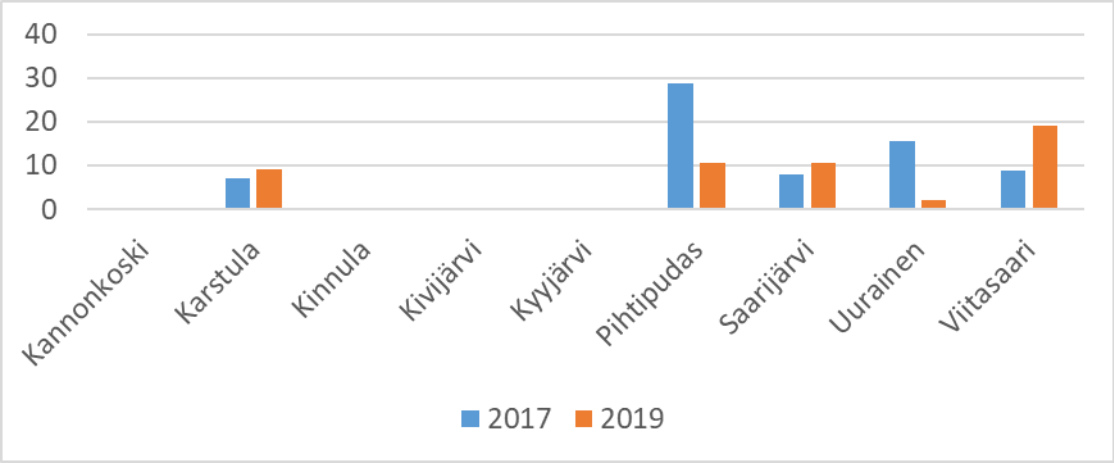

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: Kannonkoski, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi

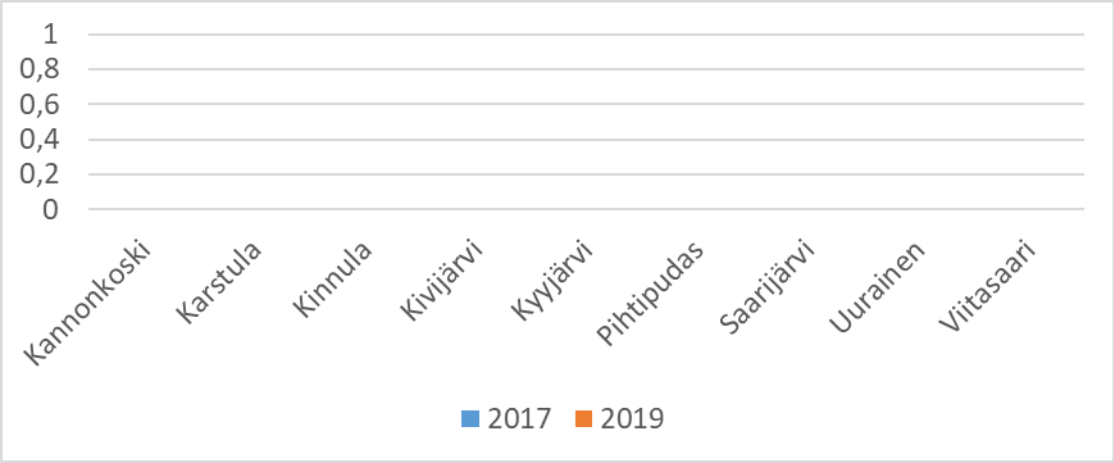

Alaikäisten alkoholin ostot vähittäismyynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: muut pl. Saarijärvi 2019: 0

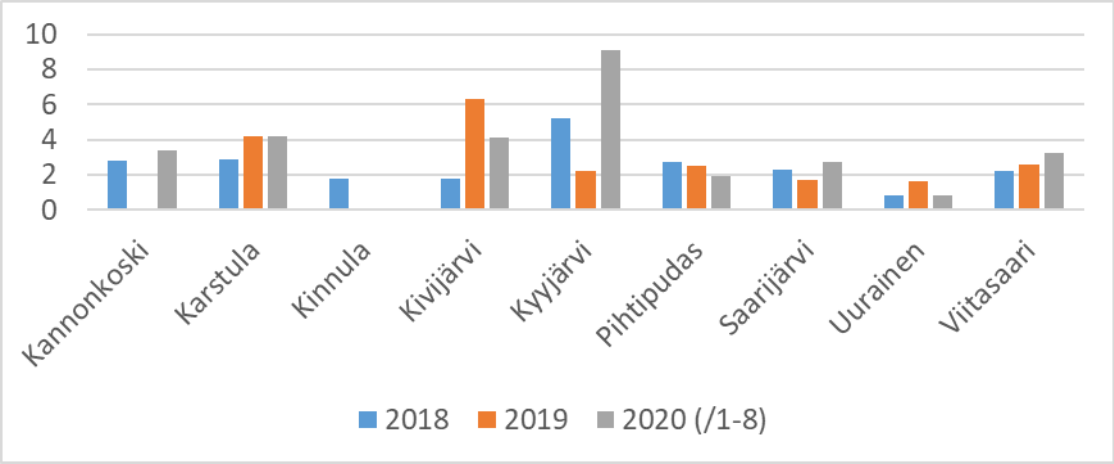

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset, 1000 asukasta kohden

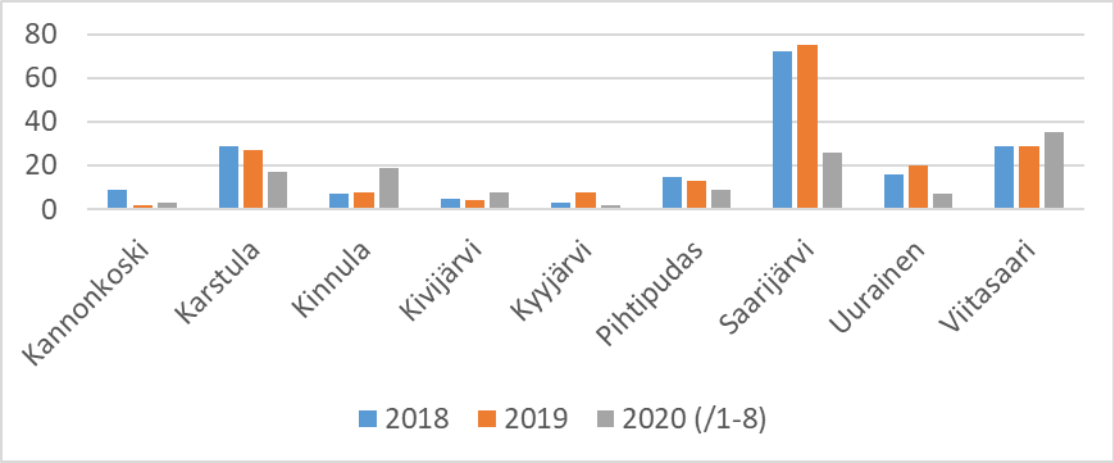

Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt

Itäinen (Äänekoski, Konnevesi, Laukaa, Hankasalmi)

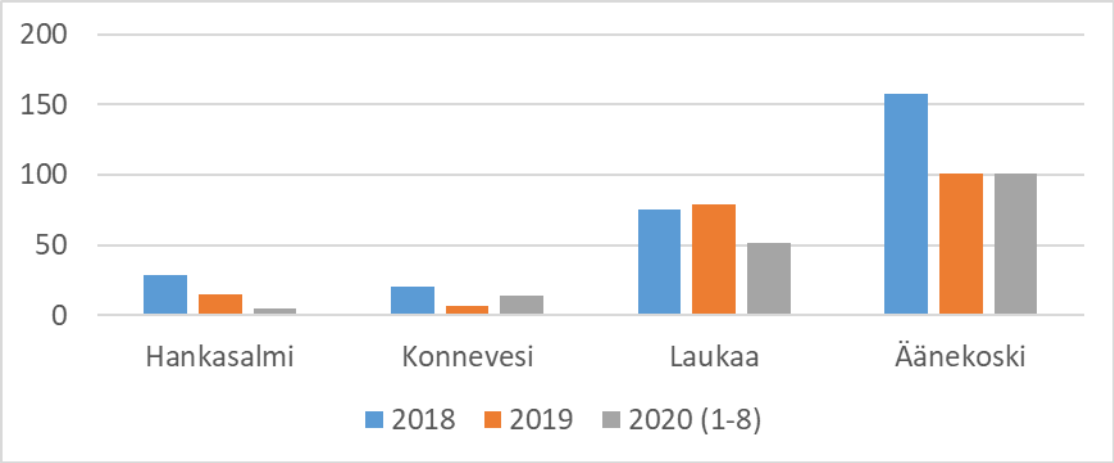

Päihtymisperusteiset kiinniotot

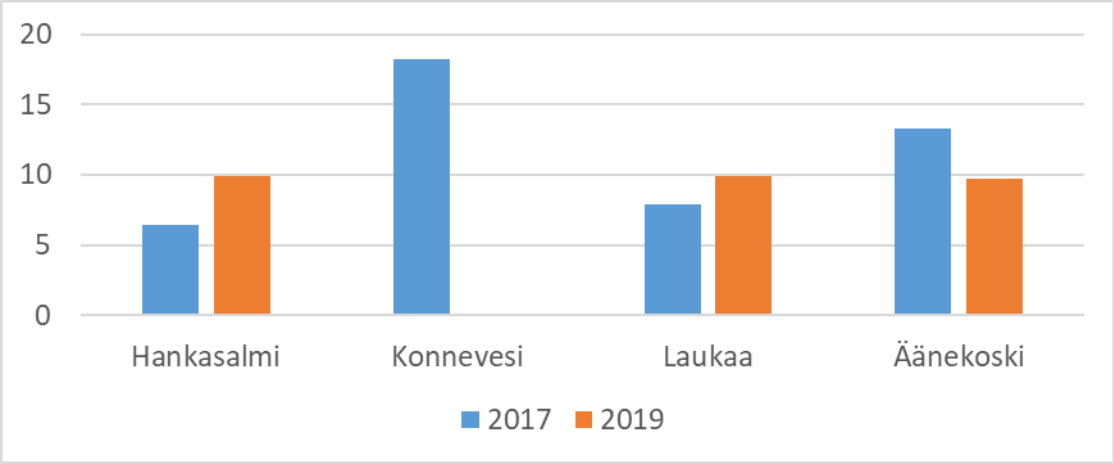

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: Konnevesi 2019

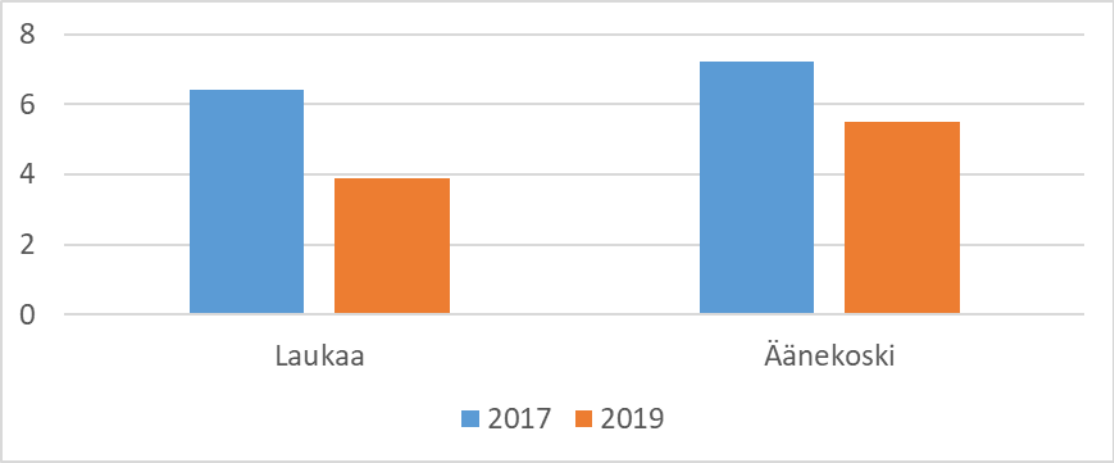

Alaikäisten alkoholin ostot vähittäismyynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: Hankasalmi, Konnevesi

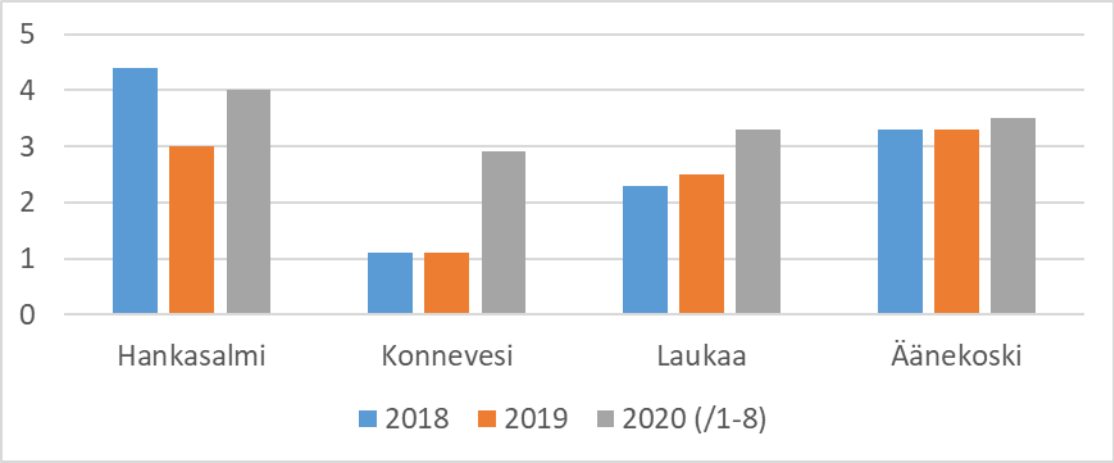

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset, 1000 asukasta kohden

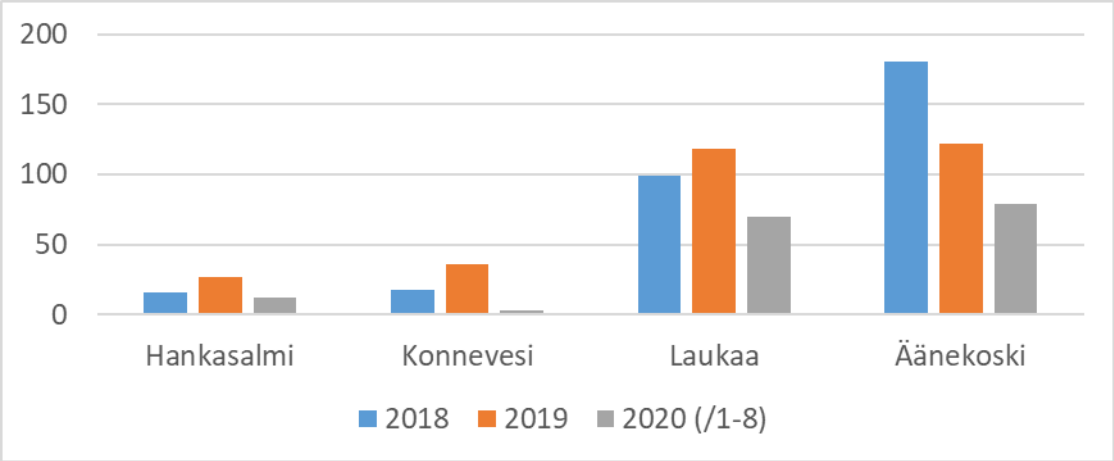

Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt

Eteläinen (Jyväskylä, Muurame, Toivakka, Luhanka, Joutsa)

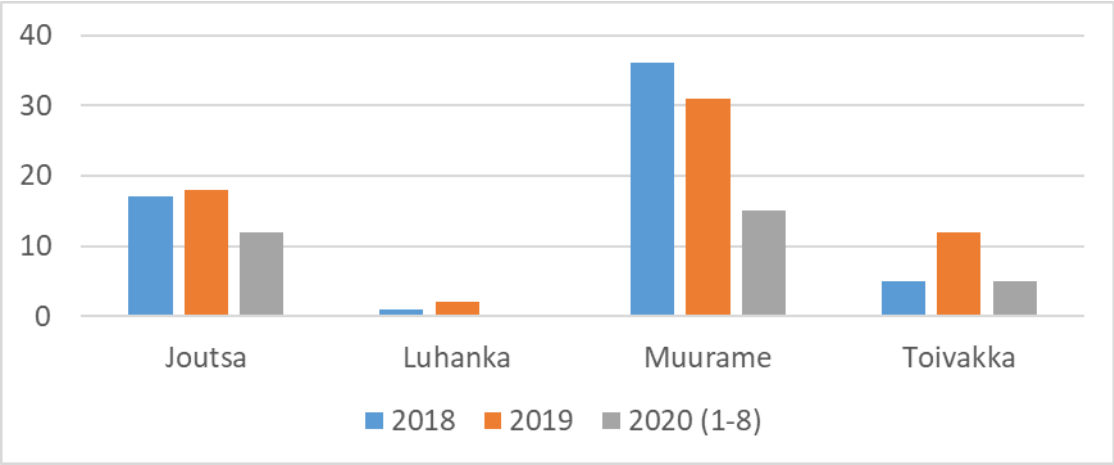

Päihtymisperusteiset kiinniotot

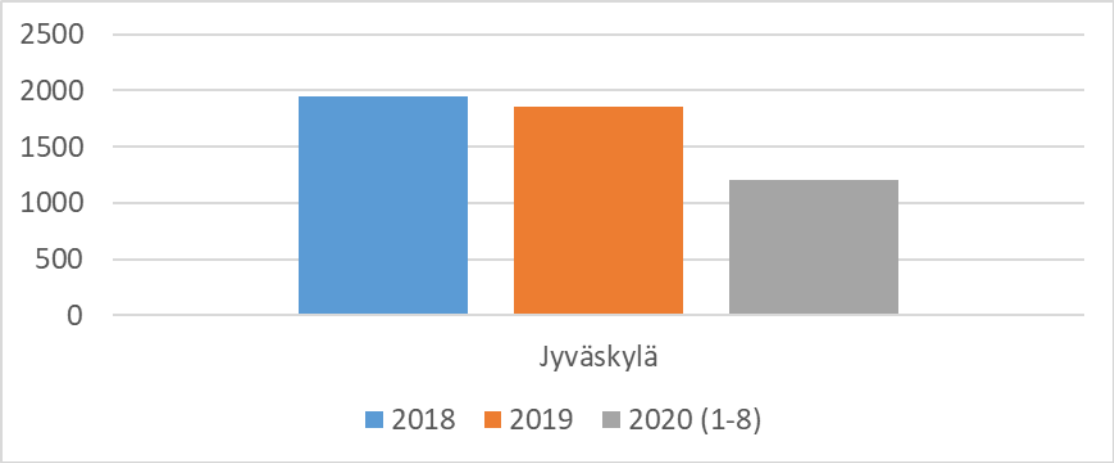

Päihtymisperusteiset kiinniotot, Jyväskylä

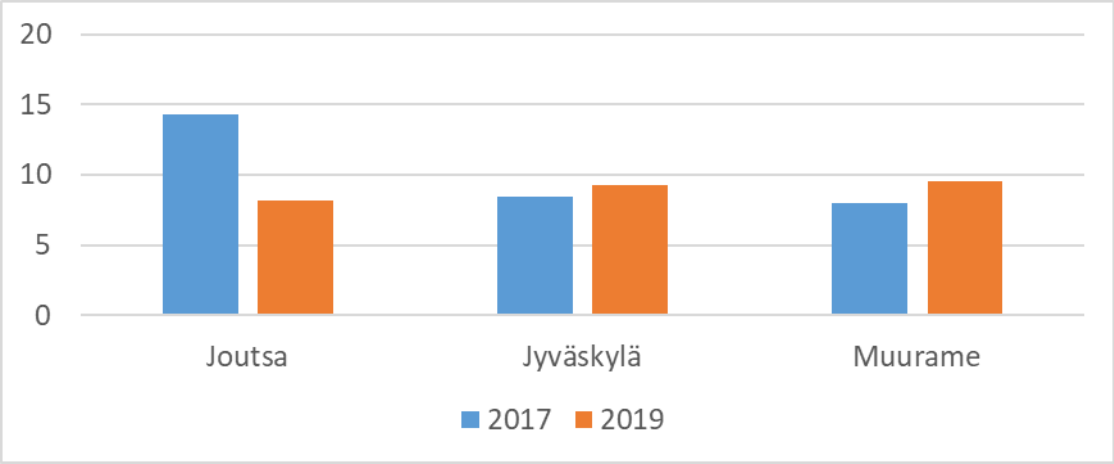

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: Luhanka, Toivakka

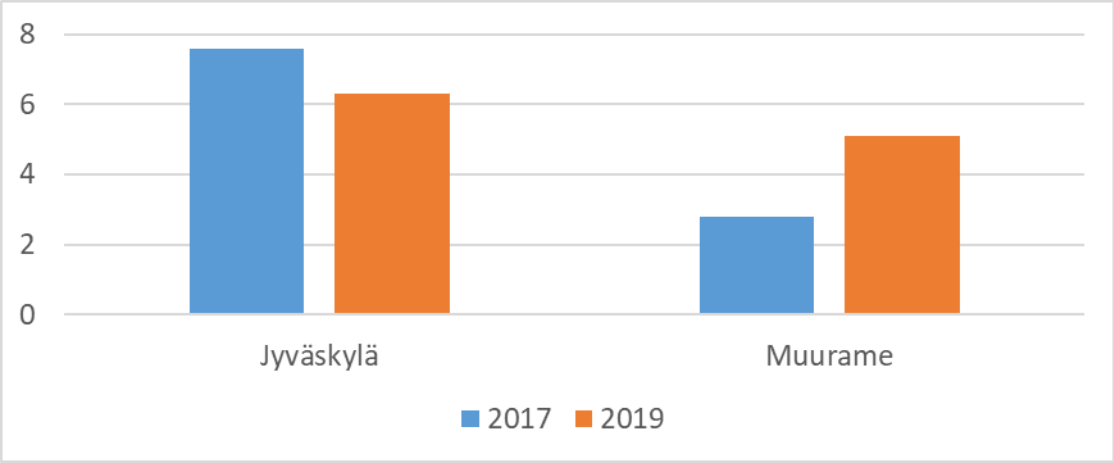

Alaikäisten alkoholin ostot vähittäismyynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: Joutsa, Luhanka, Toivakka

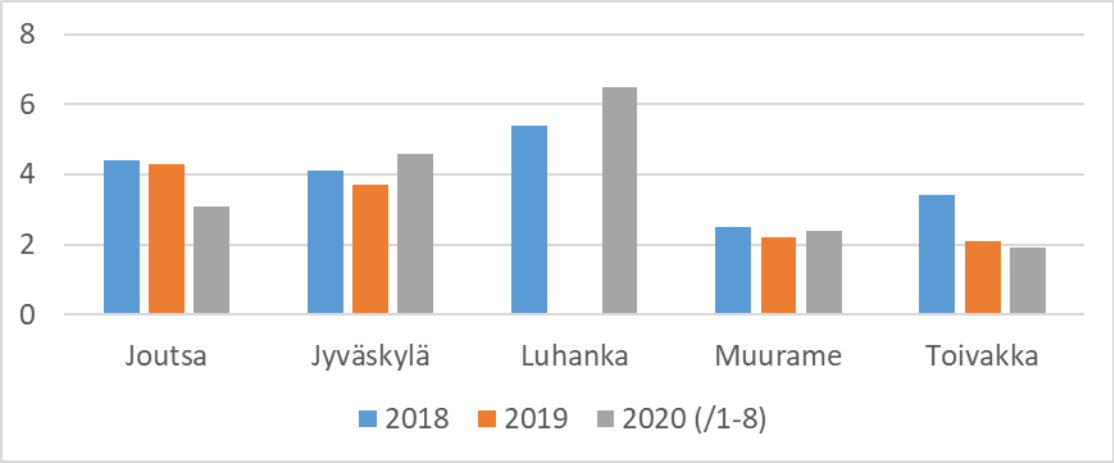

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset, 1000 asukasta kohden

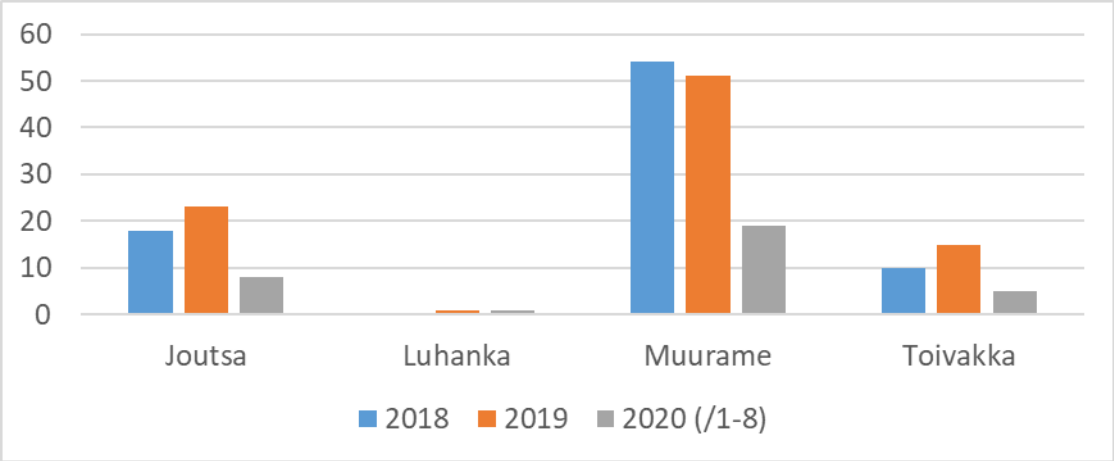

Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt

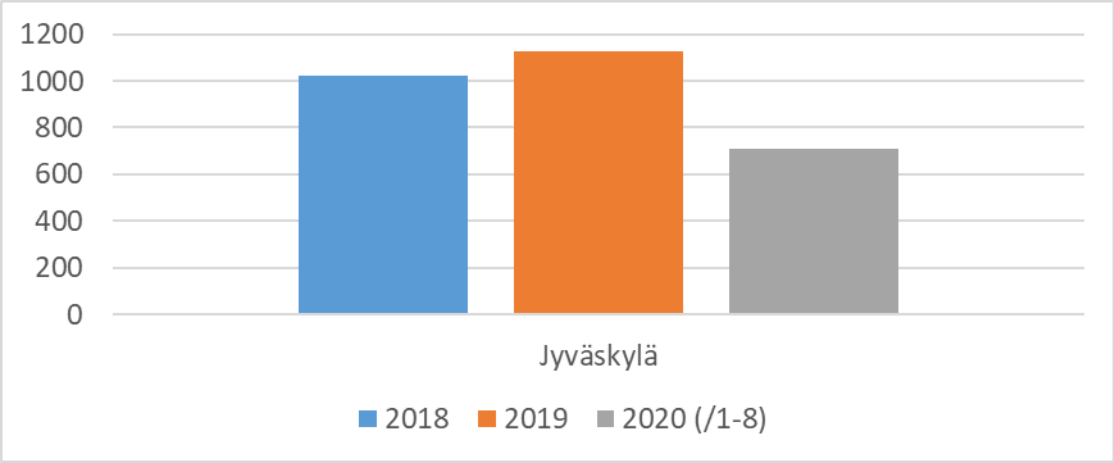

Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt, Jyväskylä

Läntinen (Jämsä, Keuruu, Multia, Petäjävesi)

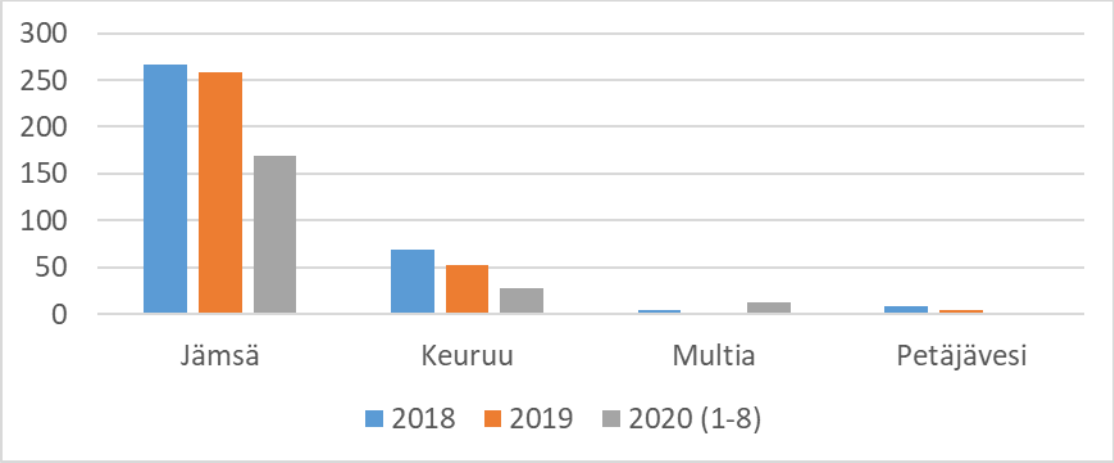

Päihtymisperusteiset kiinniotot

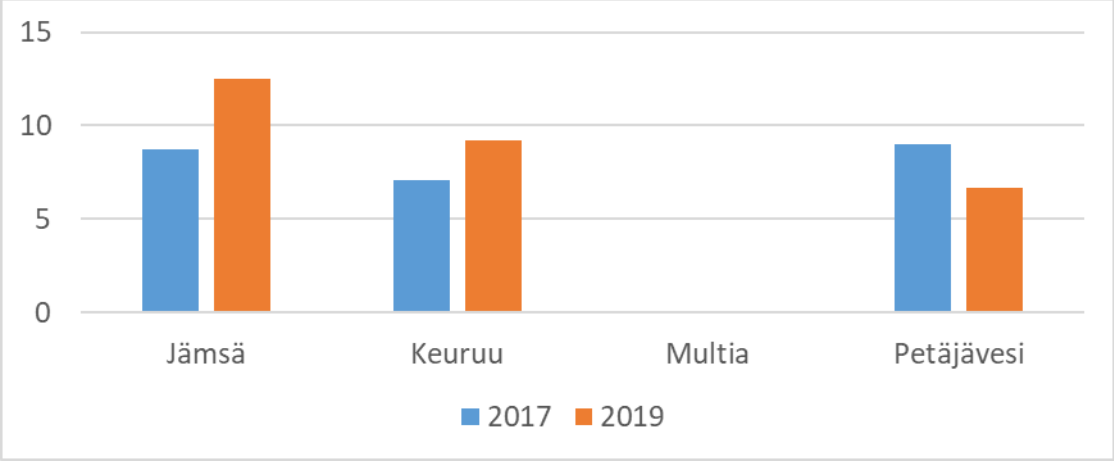

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: Multia

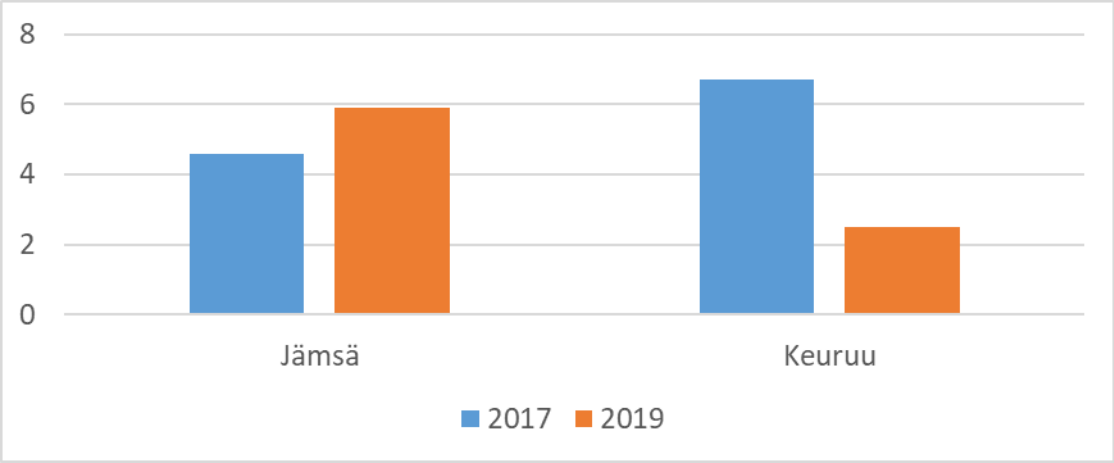

Alaikäisten alkoholin ostot vähittäismyynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Tieto puuttuu: Multia, Petäjävesi

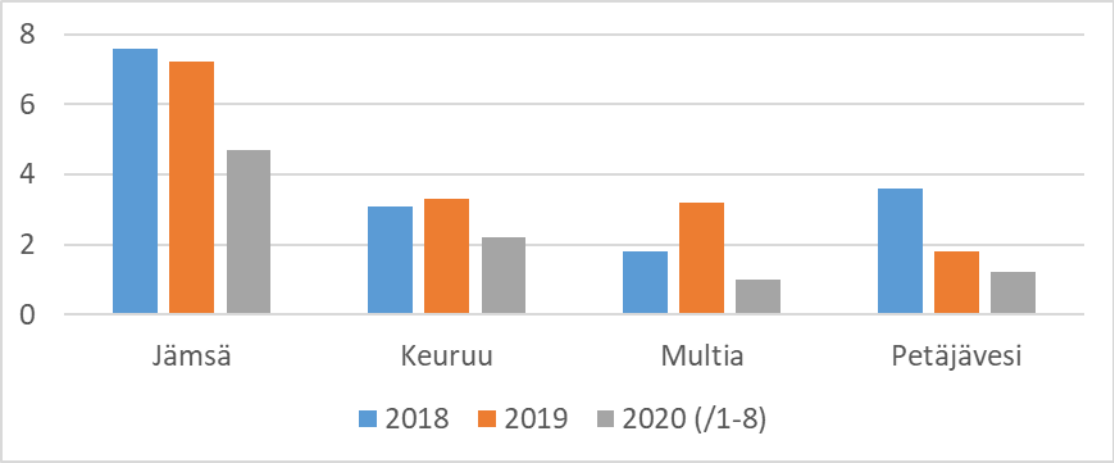

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset, 1000 asukasta kohden

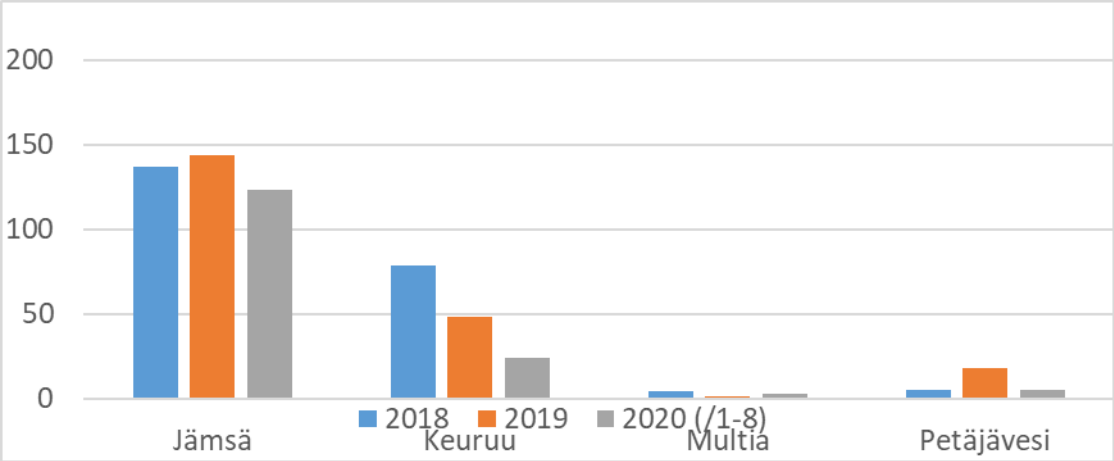

Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt

Julkisten tilojen turvallisuus sekä oppilaitosten turvallisuus

Julkisten tilojen turvallisuudelle sekä oppilaitosten turvallisuudelle ei ollut valmista tilastotietoa. Tulevaisuudessa tilastojen hankkimiseksi on tarkoituksenmukaista hyödyntää KSTURVA –organisaation laajoja viestintäkanavia yhteistyössä koko Keski-Suomen alueen osalta.

LIITE 3 § 9

KESKI-SUOMEN
PELASTUSLAITOS

Pelastuslain (379/2011) 28 §:n mukainen

Palvelutasopäätös luonnos 2021-2024

D/9718/09.05.00.03.01/2020

Hyväksytty pelastuslaitoksen johtokunnassa

Käyttö: Keski-Suomen pelastuslaitoksen suunnitelma johtokunnalle				**Muutokset**
Hyväksytty:	**Laatija:**	**Pvm.**	**Versio:**	**Aihe**
	Juha Saario	24.11.2020	0	Lähetetty Johtokunnalle
	Juha Saario	24.11.2020	0.1	AVIN palautteen perusteella kehittämissuunnitelma 4
	Juha Saario	3.12.2020	0.2	AVIN Palautteen perusteella suunnitelma luku 4
	Juha Saario	3.12.2020		Lähetetty Johtokunnalle
	Juha Saario	4.12.2020	0.3	Avin vaatimuksesta kuvat korjattu koontitaulukolla I ja II riskialue
	Juha Saario	6.12.2020	0.4	laajennettu riski ja uhka -luku s. 37

Sisällys

1. Johdanto ... 1
1.1 Palvelutasopäätös ... 2
1.2 Pelastuslaitoksen toiminnan painopisteet ja strategiset päämäärät ... 4
1.3 Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelutasopäätösprosessi ... 6

2 Palvelutasopäätöksen perusteet ... 8
2.1 Meneillään olevan palvelutasopäätöskauden 2013–2019 arviointi ... 8
2.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja valvonta ... 9
2.1.2 Pelastustoiminta ... 22
2.2 Uhkien ja riskien arviointi ... 35
2.2.1 Sisäisen toiminnan riskit ja uhat ... 35
2.2.2 Toimintaympäristön riskit ja uhat ... 37
2.3 Toiminnan tavoitteiden ja suorituskyvyn arviointi ... 43
2.4 Palvelutasopäätöksen toteutumisen seuranta ja arviointi ... 44
2.5 Johtopäätöksiä ... 46

3 Päätökset palvelutasosta ... 49
3.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja valvonta ... 49
3.1.1 Pelastustoimelle kuuluva valistus ja neuvonta ... 50
3.1.2 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi ... 52
3.1.3 Palontutkinta ... 53
3.1.4 Valvontatehtävät ... 55
3.1.5 Pelastustoiminta ... 57
3.1.6 Pelastustoimen ohjeet ja suunnitelmat ... 65
3.1.7 Öljyntorjunta ... 66
3.2 Muut tehtävät ... 67
3.2.1 Ensihoitopalvelut ... 67
3.2.2 Kansainvälinen toiminta ... 69
3.2.3 Valmiussuunnittelun tukeminen ... 69

4 Kehittämissuunnitelma ... 70
4.1 Kehittämistoimenpiteet ... 70
4.2 Kehittämistoimenpiteiden kustannusvaikutukset ... 73

LÄHTEET ... 76

1. Johdanto

Nyt valmisteltava palvelutasopäätös perustuu edelliseen (2013–2020), vuoden 2020 loppuun asti voimassa olevaan palveltutasopäätökseen ja siihen, kuinka siinä asetettuihin tavoitteisiin on palvelutuotannossa kyetty vastaamaan. Lisäksi palvelutason määrittelyssä huomioidaan pelastuslaitoksessa vuonna 2018 tehdyssä kehittämissuunnitelmassa esiin nostettuja konkreettisia johtopäätöksiä. Palvelutasossa päätettäviä asioita verrataan myös pelastustoimelle asetettuihin valtakunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin.

Palvelutasopäätöksessä selvitetään pelastustoimen tila Keski-Suomen kunnissa sekä alueella esiintyvät uhat ja arvioidaan niistä aiheutuvat riskit. Tämän pohjalta määritellään tavoitteet toiminnalle ja niiden saavuttamiseksi vaadittava suorituskyky. Suorituskyvyllä tarkoitetaan käytettävissä olevia voimavaroja sekä niiden avulla tuotettavien palvelujen tasoa. Palvelutasopäätökseen sisältyy toiminnalle asetettavia tavoitteita, joiden avulla pyritään kehittämään palvelutuotannon tasoa ja vaikuttavuutta omassa toimintaympäristössään. Palvelutasoa ja sen säilyttämistä arvioidaan päivittäisten tilanteiden, häiriötilanteiden, poikkeusolojen ja väestönsuojelutilanteiden näkökulmasta. Päivittäisillä tilanteilla tarkoitetaan normaaleja oloja, häiriötilanteet ovat puolestaan tilanteita, joissa yhteiskunnan toimintaan tulee pienehkö häiriö, esimerkiksi pitkäkestoisen sähkökatkon aikana. Poikkeusoloilla puolestaan tarkoitetaan tilanteita, joissa yhteiskunnan toimintaan tulee pitempikestoinen häiriö, joka estää yhteiskunnan normaalin toiminnan. Tällaisen tilanteen voi aiheuttaa esimerkiksi tartuntatauti, erityisen vakava suuronnettomuus tai sen jälkitila sekä aseellinen hyökkäys tai sen uhka. Väestönsuojelutilanteita voi muodostua esimerkiksi aseellisissa selkkauksissa, jolloin voimassa on valmius- ja puolustustilalaki (PelL 64§–66 §).

Pelastuslaitoksen toiminnan tavoitteet ja niiden edellyttämä suorituskyky määritellään riskiarvioaineiston sekä pelastuslaitoksen asiantuntijoiden arvioiden perusteella. Määrittelyssä otetaan myös huomioon pelastustoimen alueella esiintyvät erityispiirteet. Edellä mainittujen kohtien perusteella tehdään johtopäätökset, joiden mukaan palvelutasopäätöksessä päätetään pelastuslaitoksen palvelutuotannon painopisteet. Päätökset huomioidaan alueen kehittämissuunnitelmassa, jossa nostetaan esiin havaitut puutteet asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa sekä alueen riskeissä tapahtuneet muutokset. Kehittämissuunnitelma puolestaan huomioidaan seuraavassa palvelutasopäätöksessä 2025–2028.

1.1 Palvelutasopäätös

Palvelutasopäätöksellä tarkoitetaan alueen pelastustoimen päätöstä siitä, kuinka se järjestää pelastustoimelle kuuluvat lakisääteiset ja muut palvelutasopäätöksessä sovitut tehtävät alueellaan. Lakisääteisiä tehtäviä ovat esimerkiksi turvallisuusviestintä, valvontatoiminta ja pelastustoiminta. Palvelutasopäätöksessä päätettäviä muita tehtäviä ovat esimerkiksi vesisukellusvalmius ja ensihoitopalveluiden järjestäminen.

Palvelutasopäätöksessä tarkastellaan toimintaympäristössä esiintyviä uhkia ja riskejä, joihin pyritään vastaamaan pelastuslaitoksen palvelutuotannolla. Uhkia ja riskejä arvioidaan palvelutason nykytila-analyysin perusteella ja huomioidaan toimintaympäristön aiheuttamia muutostarpeita palvelutuotannossa. Lisäksi arvioidaan Keski-Suomen pelastuslaitoksen edellisen kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista. Lisäksi asiakirjaan on kirjattu arviot päätösten kustannusvaikutuksista.

Pelastustoimen palvelutasopäätöksen laadintaa ohjaavat Pelastuslain (379/2011) säädökset. Laissa määritellään alueen pelastustoimelle kuuluvat tehtävät (27§) sekä se, kuinka niihin liittyvä palvelutaso mitoitetaan (28 §). Palvelutasosta päättämistä, päätöksen sisältöä, sen voimassaoloaikaa, palvelutason valvontaa sekä ministeriön norminanto-oikeutta koskevat kohdat sisältyvät lain 29 §:ään.

Normihierarkian mukaisesti Pelastuslain säädökset ohjaavat palvelutasopäätöksen sisältöä. Päätöksen sisältöön ja esittämistapaan liittyvä tarkempi ohjaus esitetään pelastuslain perusteella (29 §) annetussa ohjeessa palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta. (Sisäasiainministeriön julkaisu 17/2013.)

Pelastuslain 27 §:n mukaan alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista pelastuslaissa sille säädetyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan

- pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen, varautuminen

onnettomuuksien torjuntaan sekä toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja niiden seurausten rajoittamisessa.

- pelastustoimen valvontatehtävistä, joilla tarkoitetaan esimerkiksi valvontakäyntejä, asiakirjavalvontaa, poistumisturvallisuusselvitysten arviointia sekä neuvontaa ja muuta turvallisuusviestintää. Valvontaan liittyy myös viranomaisten välinen yhteistyö yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä niihin tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.
- pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä, jollaisia ovat esimerkiksi erilaiset tulipalot, liikenneonnettomuudet ja vahingontorjuntatehtävät sekä toiminta ihmisten ja eläinten pelastamiseksi.

Edellä mainitun lisäksi pelastuslaitos

- voi suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä, jos ensihoitopalvelun järjestämisestä yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen ja sairaanhoitopiirien kesken on niin sovittu.
- tukea pelastustoimen alueen kuntien valmiussuunnittelua, jos siitä kunnan kanssa niin sovitaan.
- huolehtia muissakin laeissa pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä.

Palvelutuotannon suunnittelun lähtökohtana on, että pelastuslaitokselle säädetyt tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi toimenpiteet, joita tarvitaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa, tulee suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen (Pelastuslaki 27 §:n 2 mom.). Palvelutaso tulee mitoittaa siten, että se vastaa toimintaympäristön tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa sekä Pelastuslain 64 §:n väestönsuojelutehtävät. Päätöksessä on selvitettävä toiminta-alueella esiintyvät uhat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit. Siinä on myös määriteltävä toiminnan tavoitteet, siihen tarvittavat voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutuotannon kehittämisestä. Pelastuslaitoksen on kuultava alueen kuntia ennen palvelutasosta päättämistä. Lainvoimainen palvelutasopäätös on voimassa määräajan. Päätöksen jälkeen palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. (Pelastuslaki 28 §).

Aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on toimintaympäristöönsä nähden riittävä. Aluehallintovirastolla on oikeus saada alueen pelastustoimelta päätöksenteon kannalta tarpeellisia tietoja ja selvityksiä. (Pelastuslaki 85 §.) Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi. Jos palvelutasossa on huomattavia epäkohtia eikä alueen pelastustoimi korjaa niitä aluehallintoviraston asettamassa määräajassa, voi aluehallintovirasto velvoittaa alueen pelastustoimen saattamaan palvelut laissa vaaditulle tasolle. (pelastuslaki 105 § 2 mom.)

Sisäministeriön ohje (17/2013) ohjaa pelastuslain perusteella alueen pelastustoimen palvelutasopäätösprosessia ja määrittelee sen, millainen on palvelutasopäätöksen rakenne ja sisältö. Palvelutasopäätöksen tulee sisältää vähintään ohjeessa mainitut asiat. Palvelutasopäätöksessä voi olla myös muita asioita sen mukaan kuin alueen pelastustoimi katsoo sen tarpeelliseksi.

1.2 Pelastuslaitoksen toiminnan painopisteet ja strategiset päämäärät

Sisäministeriön johdolla on valmisteltu valtakunnallinen pelastustoimen strategia 2025. Strategia ohjaa pelastustoimen kehittämistä määrittelemällä painopisteet ja keskeiset toimintalinjat, joilla pelastustoimi pyrkii kehittämään toimintaansa ja parantamaan vaikuttavuuttaan toimintaympäristössään. Strategian tarkoituksena on antaa yleisiä perusteita toiminnan kehittämiseen pelastustoimen tehtävistä vastaaville pelastuslaitoksille. Pelastustoimen strategia tarkistetaan hallituskausittain tai toimintaympäristön muutosten sitä edellyttäessä.

Toiminnan painopisteisiin ja strategisiin päämääriin liittyvät myös valtakunnallisesti määritetyt yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Pelastustoimen valtakunnalliset vaikuttavuustavoitteet määritellään sisäministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Vaikuttavuustavoitteet pyritään määrittämään siten, että ne ovat konkreettisia ja mitattavia. Pelastustoimen tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi, jossa pelastustoimen osaamisen kehittäminen ja palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti sekä ennakoivasti. Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja pelastustoiminta normaali- ja poikkeusoloissa sekä häiriötilanteissa, kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat väestönsuojelutehtävät sekä varautuminen näihin tehtäviin. Lisäksi pelastustoimi osallistuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa onnettomuuksien ehkäisytyöhön. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Tavoitteena on, että pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin

perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja valmius vastata niihin omalla toimialallaan. Tavoitteena on myös, että pelastustoimen turvallisuusviestintä on vaikuttavaa.

Keski-Suomen pelastuslaitos toteuttaa toimintaansa valtakunnallisen pelastustoimen strategian ja siinä määritettyjen vaikuttavuustavoitteiden sekä oman, vuonna 2018 laaditun Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Siinä on päätetty, että Keski-Suomen pelastuslaitos tuottaa alueen ihmisille ja yrityksille korkeatasoiset pelastustoimen palvelut onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja antaa nopeaa ja tuloksellista apua onnettomuustilanteissa, kaikissa olosuhteissa.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminnan painopisteiksi ja strategisiksi päämääriksi vuoteen 2025 asti on määritelty seuraavat:

- Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä
- Pelastustoimella on valmius vastata riskeihin omalla toimialallaan
- Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani
- Palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti
- Jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta ja ympäröivästä turvallisuudesta
- Pelastustoimi kehittää aktiivisesti toimintatapojaan
- Henkilöstö voi hyvin

Palvelutason määrittäminen perustuu edellä mainittuihin pelastustoimen strategisiin päämääriin ja tärkeimmät strategiset-asiakirjat on esitetty seuraavaksi:

- pelastustoimen valtakunnallinen strategia 2025
- palvelutasopäätösohje SM018:00/2012
- Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelma 2018-2019
- toiminta- ja taloussuunnitelma 2021–2024
- palvelutasopäätöksen analyysimuistio

1.3 Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelutasopäätösprosessi

Kuten edellä on mainittu, palvelutason mitoituksen lähtökohtana ovat alueella esiintyvät riskit ja onnettomuusuhat. Palvelutaso on suunniteltava ja toteutettava siten, että pelastustoimi pyrkii aktiivisesti kehittämään vaikuttavuuttaan toimintaympäristössä parantamalla turvallisuutta ennalta, järjestämällä kustannustehokkaasti tarvittavan valmiuden sekä toimimalla tehokkaasti onnettomuuksissa ja vaaratilanteissa. Pelastuslaitoksen palvelutuotannon keskeisiä tunnusmerkkejä ovat aktiivinen ja näkyvä turvallisuusviestintä, tehokas viranomaisvalvonta ja viranomaisyhteistyö sekä tehokas toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä toiminnan kehittäminen aktiivisen analysoinnin perusteella.

Palvelutason valmistelu aloitettiin maaliskuussa 2020. Joulukuussa 2020 pelastuslaitoksen johtokunta hyväksyi palvelutasoluonnoksen, jonka jälkeen suunnitelmasta pyydettiin Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston lausunto. Joulukuussa 2020 palvelutasosuunnitelma lähetetään kunnille lausuttavaksi ja samanaikaisesti esiteltiin etäyhteydellä palvelutason määrittämisen perusteita kuntein päättäjille. Esitystilaisuuksiin osallistuu pelastuslaitokselta johtoa ja kunnan alueesta vastaava aluepalomestari ja palomestari. Kunnista tilaisuuksiin osallistuvat kunnanjohtaja ja hänen päättämänsä muu henkilöstö.

Kuntien lausunnon perusteella arvioitiin uudelleen kehittämistarpeet palvelutasopäätöksessä, minkä jälkeen se saatettiin pelastuslaitoksen johtokunnan hyväksyttäväksi. Hyväksytty palvelutasopäätös lähetettiin aluehallintovirastolle, joka arvioi päätöksen, joko pyytämällä täydentämään palvelutasopäätöstä tai toteamalla, että täydennystarvetta ei ole. Mikäli aluehallintovirasto pyytää täydentämään palvelutasopäätöstä, sen on osoitettava selkeästi täydennystarpeet. Tällöin seuraa uusi jatkovalmistelu, jossa kunnille on jälleen tarjottava mahdollisuus tulla kuulluksi muutosten osalta. Jatkovalmistelussa tehdään aluehallintoviraston edellyttämät muutokset ja johtokunta hyväksyy palvelutasopäätöksen täydennettynä.

Palvelutasopäätöksen käyttöönoton yhteydessä siitä informoidaan kuntalaisia ja lisäksi palvelutasopäätös saatetaan julkiseksi pelastuslaitoksen verkkosivuilla. Palvelutasopäätöksen käyttöönoton jälkeen palvelutason toteutumista seurataan ja arvioidaan aktiivisesti. Lisäksi päivitetään Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelma vastaamaan tavoiteltua palvelutasoa.

Kuvassa 1 on esitetty palvelutasopäätösprosessin edellä kuvatut vaiheet.

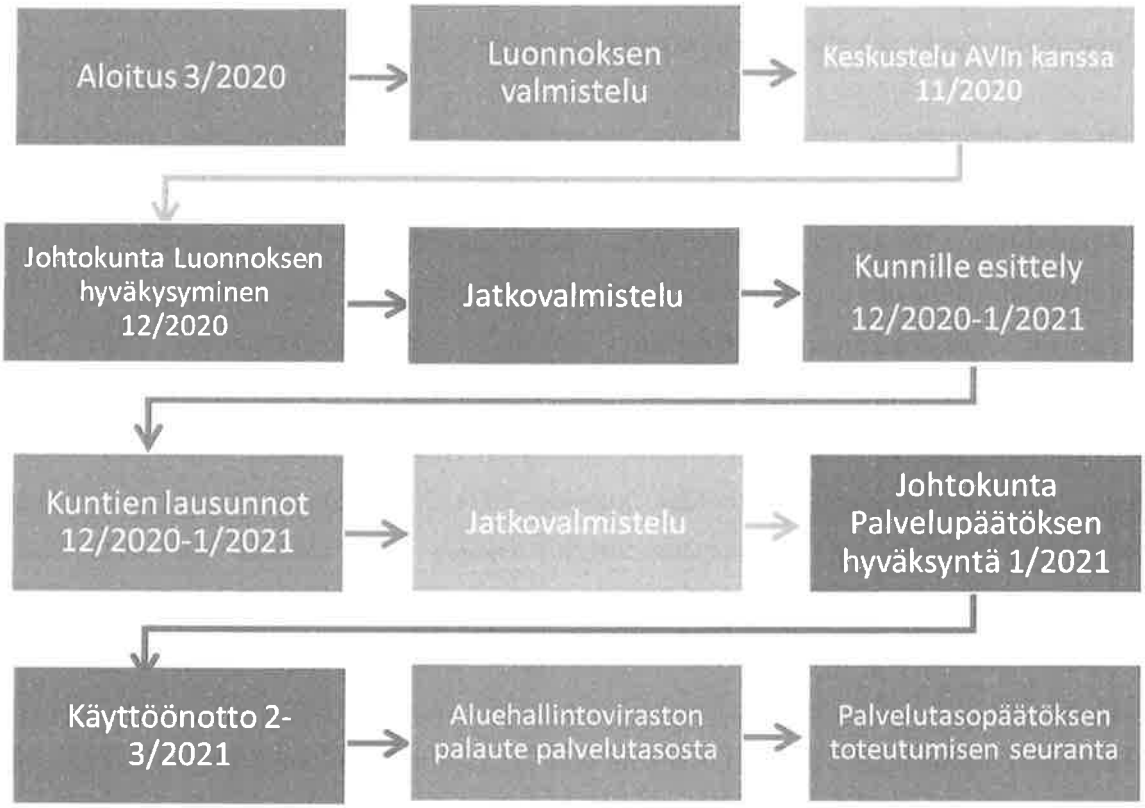

Kuva 1 Palvelutasopäätösprosessi

2 Palvelutasopäätöksen perusteet

Pelastuslain 28 §:n mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Palvelutasopäätöksen tulee perustua meneillään olevan palvelutasokauden arvioinnin, uhkien arvioinnin ja edellisen kauden kehittämissuunnitelman pohjalta tehtyihin johtopäätöksiin.

2.1 Meneillään olevan palvelutasopäätöskauden 2013–2019 arviointi

Palvelutasoa määriteltäessä arvioidaan aluksi meneillään olevaa palvelutasokautta, jonka jälkeen arvioidaan mahdolliset muutostarpeet palvelutarjonnassa sekä alueella esiintyvissä onnettomuusuhissa tapahtuneet muutokset. Keski-Suomen pelastuslaitoksen edellinen palvelutasopäätös tehtiin ennen sisäministeriön ohjetta palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta. Keski-Suomen pelastuslaitosta koskevan edellisen palvelutasopäätöksen 2013–2016 voimassaoloaikaa jatkettiin (PELAJK 10 §, 14.3.2017) siihen saakka, että vuonna 2020 aloittavaksi kaavailtu maakunta olisi tehnyt uuden palvelutasopäätöksen. Koska maakuntauudistus ei kuitenkaan toteutunut, uusi palvelutasopäätös tehdään vuosille 2021–2024. Ennen palvelutasopäätöksen voimassaoloajan pidentämistä pelastuslaitos päivitti vuoden 2016 lopussa riskiruutuaineiston vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia ja kuuli alueen kuntia asiassa sisäministeriön suosituskirjeen mukaisesti. Vuonna 2018 hyväksytyssä kehittämissuunnitelmassa arvioitiin vuosien 2013–2016 palvelutuotannolle asetettujen tavoitteiden toteumista ja asetettiin myös uusia tavoitteita. Kehittämissuunnitelma sekä arviointi siinä esitettyjen tavoitteiden toteutumisesta esitetään liitteessä 3.

Palvelutarpeen arvioinnin lähtökohtana on sisäministeriön pelastuslaitoksille toimittama riskianalyysiaineisto, pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (jatkossa Pronto) ja palotarkastusohjelmisto Merlot, joita on analysoitu yhdessä Keski-Suomen pelastuslaitoksen osastopäälliköiden ja asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi palvelutasoa määriteltäessä huomioidaan kuntien näkemykset ja aluehallintoviraston asettamat vaatimukset palvelujen järjestämiselle.

Meneillään olevaa palvelutasokautta arvioidaan tässä luvussa alueen pelastustoimen toiminnan painopisteiden ja kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen perusteella. Palvelutasokauden arvioinnissa mittarina käytetään palvelutasopäätöksessä 2013–2016 päätettyjen konkreettisten tavoitteiden saavuttamista.

Pelastuslain 29 §:n mukaan palvelutasopäätöksessä on määritettävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Seuraavaksi arvioidaan lakisääteisten tehtävien toteutumista edellisellä palvelutasokaudella.

2.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja valvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen, varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Lisäksi pelastusviranomainen valvoo kemikaaliturvallisuuslaissa, nestekaasuasetuksessa sekä lukuisissa muissa alemman asteisissa säädöksissä esitettyjä turvallisuusvaatimuksia.

Yleisesti pelastustoimen ohjauksella tarkoitetaan niitä toimia, joilla pelastuslaitos palvelutuotannossaan edistää, tukee ja seuraa pelastuslain asettamien velvoitteiden toteutumista. Lakiin perustuva ohjausvelvoite kattaa ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden ohjaamisen pelastuslaissa säädettyjen velvoitteiden täyttämisessä. Näiden lisäksi palvelutuotannossa tehdään palontutkintaa onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän sekä syiden kehityksen seuraamiseksi.

Onnettomuuksien ennaltaehkäisyn tavoitteena on pienentää onnettomuuksien todennäköisyyttä tunnistamalla riskejä sekä ohjaamalla asukkaita, yhteisöjä, yrityksiä ja kunnassa vierailijoita ennalta varautumalla vähentämään onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tehdään yhteistyötä eri viranomaisten, yhteisöjen ja muiden tahojen kanssa, viestitään turvallisuuteen liittyvistä asioista aktiivisesti sekä pyritään vaikuttamaan esimerkiksi kaavoitukseen ja olemaan mukana rakennushankkeiden suunnittelussa ja ohjauksessa. Pelastustoimella on tarvittaessa velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisytoiminta perustuu ajantasaiseen riskinarvioon toiminta-alueella esiintyvistä riskeistä ja niiden tasosta.

Pelastuslaitokselle pelastuslain perusteella kuuluvaan ohjaukseen osallistuvat lähtökohtaisesti koko henkilöstö ja kaikki organisaation tulosyksiköt. Valvontatyöhön vuosittain tarvittavien resurssien määrää on mitoitettu suoritettavien toimenpiteiden lukumäärän ja niiden suorittamiseen arvioidun ajan perusteella. Neuvontaan ja turvallisuusviestintään käytettäviä resursseja keskeisesti ohjaava asiakirja on Keski-Suomen pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma, joka päivitetään vuosittain.

Valvontatehtäviin käytettäviä henkilötyövuosia on arvioitu pelastuslaitoksen vuosittain tehtävässä valvontasuunnitelmassa, jossa on pyritty mitoittamaan henkilötyövuodet palvelujen kysyntää vastaavaksi. Pelastuslaitoksessa on tällä hetkellä tosiasiallisesti yhteensä 57 sellaista asiantuntija-, päällystö- tai alipäällystövirkaa, joissa tehdään valvontatyötä. Suurimassa osassa edellä mainittuja virkoja tehdään kuitenkin valvontatyön ohella myös muita maakunnallisia, alueellisia ja paloasemakohtaisia vastuutehtäviä, esimerkiksi osallistutaan pelastustoimintaan sekä kehitetään pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien toimintaa ja kalustoa. Huomionarvoista on, että ympärivuorokautisten paloasemien henkilöstöä on suhteessa paljon, mutta heidän työaikaansa hyödynnetään valvontatehtäviin suhteellisen vähän.

Tehtävä	Suoritemäärät	Vaadittava HTV (arvio)
Valvontatyön johto, suunnittelu ja kehittäminen		1,5
Rakentamisen- ja maankäytön ohjaus		3,5
A1-A6 kohteiden määräaikaiset valvontakäynnit	1448	8
Pelastussuunnitelmavelvollisten asuinkiinteistöjen valvonta	200	0,5
Pientalojen ja vapaa-ajan kiinteistöjen turvallisuuden itsearviointi	18000	3
Pientalojen ja vapaa-ajan kiinteistöjen tarkastukset (300+200)	500	0,7
Ylimääräiset palotarkastukset	200	1
Erityiset palotarkastukset	140	1
Kemikaalivalvonta ja ohjaus		2,2
Jälkivalvonta	200	1,5
Omatoimisen varautumisen valvonta ja ohjaus (pelastussuunnitelmat)	220	0,3
Palontutkinta		1,2
Muu viranomaisyhteistyö ja asiantuntija tehtävät		2,2
Asiakirjavalvonta (palotekniset laitteet, poistumisturvallisuusselvitykset, muu asiakirjavalvonta)	935	2
Erheelliset palohälytykset (korjauskehotukset, laskutusperusteet)		1
Yhteensä		**29,50**

Taulukko 1 Valvontatoiminnan laskennallinen resurssitarve vuonna 2020 (Lähde: Keski-Suomen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 2020)

2.1.1.1 Valvontatoiminta

Pelastuslain 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2. ja 3. luvun säännösten noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

Pelastuslain 79 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävien toteuttamisesta. Valvontasuunnitelmassa määritetään palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden ja alueella esiintyvien riskien perusteella. Suunnitelmassa kuvataan keskeiset valvontatoimenpiteet, kuten esimerkiksi palotarkastustoiminta, paloturvallisuuden itsearvioinnin ja asiakirjavalvonnan periaatteet sekä muu valvonta ja yhteistyö toisten viranomaisten kanssa. Lisäksi kuvataan pelastusviranomaiselle muissa laissa säädetyt valvontatehtävät kuten esimerkiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuuden valvonnasta, josta säädetään kemikaaliturvallisuuslaissa (309/2005).

Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain ja siinä määritetään erityyppisten rakennusten säännölliset valvontavälit ja muut valvontatehtävän toteuttamiseen vaadittavat toimenpiteet. Valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon Keski-Suomen pelastuslaitoksen riskianalyysi, palvelutasopäätös sekä talouden vaikutukset. Valvontasuunnitelmassa kiinnitetään huomiota myös valvonnan laatuun, tehokkuuteen ja säännöllisyyteen.

Valvontatyöhön osallistuvilla viranhaltijoilla on oltava lähtökohtaisesti riittävästi asiantuntemusta. Päätoimisesti valvontatyötä tekevillä on myös maakunnallisia, alueellisia ja paloasemakohtaisia vastuutehtäviä. Valvontatyöhön vuosittain tarvittavien resurssien määrää on arvioitu suoritettavien valvontatoimenpiteiden lukumäärän perusteella. Tarvittavien resurssien määrään vaikuttavat esimerkiksi alueen rakennuskanta ja toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Epäsäännöllistä valvontaa ei kyetä ennakoimaan, minkä vuoksi niihin liittyvät toimenpiteet huomioidaan valvontatyöhön tarvittavaa resurssia suunniteltaessa. Resurssien suoritemäärien arviointi perustuu aiempien vuosien toteutuneisiin valvontatehtäviin sekä niiden pohjalta määritettyihin henkilötyövuosiin.

Pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelmassa on myös esitetty, että koska vaativat valvontatehtävät jakautuvat aiempaa pienemmälle joukolle pelastustoimen asiantuntijoita, huomioidaan henkilöriskit työtehtävien järjestelyissä, lomasuunnittelussa sekä rekrytoinneissa. Valvontatoiminnan luotettavuuden vuoksi koko henkilöstölle on tehty turvallisuusselvitykset ja rekrytoitavalle henkilöstölle ne tehdään ennen viran vastaanottamista. Lomasuunnittelulla varmistetaan eritysosaaminen myös vuosilomien aikana.

Toteuma

Pelastuslaitoksen valvontatyöt toteutetaan valvontasuunnitelman mukaisessa laajuudessa ja siinä esitettyjen toimintamallien mukaisesti. Valvonnan käsikirjan mukaisten toimenpiteiden perehdyttäminen on toteutettu henkilöstön sisäisellä koulutuksella. Koulutuksessa on kiinnitetty huomiota hyvään hallintotapaan, palotarkastuspöytäkirjan sisältöön ja jälkivalvonnan suorittamiseen. Pelastuslaitos edistää osaltaan muiden turvallisuusviranomaisten ja kuntien toimialojen edustajien yhteistyötä, jonka tarkoituksena on edistää tietojen vaihtoa ilmeisen palovaaran tai onnettomuusriskin pienentämiseksi. Käytännön työ on erilaisiin seminaareihin osallistumista, työryhmissä tehtävää valmistelua ja lausuntomenettelyä.

Keski-Suomessa on kyetty hoitamaan valvontatehtävät säädösten mukaisesti ja valvontasuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto Prontoon kirjattujen tietojen mukaan 94 % valvontasuunnitelman tarkastuksista on kyetty hoitamaan asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Seuraavassa kaaviossa 1 on esitetty pääluokittain eri valvontakohteiden tarkastusten toteutumisprosentit. Kaaviosta on nähtävissä, että neljän vuoden tarkastelujaksolla suunnitelman mukaisista tarkastuksista on hoidettu lähes 100 %.

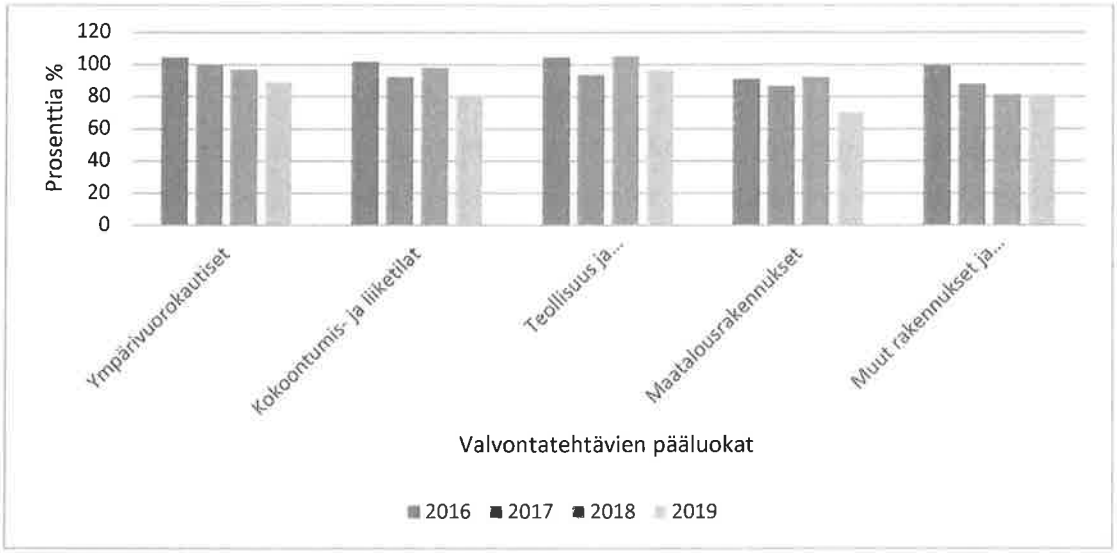

Kaavio 1 Valvontasuunnitelman mukaisten valvontatehtävien suoritus % pääluokkien mukaan

Seuraavassa kaaviossa 2 on esitetty lähetettyjen ja takaisin palautuneiden paloturvallisuuden itsevalvontalomakkeiden määrät. Keskimääräinen palautusprosentti on noin 80 %. Itsevalvontalomakkeet on kyetty lähettämään valvontasuunnitelman mukaisesti.

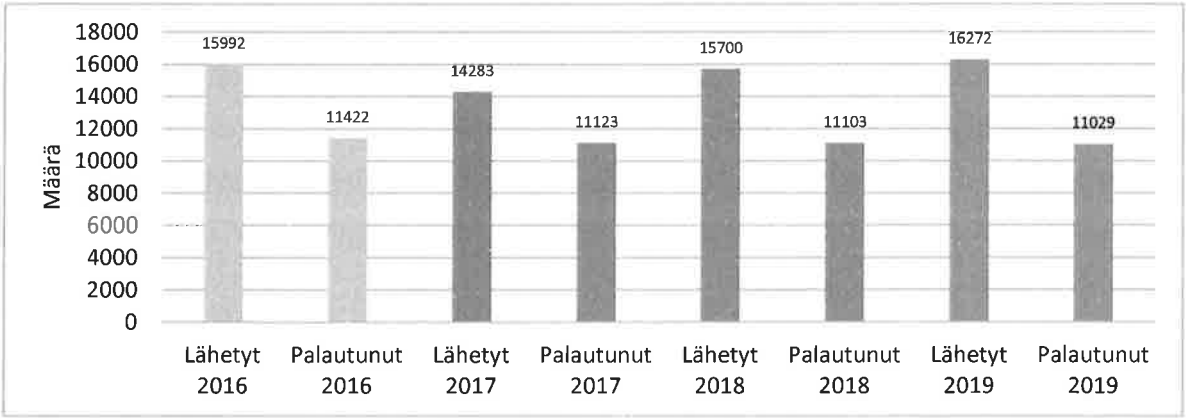

Kaavio 2 Itsearviointilomakkeiden lähetys ja palautustiedot 2016–2019

2.1.1.2 Asiantuntija- ja lausuntopalvelut viranomaisille

Pelastusviranomainen osallistuu aktiivisesti maankäytön ja rakentamisen ohjaukseen lausunnonantajan roolissa. Lausuntojen antaminen perustuu pelastuslain 42 §:ään.

Ensinnäkin pelastusviranomainen laatii lausuntoja valmisteilla oleviin yleiskaava- ja asemakaavaehdotuksiin maankäyttö- ja rakennusasetuksen 20 ja 28 §:n mukaisesti. Yleensä

pelastusviranomaisen lausunnot rajautuvat henkilö- ja paloturvallisuusnäkökohtien huomioon ottamiseen kaikessa rakentamisessa.

Toiseksi pelastusviranomainen ohjaa rakennusluvan käsittelyn yhteydessä rakennusvalvontaviranomaisen toimintaa. Pyrkimyksenä on, että rakennusvalvonta huomioi rakennusluvan määräyksissä tarkoituksenmukaisen sammutuskaluston ja muiden pelastustyötä helpottavien laitteiden hankinnan. Lisäksi rakennusluvassa on tarpeen huomioida määräykset muista toimenpiteistä onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä ihmisten ja omaisuuden turvaamiseksi onnettomuuden varalta. (pelastuslaki 379/2011 § 81.)

Kolmanneksi pelastuslaitos on tehnyt alueen kuntien kanssa yhteistyösopimuksia, joiden perusteella pelastusviranomainen osallistuu valmisteluvaiheessa kunnan rakennusvalvontaviranomaisen Maankäyttö- ja rakennuslain (124 §) perusteella valmistelemiin päätöksiin. Yleisesti pelastusviranomaisten asiantuntemusta hyödynnetään kuntien rakennuslupien käsittelyn yhteydessä vain pelastustoiminnan toimintamahdollisuuksien ja turvallisen pelastustyön huomioon ottamisessa.

Pelastuslaitos osallistuu maankäytön ja rakentamisen ohjaukseen lausunnonantajan roolissa. Yleensä rakennuslupien käsittelyn yhteydessä pelastusviranomaisen asiantuntemusta käytetään pelastushenkilöstön toimintamahdollisuuksien ja paloturvallisuuden huomioon ottamiseen rakentamisessa. Asiantuntija varmistaa suunnitelmista poistumisturvallisuuden, sammutusveden riittävyyttä, pelastusteiden järjestelyjä ja pelastustoimenlaitteita koskevat yksityiskohdat. Lupaehtoihin sisältyy katselmuksia, joista pelastusviranomaisen valvontakäynti tehdään rakennuksen käyttöönottamisen yhteydessä. Pelastusviranomaiselle tulee varata mahdollisuus osallistua myös sammutus- ja pelastustoimintaa helpottavien laitteiden tarkastuksiin sekä antaa lausuntonsa väestönsuojia koskeviin suunnitelmiin.

Asiantuntija- sekä lausuntopalveluiden ohjaukseen liittyvien suoritteiden määrään vaikuttaa rakentamisen kulloinenkin tila kunnassa. Keski-Suomen pelastuslaitoksessa tehdään vuosittain noin 400–600 erilaista valvontasuoritetta, jotka jakautuvat siten, että suurin osa on edellä kuvattuja asiantuntijapalveluita ja toiseksi eniten on kemikaalilainsäädännön perusteella tehtäviä suoritteita. Lisäksi viranomaiset tekevät poistumisturvallisuuteen liittyviä päätöksiä. Suoritteet vuosilta 2016–2019 on esitetty seuraavassa kaaviossa 3.

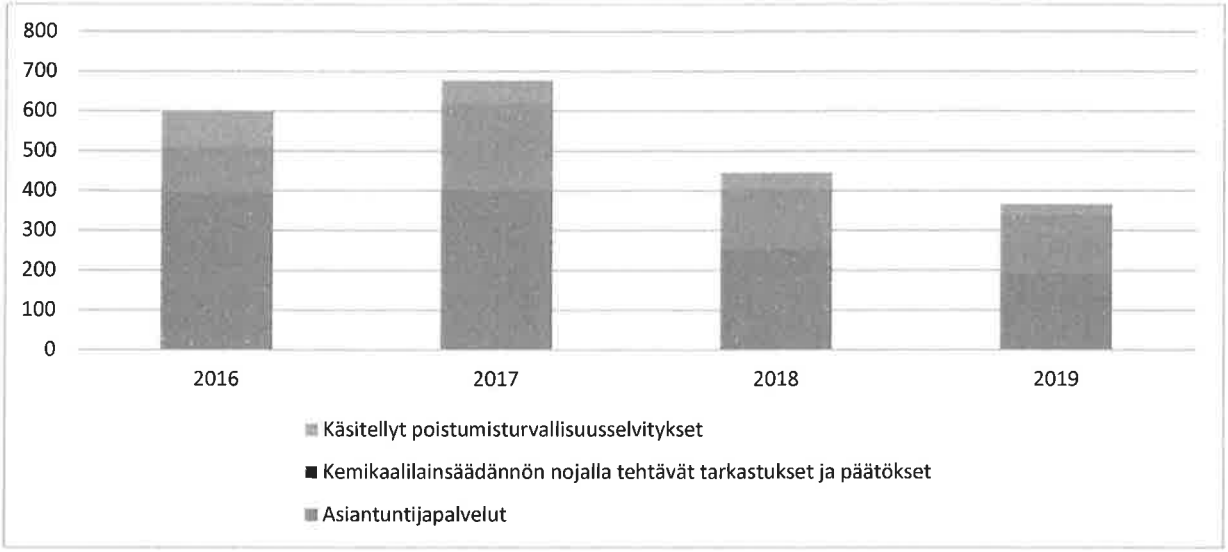

Kaavio 3 Asiantuntijapalvelut ja erillistä hallintopäätöstä edellyttävät suoritteet

Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelmassa asetettiin tavoitteita valvontatoiminnalle. Tässä luvussa esitetyn tarkastelun perusteella voidaan todeta, että Keski-Suomen pelastuslaitos on saavuttanut valvontatoiminnalle asetetut tavoitteet. Näitä saavutettuja tavoitteita olivat esimerkiksi valvontasuunnitelman vuosittainen päivittäminen sekä kaikkien valvontatyöhön osallistuvien perehdyttäminen valvonnan käsikirjan toimintatapoihin. Lisäksi valvontatyön tuloksien ja laadun arviointi on otettu pysyväksi käytänteeksi määrällisen raportoinnin oheen. Toiminnan laatua ja yhdenmukaisuutta on parannettu mm. sillä, että vaativia valvontatehtäviä on jaettu aiempaa pienemmälle joukolle pelastustoimen asiantuntijoita. Lomasuunnittelulla sekä rekrytoinneilla puolestaan varmistetaan palvelujen saatavuus kaikissa tilanteissa.

2.1.1.3 Turvallisuusviestintä

Pelastustoimen palvelutuotantoon kuuluu Pelastuslain 27 §:n perusteella valistus ja neuvonta, josta käytetään yhteisnimitystä turvallisuusviestintä. Turvallisuusviestintään luetaan kuuluvaksi ne toimenpiteet, joilla pyritään opastamaan ihmisiä ja yhteisöjä tunnistamaan vaaratilanteet, ehkäisemään vaaroja ja toimimaan hätätilanteissa.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen tehtävänä on tuottaa turvallisuusviestintäpalveluita alueellaan. Edellisen palvelutasopäätöksen mukaisesti turvallisuusviestinnän kohderyhmät on pyritty valitsemaan riskiperusteisesti pelastuslain määrittämistä varautumisvelvollisista hyödyntäen valtakunnalliset linjaukset ja kampanjat. Turvallisuusviestintätapahtumia on pidetty pelastuslaitoksen

alueella vuosina 2016–2019 keskimäärin noin 650 tapahtumaa vuodessa, ja niiden avulla on tavoitettu vuosittain keskimäärin noin 20 % maakunnan väestöstä.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelutuotannon yhtenä keskeisenä tavoitteena on ajantasainen turvallisuusviestintästrategia eli turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma. Se on pelastuslaitoksen turvallisuusviestintätyöhön liittyvä strategia, joka ohjaa paloasemaryhmien turvallisuusviestintää. Suunnitelma tarkastetaan vuosittain, ja sen perusteella vahvistetaan seuraavan vuoden vuosisuunnitelma. Paloasemaryhmien turvallisuusviestintävastaavat laativat paloasemakohtaiset turvallisuusviestinnän vuosisuunnitelmat Keski-Suomen pelastuslaitoksen toimintasuunnitelman mukaisesti. Pelastuslaitosten valistus- ja neuvontatehtävää suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään noudattaen pelastustoimen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman ja pelastustoimen turvallisuusviestintästrategian painopisteitä ja keskeisiä toimintalinjoja. Kuvassa 2 on turvallisuusviestinnän vuosikello vuodelle 2020. Siinä näkyvät eri vuodenaikojen painotukset turvallisuusviestinnässä.

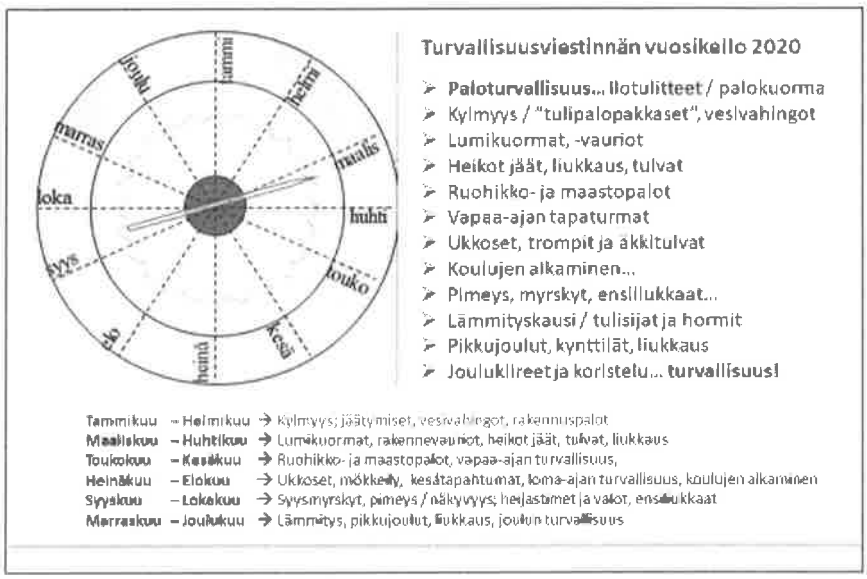

Kuva 2 Turvallisuusviestinnän vuosikello

Seuraavassa kaaviossa 4 on esitetty ne tahot, joille Keski-Suomen turvallisuusviestintätapahtumat on suunnattu vuosina 2016–2019. Kaaviosta näkyy, että suurin osa turvallisuusviestinnästä on kohdennettu riskiperustaisesti hoitolaitosten henkilökunnalle ja erilaisiin yleisötapahtumiin. Hoitolaitosten henkilökunnalle on järjestetty alkusammutusta, turvallisuuskävelyjä sekä toimimista hätätilanteessa. Peruskoulujen tapahtumat puolestaan ovat liittyneet valtakunnallisiin kampanjoihin, kuten Nouhätä!- tai 112-päivän- tapahtumiin. 1–6-luokille on järjestetty lisäksi Lapset pelastavat henkiä -tapahtuma, jossa lapsille opetetaan alkusammutusta, ensiapua sekä toimintaa hätätilanteissa. Alle kouluikäisten tapahtumat ovat sisältäneet pääasiassa arjen turvallisuuteen liittyviä asioita, toimimista hätätilanteissa sekä pelastustoimen esittelyä. Pelastuslaitokseen on myös perustettu

SOME-tiimi, joka pyrkii tuottamaan aktiivisesti viestintää sosiaalisessa mediassa. Tätä viestintää ei kuitenkaan ole toistaiseksi tilastoitu.

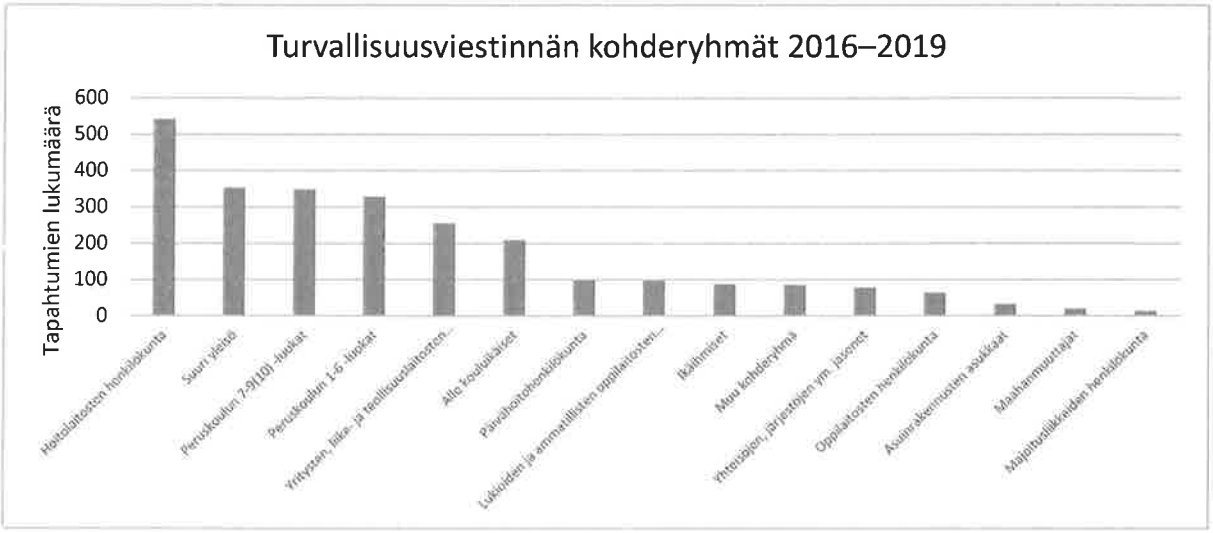

Kaavio 4 turvallisuusviestinnän järjestäjätahot 2016–2019

Seuraavan sivun kaaviossa 5 on puolestaan esitetty turvallisuusviestinnän järjestäjät, tapahtumien aiheet ja lukumäärät vuosina 2016–2019. Kaaviosta näkyy, että valtaosa turvallisuusviestinnästä tehdään päätoimisen henkilöstön voimin. Suurin osa kaikesta turvallisuusviestinnästä vaikuttaa keskittyvän alkusammutus-, ensiapu- ja poistumisturvallisuus- sekä toimiminen hätätilanteessa -kouluksiin. Sopimuspalokuntalaisten turvallisuusviestintä vaikuttaa keskittyvän alkusammutukseen, pelastustoimen esittelyyn sekä Päivä paloasemalla -tapahtumaan.

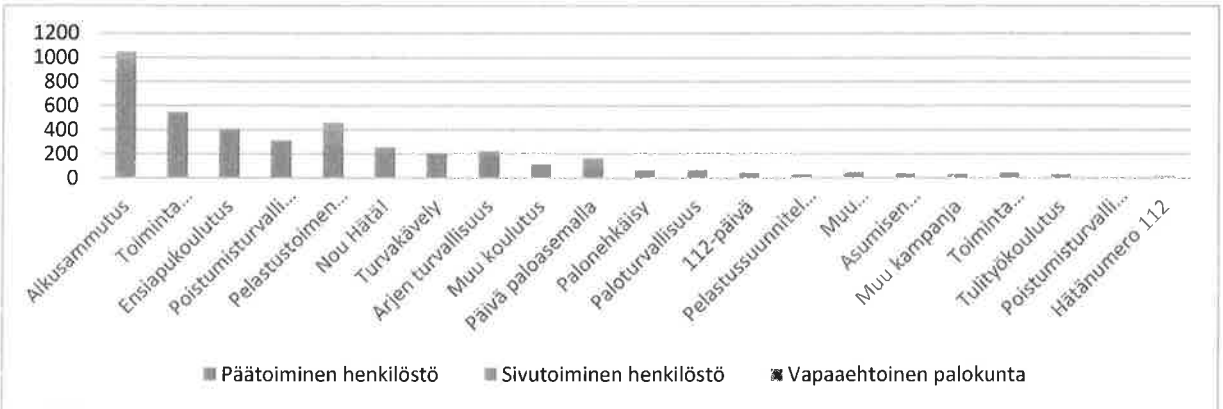

Kaavio 5 Turvallisuusviestinnän järjestäjät aiheet ja lukumäärät vuosina 206-2019

Alla olevaan kaavioon 6 on listattu kunnittain turvallisuusviestinnän keinoin tavoitettujen osallistujamäärät. Kaaviosta näkyy, että kuntien välillä on suuria eroja tilaisuuksiin osallistuneiden määrissä. Osassa kuntia tilaisuuksiin näyttää osallistuneen enemmän henkilöitä kuin kunnassa on asukkaita. Tätä saattavat selittää yhtäältä virheet tilastoinnissa ja toisaalta esimerkiksi suuret yleisötapahtumat, jotka keräävät osallistujia kunnan ulkopuoleltakin. Tilastointi ei ole myöskään täysin vertailukelpoinen kuntien välillä, koska raportoijat ovat ilmoittaneet tietoja osin vaihtelevin perustein.

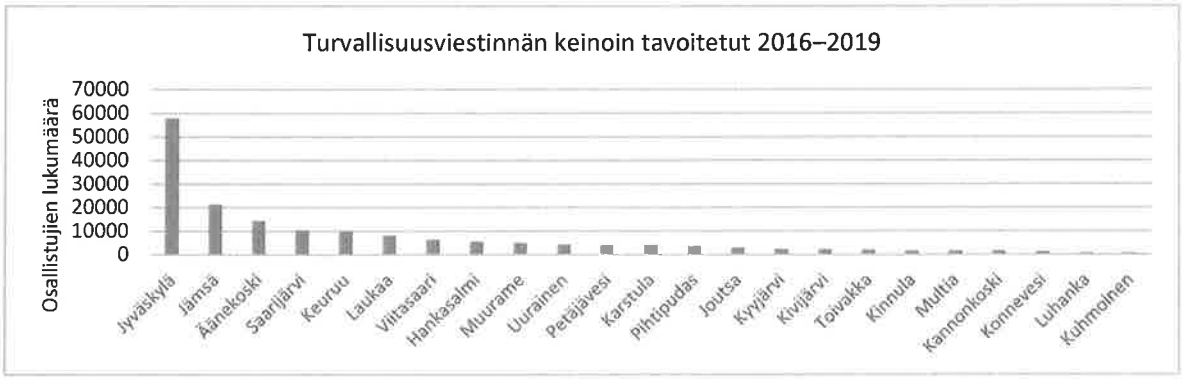

Kaavio 6 Turvallisuusviestintä keinoin tavoitetut 2016–2019

Seuraavassa kaaviossa 7 on esitetty kaikki ne toimijat, jotka ovat järjestäneet Keski-Suomessa turvallisuusviestintää vuonna 2019. Kaaviosta on nähtävissä, että 97 % tilaisuuksista on järjestetty pelastuslaitoksen päätoimisen henkilöstön tai sopimuspalokuntien henkilöstön (sivutoiminen henkilöstö ja vapaaehtoinen palokunta) voimin. Lisäksi turvallisuusviestintään yhdessä pelastuslaitoksen kanssa on osallistunut muitakin tahoja, kuten kaaviosta on nähtävissä.

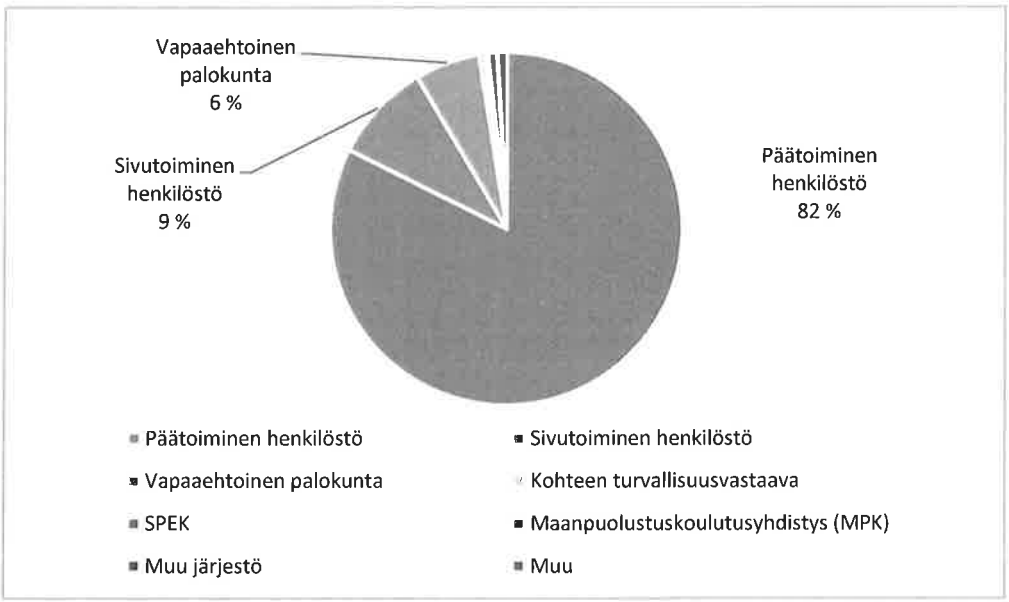

Kaavio 7 turvallisuusviestinnän järjestäjätahot 2019

Edellisen perusteella voidaan todeta, että Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminnassa on saavutettu kehittämissuunnitelmassa asetetut turvallisuusviestinnän tavoitteet. Pelastuslaitoksen turvallisuusviestintä perustuu vuosittain päivitettävään turvallisuusviestintäsuunnitelmaan.

Turvallisuusviestintään käytettävät voimavarat

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on nimetty turvallisuusviestintävastaava, joka toimii riskienhallintapäällikön alaisuudessa koko maakunnan alueella. Turvallisuusviestintävastaava puolestaan ohjaa yhdeksän paloasemaryhmän alueilla toimivia turvallisuusviestintäkoordinaattoreita, jotka huolehtivat oman alueensa turvallisuusviestinnästä. Nämä yhdyshenkilöt laativat paloasemaryhmän vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman toimintasuunnitelman mukaisesti. Suunnitelman mukaan turvallisuusviestintään osallistuvat kaikki pelastuslaitoksen palveluksessa olevat päätoimiset henkilöt, ja sopimuspalokuntalaiset osallistuvat siihen tarvittaessa. Lisäksi Jyväskylässä on koulutusyksikkö, joka huolehtii 2 henkilötyövuoden voimin suurimmasta osasta turvallisuuskoulutuksia. Tilastoihin pohjaavan tarkastelun perusteella vaikuttaa, että turvallisuusviestinnästä huolehtiminen jakaantuu osittain epätasaisesti: päiväpaloasemilla turvallisuusviestintää näkyy suoritettavan suhteessa aktiivisemmin kuin 24/7-paloasemilla. Palvelutuotannon vaikuttavuutta olisikin mahdollista parantaa hyödyntämällä 24/7-paloasemilla olemassa olevaa potentiaalista resurssia nykyistä enemmän turvallisuusviestintään.

2.1.1.4 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Viranomaisten välisestä yhteistyöstä säädetään hallintolain 434/2003 pykälässä 10. Sen mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen pelastuslain (379/2011) pykälässä 50. Kuntien toimintaan vaikuttavat ja pelastuslaitoksen tiedossa olevat uhkatekijät tai muutokset alueen turvallisuustasossa pelastuslaitos tuo esille siten, kuin kuntien varautumisen tukemisesta jäljempänä tässä palvelutasopäätöksessä on päätetty.

Muiden viranomaisten tekemien paloriski-ilmoitusten johdosta pelastuslaitos ryhtyy osaltaan tarvittaviin toimenpiteisiin (pelastuslaki 379/2011, 42 §). Paloriskiasukkaiden turvallisuuden parantaminen edellyttää yleensä aina useamman viranomaisen, asukkaan ja hänen lähipiirinsä, asunnon omistajan ja haltijan sekä muiden toimijoiden hyvää yhteistyötä. Paloturvallisuusriski-ilmoitukset muilta viranomaisilta Keski-Suomen pelastuslaitokselle kirjataan palotarkastussovellukseen. Samaan paikkaan kirjataan suoritetut toimenpiteet ja niihin osallistuneet tahot sekä esimerkiksi tarkastuksen kulku.

Pelastuslain 42 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten lisäksi myös alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön. Yhteistyötä voidaan pitää tehokkaana silloin, kun se on luonteeltaan säännöllistä ja suunnitelmallista ja kaikki olennaiset toimijat on tunnistettu. Yleisenä viranomaisten yhteistoimintamuotona on yhteistarkastusten tekeminen tarkoituksenmukaisissa kohteissa. Yhteistarkastuksissa tulee kiinnittää huomiota viranomaisten välisiin toimivaltakysymyksiin. Pelastuslain 42 pykälän tehokas soveltaminen edellyttää koulutusta ja ohjausta alueellisille ja paikallisille yhteistoimintaviranomaisille ja -tahoille. Pelastusviranomaisen suorittamasta valvontatehtävästä (palotarkastuksesta) tulee aina tehdä oma tarkastuspöytäkirja.

Pelastuslaitos on tunnistanut riskianalyysityössään keskeisiä viranomaisyhteistyötahoja, joita ovat esim. rakennusvalvonta, ympäristöterveydenhuolto, poliisi sekä sosiaali- ja terveystoimi. Tarkempi kuvaus yhteistyökeinoista tehdään valvontasuunnitelmassa. Pelastusviranomaisten muiden viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli tulee myös ottaa huomioon.

2.1.1.5 Palontutkinnan järjestelyt

Pelastuslain (379/2011) 41 §:n mukaan pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja sen toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnan avulla arvioidaan tulipalon syttymissyy ja tarvittaessa selvitetään palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot sekä vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät. Lisäksi arvioidaan pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus. Tiedot palontutkinnasta tallennetaan pelastuslain 91 §:ssä tarkoitettuun Pronto-toimenpiderekisteriin.

Pelastuslain 43 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

Palontutkintaa sekä onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän kehittymisen seurantaan tehdään Keski-Suomen pelastuslaitoksella asiantuntijatyönä muiden työtehtävien ohessa. Palontutkinta ja sen kehittäminen organisoidaan tavoitteen toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Tällä hetkellä pelastuslaitoksessa on aktiivinen palontutkintaryhmä, johon kuuluu 5–7 pelastusviranomaista. Palontutkijoiden tavoittaminen on ollut ajoittain haasteellista virka-ajan ulkopuolella, joten toimintaan käytettävää resurssia on tarpeen huomioida johtamisjärjestelmäuudistuksessa sekä tarvittaessa lisätä palontutkijoiden määrää tulevan palvelutasopäätöskauden aikana.

Palontutkijat tekevät palontutkintaa oman työnsä ohessa ja osallistuvat jatko- ja täydennyskoulutustilaisuuksiin tarpeen mukaisesti. Pelastuslaitoksen tavoitteena on, että seuraavalla palvelutasokaudella uusia palontutkijoita osallistuu Pelastusopiston järjestämälle Tuhotyörikosten tutkinta -kurssille.

Seuraavasta kaaviosta 8 näkyy, että vuosina 2015–2019 pelastuslaitoksessa on tehty yhteensä 126 palontutkintaa. Vuosittaiset tutkintamäärät ovat vaihdelleet 15:n ja 35 tutkinnan välillä. Palontutkintaa suoritetaan tiiviissä yhteistyössä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa sekä tarvittaessa toisten pelastuslaitosten kanssa.

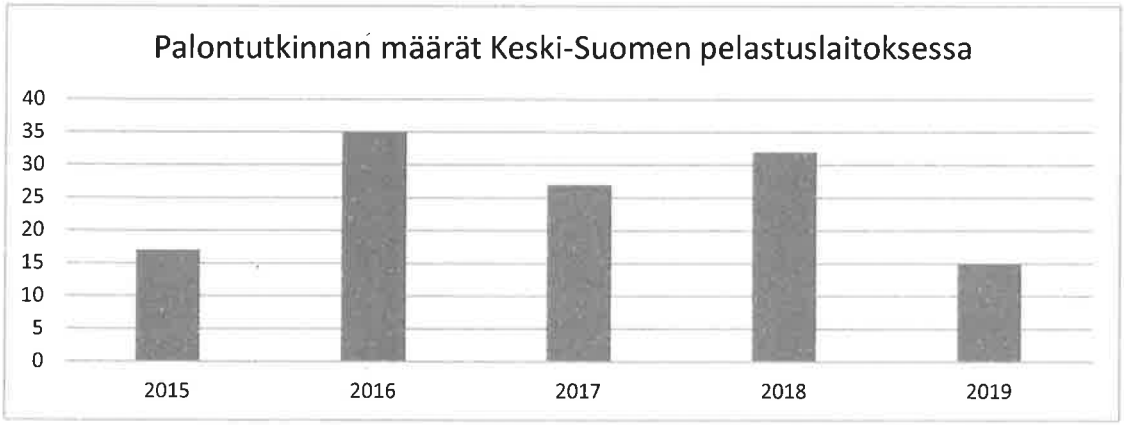

Kaavio 8 Palontutkinnat lukumäärä Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella 2015-2019

Suurten tulipalojen osalta pelastuslaitos hyödyntää säännöllisesti palontutkintatyöryhmän raportteja pelastustoiminnan kehittämisessä ja vastaavien onnettomuuksien ehkäisytyössä. Palontutkinnan avulla on esimerkiksi varmistettu sähkölaitteiden syttymissyitä ja tunnistettu uusissa taloissa

rakenteellisia puutteita, joita on saatettu rakennusvalvonnan ja ympäristöministeriön tietoon. Tästä esimerkkinä voi mainita luhtitalojen osastointiin liittyvät ongelmat, jotka tulivat esiin jyväskyläläisen pienkerrostalon tulipalon palontutkinnassa vuonna 2017.

Ilmoitusmenettely

Pelastuslain (379/2011) 41§:n perusteella määritellään, että jos pelastustoimen tehtävissä on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen velvollisuutena on ilmoittaa asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista. Tällaisia ilmoituksia on viime vuosina tehty Keski-Suomen pelastuslaitoksessa vuosittain n. 200–250.

2.1.2 Pelastustoiminta

2.1.2.1 Palvelutuotanto Keski-Suomessa

Keski-Suomen pelastuslaitos hälytetään keskimäärin noin 5000 kertaa vuodessa erilaisille tehtäville. Se tarkoittaa, että pelastuslaitoksen alueelle tulee keskimäärin 14 tehtävää joka päivä. Taulukossa 2 esitetään pelastuslaitokselle osoitetut tehtävät vuosina 2016–2019. Taulukosta voidaan havaita, että suurin osa tehtävistä tulee suurimpiin kuntakeskuksiin Jyväskylään, Jämsään ja Äänekoskelle. Kaiken kaikkiaan tehtävien jakautuminen noudattelee kuntien kokoa. Pelastuslaitoksen päätoiminen pelastushenkilöstö päivystää 24/7 Jyväskylässä ja Äänekoskella. Päiväpaloasemat sijaitsevat Jämsässä, Laukaassa, Keuruulla, Saarijärvellä ja Viitasaarella. Lisäksi Muuramessa, Laukaassa ja Karstulassa on monitoimiyksikkö. Taulukosta näkyy, että päätoimista pelastushenkilöstöä on pääosin niillä paikkakunnilla, joissa on enemmän tehtäviä.

Kunta	2016	2017	2018	2019
Hankasalmi	120	137	150	113
Joutsa	172	169	167	166
Jyväskylä	1940	1726	2008	2026
Jämsä	577	552	601	502
Kannonkoski	55	52	49	46
Karstula	84	89	98	106
Keuruu	314	243	292	250
Kinnula	52	26	43	45
Kivijärvi	39	32	43	38
Konnevesi	67	62	59	55
Kyyjärvi	41	55	56	42
Laukaa	378	338	349	392
Luhanka	23	24	32	43
Multia	47	65	66	66
Muurame	116	96	114	123
Petäjävesi	83	60	90	94
Pihtipudas	112	109	131	110
Saarijärvi	234	185	242	221
Toivakka	66	52	77	76
Uurainen	70	45	76	68
Viitasaari	204	181	212	198
Äänekoski	467	482	601	491
Yhteensä	5261	4780	5556	5271

Taulukko 2 Pelastuslaitoksen tehtävät kuntiin 2016–2019

Kaaviossa 9 esitetään pelastuslaitosten väliset tehtävät vuonna 2019. Siitä näkyy, että Keski-Suomen pelastuslaitos hälytetään useimmin Päijät-Hämeen alueelle tai Etelä-Savoon ja saa puolestaan itse apua useimmiten Pirkanmaalta. Avunanto ja -saanti eivät ole täysin tasapainossa: Keski-Suomen pelastuslaitos avustaa Etelä-Savoa useammin kuin saa sieltä apua, kun taas Pirkanmaahan ja Etelä-Pohjanmaahan nähden suhde on toisinpäin. Muiden maakuntien kanssa avustaminen ja avun saaminen ovat olleet tasapainossa 2019.

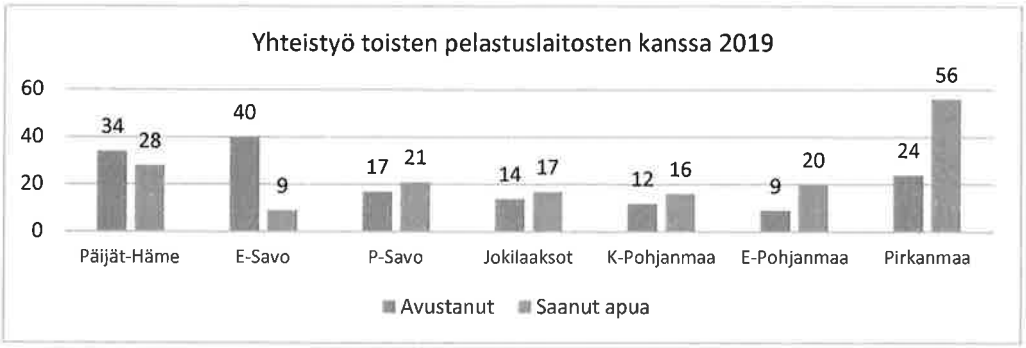

Kaavio 9 Yhteistyö toisten pelastuslaitosten kanssa 2019

Seuraavassa kaaviossa 10 on esitetty eri väreillä Pronton tietojen perusteella Keski-Suomen pelastuslaitokselle vuosina 2018–2019 osoitetut tehtävä**lajit**. Tyypillisimpiä ovat olleet erilaiset tarkastustehtävät: näitä vihreällä merkittyjä tehtäviä on ollut keskimäärin 34 prosenttia. Harmaalla on merkitty erilaiset pelastustehtävät, joita on ollut 22 prosenttia. Tulipaloon liittyvät tehtävät on merkitty punaisella, ja niitä on ollut keskimäärin 14 prosenttia kaikista tehtävistä. Sinisellä merkittyjä toisen viranomaisen avustamistehtäviä on ollut hieman enemmän eli 18 prosenttia. Yksittäisistä tehtävä**tyypeistä** tyypillisimpiä puolestaan ovat olleet liikenneonnettomuustehtävät (18 %), erilaisten paloilmoittimien tarkastustehtävät (18 %) sekä ensivastetehtävät (17 %). Näistä on kertynyt yhteensä noin puolet kaikista tehtävistä. Tulipalotehtävistä eniten ovat työllistäneet maastopalot (4 %) ja rakennuspalovaara (4 %). Näitä on ollut suunnilleen saman verran vahingontorjuntatehtäviä (9 %).

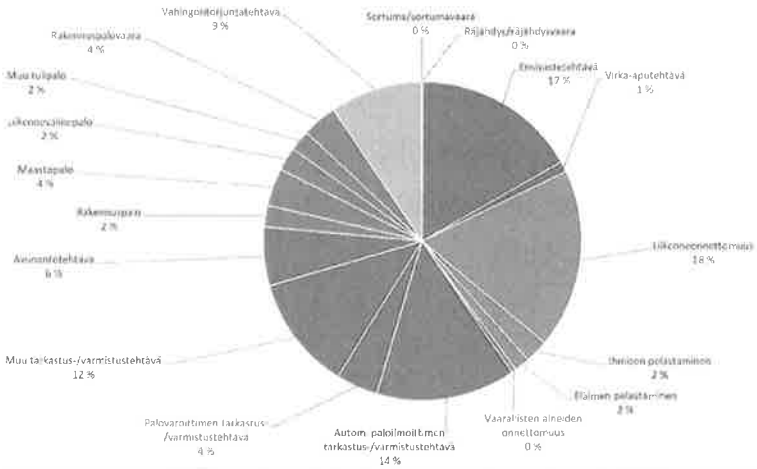

Kaavio 10 pelastustoimelle osoitetut tehtävälajit 2016–2019

Seuraavassa luvussa arvioidaan aluksi pelastustoimen tämänhetkistä suorituskykyä suhteessa toiminnan tavoitteisiin. Aluksi arvioidaan päivittäisiin tilanteisiin varautumista, sen jälkeen varautumista häiriötilanteisiin ja lopuksi poikkeusolojen varautumista sekä varautumista väestönsuojelutilanteisiin.

2.1.2.2 Varautuminen päivittäisiin tilanteisiin

Päivittäisiin tilanteisiin varautumista arvioidaan pelastustoiminnan toimintavalmiuden näkökulmasta ja sitä mitataan riskiruutujen saavutettavuudella eri riskialueilla. Arvioinnin perusteella määritetään puutteet ja kehitystarpeet palvelutasossa.

Sisäministeriön julkaisema Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (2012) asettaa riskialueille seuraavat neljä pelastustoimintaan liittyvää tavoitetta:

1. **Pelastusyksikölle** asetetut **saavutettavuustavoitteet** eli se, kuinka nopeasti ensimmäinen yksikkö saavuttaa sille osoitetun palvelutehtävän.
2. **Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika** eli se, kuinka nopeasti kohteeseen osoitetut resurssit kykenevät aloittamaan tehokkaan pelastustoiminnan.
3. **Pelastustoiminnan avunsaantiaika**, jolla tarkoitetaan sitä, milloin avun tarvitsija saa tarvitsemansa avun kohteeseen hälytetyiltä yksiköiltä.
4. **Riskiluokittaiset aikamääreet**, joiden aikana tulisi tavoittaa kohde pelastusjoukkueella suuremmissa onnettomuuksissa ja tulipaloissa.

Seuraavassa taulukossa 3 on esitetty edellä esitettyihin pelastustoimen tavoitteisiin liittyvät toimintavalmiusajat[1]. Riskiluokka 4 poikkeaa muista siinä, että sille ei ole asetettu erillistä saavutettavuusaikatavoitetta. Pelastuslaitoksen pitäisi kuitenkin palvelutuotannossaan huomioida erityisesti riskiluokan 4 asukkaiden omatoimisen varautumisen tukeminen, mikäli avunsaantia ei voida taata 40 minuutissa.

Tavoite	I	II	III	IV
Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen	6 min	10 min	20 min	ei vaatimusta
Pelastustoiminnan toimintavalmius	11 min	14 min	22 min	
Avunsaantiaika	13 min	16 min	24 min	40 min*
Pelastusjoukkue kohteessa	20 min	30 min	30 min	

* mikäli ei kyetä saavuttamaan 40 minuutissa, tulee pelastustoimen kiinnittää huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen

Taulukko 3 Toimintavalmiusohjeen mukaiset ajat kohteiden tavoittamiseen

Taulukossa 4 esitetään Prontosta saatujen tietojen perusteella se, miten Keski-Suomen pelastuslaitos on vuosina 2016–2019 pystynyt vastaamaan toimintavalmiusohjeen vaatimuksiin kiireellisten tehtävien osalta. Taulukkoon on merkitty punaisella ne ajat, joita ei ole keskimäärin saavutettu tavoitteiden mukaisesti. Taulukosta käy ilmi, että nykyisellä palvelurakenteella riskialueet II–IV kyetään keskimäärin saavuttamaan toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti. Sen sijaan riskialueella I esiintyy puutteita tavoitteiden saavuttamisessa. Ensimmäisen yksikön tavoiteaika viivästyy keskimäärin 11 sekuntia, pelastustoiminnan toimintavalmius jää tavoitteesta keskimäärin 28 sekuntia ja avusaantiaika on keskimäärin 54 sekuntia pitempi kuin tavoiteaika. Toimintavalmius- ja avunsaantiajat eivät kuitenkaan ole täysin täsmällisiä, koska niiden tarkkaan kirjaamiseen ei ole aiemmin kiinnitetty huomioita. Viime aikoina tavoiteaikojen täsmällisen kirjaamisen merkitystä on korostettu, ja tämän seurauksena toimintavalmius- ja avunsaantiajat ovat pääsääntöisesti vaatimusten mukaisia kaikilla riskialueilla.

[1] Taulukoissa 3 ja 4 sekä niihin liittyvissä teksteissä ja alaluvuissa 2.3.1.1–2.3.1.4 käytetään poikkeuksellisesti merkintätapaa *riskialue I–IV*, joilla viitataan riskiluokkien 1–4 ruutuihin.

Riskialue	I	II	III	IV
Ensimmäisen yksikön tavoiteaika keskimäärin	06:11	07:26	09:54	15:35
Pelastustoiminnan toimintavalmius keskimäärin	11:28	12:48	13:43	19:02
Avunsaantia aika keskimäärin	13:54	15:05	16:08	22:05
Pelastusjoukkue kohteessa keskimäärin	10:58	15:27	19:55	29:21

Taulukko 4 Kiireellisten tehtävien keskimääräiset tavoittamisajat 2016–2019

Edellisessä palvelutasopäätöksessä määriteltiin kaikkien kiireellisten tehtävien keskimääräiseksi toimintavalmiusaikatavoitteeksi 13 minuuttia. Aikaa aletaan laskea ensimmäisen kiireellisen yksikön hälyttämisestä ja sen laskeminen päättyy, kun vähintään neljä henkilöä on kohteessa ja tehokas pelastustoiminta alkaa. Prontoon syötettyjen tietojen perusteella Keski-Suomen pelastuslaitoksen kaikkien kiireellisten hälytystehtävien keskimääräinen toimintavalmiusaika vuosina 2016–2019 on 11 minuuttia ja 38 sekuntia. Tämän perusteella pelastuslaitos on kyennyt saavuttamaan edellisessä palvelutasopäätöksessä asetetun keskimääräisen tavoitteen. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin kunkin riskialueen tavoitettavuutta toimintavalmiuden suunnitteluohjeen tavoitteiden mukaisesti. Kohde pitäisi saavuttaa vähintään 50 prosentissa tehtävistä tavoiteajoissa. Tämä on yksi keino mitata pelastustoiminnan palvelutuotannon suorituskykyä.

2.1.2.3 Riskialueen I ruutujen tavoittaminen

Taulukossa 5 on esitetty prosentteina riskialueen I kiireellisten tehtävien tavoitteiden keskimääräistä saavuttamista. Taulukosta näkyy, että ensimmäiselle yksikölle eli pelastusryhmälle on haasteellista tavoittaa 50-prosenttisesti sille osoitetut tehtävät toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti. Sen sijaan pelastusjoukkueelle osoitetuille tehtäville ehditään lähes aina tavoiteajassa.

Tavoite	Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen	Pelastustoiminnan toimintavalmius	Avunsaantiaika	Pelastusjoukkue kohteessa
1. Riskiluokka tavoite	< 6 min	< 11 min	< 13 min	< 20 min
Kiireelliset tehtävät, joissa saavutetaan tavoite	45%	38%	39%	97%

Taulukko 5 Riskialueen I keskimääräinen tavoittaminen toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti

Seuraavissa kuvissa 3 ja 4 tarkastellaan yksityiskohtaisemmin muutamien ongelmallisten 1-riskiruutujen tavoitettavuutta. Kuvassa 3 olevat tähdet tarkoittavat ensimmäiselle yksikölle osoitettuja kiireellisiä hälytystehtäviä. Vihreät tähdet ovat tehtäviä, jotka pelastusryhmä on saavuttanut

tavoitteen mukaisessa 6 minuutissa, muunväriset tähdet puolestaan tehtäviä, joille ei ole ehditty tavoiteajassa. Kuvan perusteella riskiruutujen tavoittaminen 6 minuuttiin vaikuttaa keskimäärin onnistuvan keskellä olevissa riskiruuduissa, mutta osassa reunoilla sijaitsevista ruuduista tavoittaminen on usein haasteellista. Kuvassa 4 puolestaan esitetään pelastusjoukkueen tavoittamisajat riskialueen I ruutuihin. Kuvassa vihreät pallot ovat tehtäviä, joissa pelastusjoukkue on saavuttanut kohteen asetetun tavoitteen mukaisesti. Kuvasta näkyy, että toisin kuin ensimmäinen yksikkö, pelastusjoukkue tavoittaa riskialueen I hyvin.

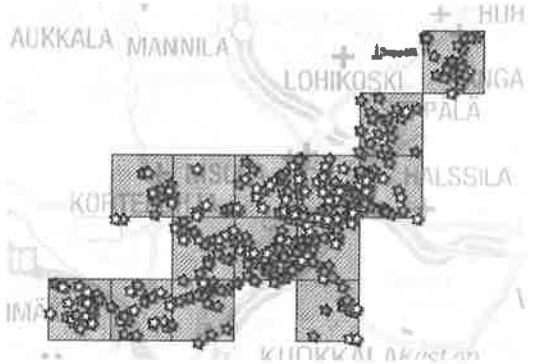

Kuva 3 Ensimmäisen yksikön tavoitettavuus riskialueella I

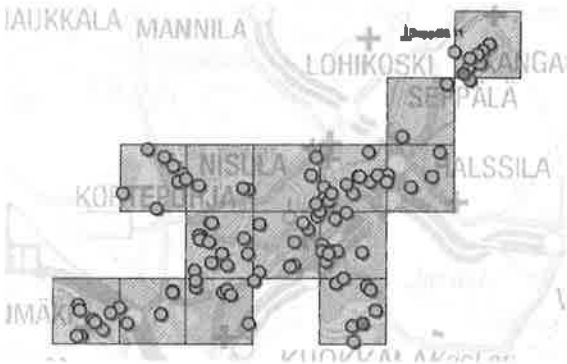

Kuva 4 Pelastusjoukkueen tavoitettavuus riskialueella I

Tämän palvelutasopäätöksen liitteenä olevassa analyysimuistiossa on tehty yksityiskohtaisempi tarkastelu, jonka perusteella selvisi, että riskialueen I riskiruudut kyetään pääosin tavoittamaan toimintavalmiusohjeen vaatimusten mukaisesti. Taulukossa 6 on esitettynä Pelastustoiminen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM 21/2012) vaatimusten mukaisesti tavoittamisen kannalta muita ruutuja haasteellisemmiksi osoittautuneet riskiruudut, jotka ovat Kuokkalan, Kortepohjan, Nisulan, Viitaniemen ja Keltinmäen kaupunginosat. Analyysin perusteella vaikuttaa siltä, että kaikkein vaikeimmin tavoiteajassa saavutettavia ovat Kortepohjan ja osittain Nisulan alueet. Analyysimuistion tarkastelun perusteella vaikuttaa siltä, että kyseisten riskiruutujen saavutettavuutta voidaan parantaa sisäisin järjestelyin esimerkiksi lähtönopeuksia parantamalla. Riskiruutujen parempaan tavoittamiseen saattavat tulevaisuudessa vaikuttaa myös uudet liikennejärjestelyt Ristonmaan paloaseman, Älylän ja Keskussairaalan alueella. On kuitenkin mahdollista, että näistä toimista huolimatta joillekin riskiruuduille jää alueita, joita ei saavuteta tavoiteajassa.

Riskialueen 1 ruudut joissa on ilmennyt puutteita 2016-2019	Ruuduntunniste (ID-nro)	Tehtävien lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika mitattu	Ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusaika (mmm:ss)	Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika (mmm:ss)	Avunsaantiaika (mmm:ss)	Saavutettu toimintavalmiusohjeen tavotteiden mukaisesti
Ainola	202876	25	6:26	11:35	13:26	16 %
Keltinmäki	202872	29	6:41	12:08	13:28	15 %
Kortepohja	204223	23	8:00	13:06	14:50	5 %
Nisula	204224	17	8:17	12:32	14:27	20 %
Savela	203549	34	7:10	12:10	14:08	33 %
Viitaniemi	204225	38	6:51	11:40	13:58	28 %

Taulukko 6 riskiruutu I kiireellisten tehtävien tavoittaminen 2016-2019 Pronto tietojen perusteella

2.1.2.4 Riskialueen II ruutujen tavoittaminen

Seuraavassa taulukossa 7 on esitetty prosentteina Keski-Suomen pelastuslaitoksen kiireellisten tehtävien tavoitteiden saavuttaminen riskialueella II. Taulukosta näkyy, että riskialueen ruudut tavoitetaan toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti keskimäärin varsin hyvin. Erityisesti joukkuetehtävillä riskiruudut tavoitetaan hyvin.

Tavoite	**Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen**	**Pelastustoiminnan toimintavalmius**	**Avunsaantiaika**	**Pelastusjoukkue kohteessa**
2. Riskiluokka tavoite	10 min	14 min	16 min	30 min
Kiireelliset tehtävät, joissa tavoiteaika saavutetaan	81%	72%	69%	93%

Taulukko 7 Riskialueen II keskimääräinen tavoittaminen toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti

Keski-Suomessa on yhteensä 165 riskiluokan 2 riskiruutua, ja niitä on lähes jokaisessa kunnassa (ks. taulukko 3 edellä). Kuten taulukosta 8 näkyy, valtaosassa tehtävistä kohde on onnistuttu tavoittamaan toimintavalmiusohjeen mukaisessa tavoiteajassa. Liitteenä olevasta analyysimuistiosta käy ilmi, että tavoitettavuuden haasteet liittyvät yhtäältä eri vuorokaudenaikoina käytettävissä oleviin resursseihin ja toisaalta yksittäisten riskiruutujen kaukaiseen sijaintiin. Usein riskialueen II riskiruutujen saavuttaminen tavoiteajassa on yhteydessä myös siihen, että riskiruutuihin ei tule tehtäviä yöaikaan, jolloin päätoiminen palokunta ei pysty lähtemään välittömästi liikkeelle. Esimerkiksi taulukosta 8 esitetään alueita, joita ei ole saavutettu toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti. Tarkemmassa analyysissä ilmeni, että viivästymiset ovat tapahtuneet usein ilta- ja yöaikaan. Kaaviosta Tikkakoski tavoitetaan ruututarkastelun perusteella hyvin, mutta tarkasteltaessa koko taajama-aluetta voidaan havaita puutteita kohteiden saavuttamisessa.

Riskialueen II ruudut joissa ilmennyt puutteita 2016-2019	Ruuduntunniste (ID-nro)	Tehtävien lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika mitattu	Ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusaika (mmm:ss)	Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika (mmm:ss)	Avunsaantiaika (mmm:ss)	Saavutettu toimintavalmiusohjeen tavotteiden mukaisesti
Keuruu 1	204847	6	10:52	17:02	19:36	40 %
Keuruu 2	205522	10	11:05	17:08	18:58	43 %
Kinnula	289239	2	9:10	14:42	16:34	25 %
Lievestuore	204924	7	11:57	19:04	22:50	19 %
Tiituspohja	210306	4	13:45	17:22	19:44	0 %
Tikkakoski	214346	3	10:24	17:24	18:18	82 %
Valtra Äki	226509	6	10:43	15:41	17:24	0 %

Taulukko 8 Riskiluokka II kiireellisten tehtävien tavoittaminen vuosien 2016-2019 Pronto tietojen perusteella

Edellä esitellyn perustella voidaan todeta, että riskialueen II ruutujen tavoittaminen kymmenessä minuutissa on haasteellista sopimushenkilöstön voimin, mikäli tehtävät tulevat esimerkiksi yöaikaan tai silloin, kun sopimuspalokunnan henkilöstö on omassa työssään. Kaaviossa 14 esitetään riskialueen II ruutujen määrä kussakin Keski-Suomen kunnassa. Kaaviosta voi nähdä, että pelastuslaitos on pyrkinyt parantamaan riskialueen II ruutujen tavoitettavuutta ns. päiväpaloasemilla sellaisissa kunnissa[2] (Jämsä, Keuruu, Laukaa, Saarijärvi ja Viitasaari), joissa näitä ruutuja on paljon. Kaiken kaikkiaan riskialueeseen II liittyvä toimintavalmiusohjeen mukainen toiminta-aikavaatimus on varsin tiukka, etenkin ilta- ja yöaikaan, jolloin henkilöstö lähtee usein kotoaan. Edellisessä luvussa 2.2. todettiin myös, että riskialueen II lähtövalmiuden vahvistaminen vähentäisi todennäköisesti onnettomuuksista ja tulipaloista aiheutuneita vahinkoja, etenkin taajamissa ja niiden välittömässä läheisyydessä.

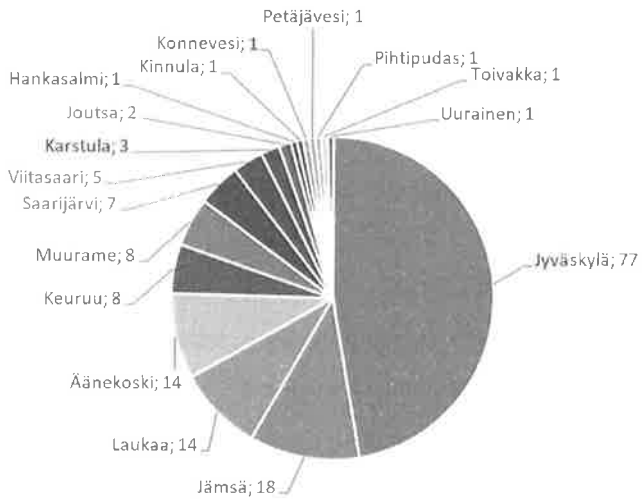

Kaavio 11 Riskialueen II ruutujen määrä kussakin Keski-Suomen pelastuslaitoksen kunnassa

[2] Poikkeus on Muurame, jossa riskialueen II ruutuja on yhtä paljon kuin Keuruulla. Muurame katsotaan kuitenkin tavoitettavan Jyväskylän päätoimisen palokunnan voimin.

2.1.2.5 Riskialueen III ruutujen tavoittaminen

Kuten edellä luvun 2.3 alussa taulukossa 9 esitetyistä tiedoista näkyy, riskialueen III ruudut tavoitetaan keskimäärin huomattavasti alle tavoiteajan (ka 9:54 min. vs. tavoite alle 20 min.) koko maakunnan alueella. Taulukossa 7 on esitetty Pronto-tietojen perusteella yksityiskohtaisemmin kiireellisten tehtävien tavoitteiden saavuttaminen prosentteina. Taulukosta käy ilmi, että riskialueen III ruudut kyetään tavoittamaan toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti hyvin: ensimmäinen yksikkö saavuttaa kohteen tavoiteajassa lähes 100-prosenttisesti ja pelastusjoukkuekin 90-prosenttisesti.

Tavoite	Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen	Pelastustoiminnan toimintavalmius	Avunsaantiaika	Pelastusjoukkue kohteessa
3. Riskiluokka tavoite	20 min	22 min	24 min	30 min
Kiireelliset tehtävät, joissa saavutetaan tavoite	99%	92%	92%	90%

Taulukko 9 Riskialueen III ruutujen tavoittaminen prosentteina

Analyysimuistion yksityiskohtaisemmasta tarkastelusta selviää, että pelastusjoukkueelle kohteen tavoittaminen on haasteellista erityisesti kunnissa, jotka sijaitsevat etäällä muista kunnista (ks. myös kuva 7 seuraavassa luvussa). Esimerkiksi Kyyjärvelle tai Pihtiputaalle pelastusjoukkueen kokoaminen naapurikunnista 30 minuutissa on haasteellista.

2.1.2.6 Riskialueen IV ruutujen tavoittaminen

Kuten luvussa 2.1.3. todettiin, riskialueelle IV on Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa asetettu tavoite vain avunsaantiajalle. Saman luvun taulukossa 4 esitetyistä tiedoista käy ilmi, että riskialueella IV avunsaantiajan tavoite alittuu selkeästi (ka. 22:05 min. vs. tavoite 40 min.). Analyysimuistiosta näkyy, että Pronto-tietojen perusteella avunsaantiajan tavoite saavutetaan 97-prosenttisesti. Taulukosta 5 käy myös ilmi, että esimerkiksi ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskialueen IV kohteet keskimäärin noin 16 minuutissa ja pelastusjoukkuekin noin 30 minuutissa. Kuten kuvasta 5 voi päätellä, pelastusjoukkueella kohteen tavoittaminen vaikuttaa haasteelliselta haja-asutusalueilla, jotka sijaitsevat etäällä alueen taajamista. Kuvasta näkyy myös, että riskialueen IV tehtävät painottuvat maakunnan pääteiden varsille sekä taajamien lähettyville.

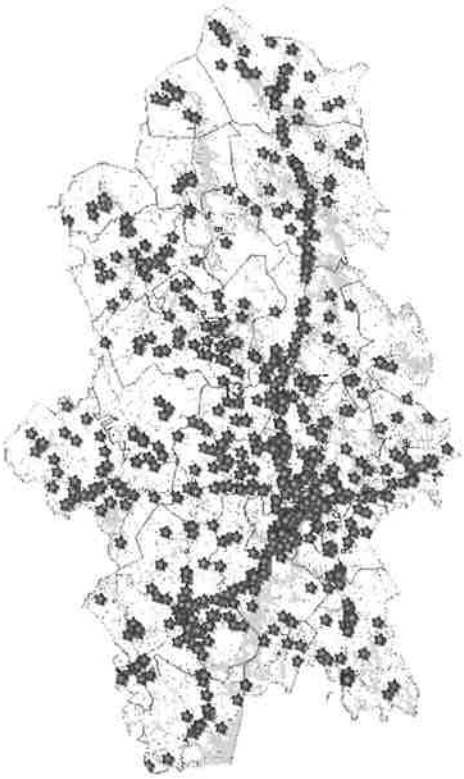

Kuva 5 Kiireellisten tehtävien saavutettavuus pelastusjoukkueella riskialueella III ja IV 2016–2019

Yhteenveto riskiruutujen tavoittamisesta

Yhteenvetona tämän luvun tarkasteluista voidaan todeta, että eri riskialueiden ruudut saavutetaan keskimäärin hyvin tavoitteiden mukaisesti. Erityisen hyvin tavoiteajat saavutetaan joukkuetason tehtävissä. Ensimmäiselle yksikölle joidenkin riskiruutujen tavoittaminen määritellyssä tavoiteajassa vaikuttaa kuitenkin haasteelliselta nykyisellä paloasemaverkostolla. Suurimmat haasteet liittyvät riskialueen I joihinkin ruutuihin, joiden saavuttaminen 6 minuutin tavoiteajassa on nykyisillä liikenneratkaisuilla vaikeaa. Kuten edellä jo mainittiin, alueet on kuitenkin mahdollista tavoittaa noin kuudessa minuutissa nopeammilla lähdöillä paloasemilta sekä muutoksilla liikennejärjestelyissä.

Riskialueista II ja III voi todeta kokoavasti, että niiden ruudut tavoitetaan keskimäärin alle tavoiteaikojen. Prosentuaalisesti riskialueen II ruudut tavoitetaan hieman riskialueen III ruutuja harvemmin, mikä johtuu tavoiteaikojen eroista. Riskialueella II vaikutusta on myös sillä, mihin aikaan vuorokaudesta tehtäviä tulee. Tämä koskee kuitenkin vain niitä alueita, joissa ei ole 24/7-lähtövalmiutta. Riskialueella III tavoiteaikojen saavuttamisen haasteet liittyvät etäisyyksiin ja

suurempiin onnettomuuksiin. Riskialueella IV tavoitteen mukainen avunsaantiaika saavutetaan lähes aina (97 %), joten asukkaiden omatoimisen varautumisen tukemiseen ei ole välitöntä vaatimusta.

2.1.2.7 Varautuminen häiriötilanteisiin

Normaaliolojen häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan turvallisuutta, toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Tällaisia ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet kuten myrskytuhot ja säteilyonnettomuudet tai suuronnettomuus. Pelastustoimen tehtävät häiriötilanteissa eivät poikkea sisällöllisesti siitä, mitä ne ovat päivittäisessä toiminnassa. Pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä myös häiriötilanteissa.

Pelastuslain (379/2011) 47 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia pelastustoimen alueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslain 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on lisäksi laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma erityistä vaaraa aiheuttaviin kohteisiin, joissa suuronnettomuus on mahdollinen.

Pelastuslain (379/2011) 46 §:n mukaan Valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun siten kuin pelastuslain 47 §:ssä säädetään sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Esimerkiksi kunnan sosiaalitoimen viranomaisilla on velvollisuus suunnitella tulipalossa asuntonsa menettäneiden majoittaminen.

Pelastustoimen varautumisen ja valmiussuunnittelun uhkakuvina käytetään normaaliolojen uhkamallia täydennettynä poikkeusoloihin liittyvillä uhkakuvilla Valmiuslain (1152/2011) 3 §:n mukaan.

Keski-Suomen pelastuslaitos on huomioinut häiriötilanteet pelastustoimen eri suunnitelmien tasoilla ja varautunut siihen, että se kykenee normaaliolojen häiriötilanteissa huolehtimaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä. Suuronnettomuuksissa, häiriötilanteissa tai tilanteissa, joissa Keski-Suomen alueella on useita yhtäaikaisia onnettomuuksia, perustetaan pelastustoiminnan johtokeskus (PEL-JOKE). Johtokeskuksen tehtävänä on muun muassa pelastus- ja

viranomaisyhteistyön johtaminen sekä kokonaistilannekuvan ylläpitäminen. Johtokeskuksen sijainti, hälyttäminen ja työjärjestys on ennalta suunniteltu.

Varautumisen hyvä taso saavutetaan oman toiminnan jatkuvuuden varmistamisella kaikilla toiminnan tasoilla, ajantasaisilla suunnitelmilla, laajoilla yhteistoimintaverkostoilla, riittävällä pelastushenkilöstöllä ja –kalustolla. Lisäksi varautumisen ylläpito edellyttää kouluttamista ja harjoittelua.

2.1.2.8 Varautuminen poikkeusoloihin

Pelastuslain 64§ perusteella pelastusviranomaisten tulee varautua toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin. Poikkeusoloissa pelastuslaitos priorisoi toimintojaan hälytysvarmuuden ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi, jolloin pelastuslaitoksen palvelutasoon voi mahdollisesti olla tarpeen tehdä poikkeuksia. Lähtökohtana on kuitenkin, että poikkeusoloissa tapahtuva pelastustoiminta Keski-Suomen pelastuslaitoksessa perustuu normaaliajan henkilöstöön ja kalustoon. Poikkeusolojen aikaiseen pelastustoimintaan osallistuva päätoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö on kartoitettu ja vapautettu pääsääntöisesti pelastustoimen palvelukseen asevelvollisuuslain mukaisesta palveluksesta (VAP). Sopimuspalokuntien henkilöstöä on pääsääntöisesti sijoitettuna oman toimialueensa kuntiin. Poikkeusoloihin liittyvät ryhmitelmät ja muut suunnitelmat laadittiin vuonna 2017 ja sen jälkeen päivitettiin vuonna 2018 tehdyn VAP – päivityksen jälkeen. Pelastuslaitoksen pelastuslain (64§) mukainen suojattu johtamispaikka on perustettu Keskuspaloasemalle Jyväskylään. Poikkeusolojen johtamisorganisaatio on nimetty ja osin koulutettu tehtäviinsä. Lisäksi johtamisjärjestelyihin liittyvät toimintaohjeet täysvalmiuden osalta on laadittu ja osin koulutettu henkilöstölle. Hälyttäminen pelastustoimen tehtäviin perustuu olemassa oleviin järjestelmiin, joihin ei ole olemassa varsinaista varajärjestelmää. Viime vuosina on tehty suojelumateriaalihankintoja ja mm. suodatinnaamarien testaus voidaan suorittaa omana työnä. Materiaalin vanheneminen tulee kuitenkin huomioida hankintasuunnitelmassa.

2.1.2.9 Valmiussuunnittelun tukeminen ja väestönsuojelu

Väestönsuojelulla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista ja pelastustoiminnan tehtävien hoitaminen poikkeusoloissa sekä niihin varautumista. Pelastuslain 64 §:n perusteella pelastusviranomaisen tulee varautua toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin. Kuntien tehtävänä on vastata toimialaansa kuuluvasta väestönsuojelusta ja siihen liittyvästä varautumisesta. Varautuminen on toimintaa, jolla ennalta varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan normaalioloissa tapahtuvaa varautumisen suunnittelua. Valmiussuunnitteluprosessissa selvitetään esimerkiksi häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi.

Pelastuslain 27 § mukaan pelastuslaitos tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu. Pelastuslain 47 § velvoittaa kunnat osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun ja tarvittaessa myös pelastustoimintaan. Pelastuslaitoksella on velvollisuus ohjata ja yhteen sovittaa tätä suunnittelua.

Pelastuslaitoksen oman toiminnan varmistamisen lisäksi poikkeusoloissa tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin olemassa oleviin väestönsuojiin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin tai evakuointien avulla. Pelastuslaitoksen tehtävänä on yhteen sovittaa vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien toiminta ja suunnitelmat sekä valvoa väestönsuojeluvalmiuden ylläpitoa. Keski-Suomen alueella on pelastuslaitoksen valvontarekisterin mukaan 2419 väestönsuojaa.

Keski-Suomen pelastuslaitos on ollut aloitteellinen ja keskeisessä roolissa maakunnallisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (KSTURVA) rakentumisessa ja toiminnan kehittämisessä. KSTURVA:n toimijoiden yhteinen alueellinen riskienarviointi tehtiin vuonna 2018 ja sen perustella kuntien varautumista on pyritty kehittämään kolmella ns. keihäänkärjellä;

- Sähkönjakelun häiriöt ja sen seurannaisvaikutukset (sähkö, polttoainejakelu, viestintä/kyber, logistiikan häiriöt), talvimyrsky ja pakkanen
- Väestön terveyteen vaikuttavat uhat (vesihuollon häiriöt, pandemia)
- Sotilaallinen voimankäyttö ja laajamittainen maahantulo

Keski-Suomi 2021 maakuntauudistuksen yhteydessä suunnitelmissa oli myös toimijoiden yhteinen maakunnallisen tilannekeskuksen (TIKE) perustaminen. Viranomaisten välillä on edelleen suuri tarve maakunnallisella tasolla yhteisen tilannekuvan ylläpidon ja välittämisen osalta, maakuntauudistuksen peruuntumisesta huolimatta.

2.2 Uhkien ja riskien arviointi

Tässä kappaleessa arvioidaan palvelutuotannon järjestämiseen ja toimintaympäristöön liittyviä uhkia ja riskejä. Palvelutasopäätöksen tulee perustua yksityiskohtaiseen onnettomuusuhkien ja riskien arviointiin pelastuslain 29 §:n mukaisesti. Riskianalyysissa on tarkasteltu pelastuslaitoksen toimintaympäristöä sekä arvioitu alueen uhkatekijöitä, niiden todennäköisyyttä ja vaikutuksia. Sen Perusteella pelastuslaitoksen toimintavalmius on mitoitettu pääosin riskien mukaiseksi ja palvelutaso vastaa alueen onnettomuusuhkia. Riskianalyysitietoja hyödynnetään lisäksi päivittäisessä palvelutuotannossa ja sen suunnittelussa. Onnettomuusuhkien arviointi ja riskianalyysien tekeminen ovat osa pelastuslaitoksen päivittäistä toimintaa.

2.2.1 Sisäisen toiminnan riskit ja uhat

Rakennemuutoksen vaikutukset palvelutuotantoon

Keski-Suomi on harvaan asuttu maakunta, jolle ominaista ovat pitkät välimatkat ja sisäisen muuton keskittyminen maakuntakeskukseen Jyväskylään. Huomioitavaa on, että pelastustoimen palveluntarve ei vähene suhteessa asukasluvun vähenemiseen, vaan palveluita tulee pystyä edelleen tarjoamaan lähipalveluna koko maakunnan alueella. Väestön ikääntyessä myös sopimuspalokuntatoiminnan jatkuvuus on uhattuna etenkin pienissä kunnissa. Samaan aikaan myös yhteiskunnallisesta rakennemuutoksesta johtuen työikäinen väestö keskittyy maakuntakeskuksiin, mikä vaikeuttaa pienten kuntien pää- ja sivutoimisen pelastushenkilöstön rekrytointia suurempien taajamien ulkopuolella. Rakennemuutos aiheuttaa myös rakentamisen tiivistymistä ja korkeiden

rakenteiden tiivistymistä, mikä tulee huomioida niin ohjaus- ja valvontatyössä kuin pelastustoiminnan menetelmien kehittämisessä.

Riski pelastustoimen palvelujen järjestämiselle

Pelastuslaitokselle on muodostunut toiminnallinen ja taloudellinen riski Työtuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa pelastuslaitosten varallaolokäytäntöjä koskevan valtakunnallisen työ- ja virkaehtosopimuksen tulkintaerimielisyys. Sen seurauksena pelastustoimen varallaoloon perustuvan toimintavalmiutta joudutaan vähentämään. Pelastustoimen varallaolon vähentyminen lisää tarvetta uusien työtekijöiden rekrytointiin, ja lisäksi se uhkaa sopimuspalokuntien sitoutumista joka ilmenee palvelutuotannossa epävarmuutena. Tämän vuoksi joudutaan painopistepaloasemilla rekrytoimaan päätoimisia työtekijöitä. Rekrytointeja kuitenkin vaikeuttaa pelastuslaitosten välinen kilpailu pelastustoimintaan kykenevistä työntekijöistä. Haasteena on jatkossa kattavan paloasemaverkoston ja toimintavalmiuden ylläpitäminen henkilöstön riittävyyden näkökulmasta.

Taloudellinen riski

Taloudellista huolta pelastuslaitokselle aiheuttaa tuleville hyvinvointialueille maksuperusteet, jotka uhkaavat pienentää Keski-Suomen pelastuslaitoksen taloutta, joka puolestaan vaikeuttaa kattavan paloasemaverkoston ja toimintavalmiuden ylläpitämistä.

Toiminnan jatkuvuuteen liittyvät riskit

Pelastuslaitoksen tieto- ja tilaturvallisuus sekä toimitilojen kunto eivät kaikilta osin vastaa turvallisuusviranomaisilta edellytettäviä vaatimuksia, minkä vuoksi tilannetta pyritään suunnitelmallisesti korjaamaan palvelutasokauden aikana. Tukipalveluista ICT- ja korjaamopalvelut ovat kriittisiä toimintoja toiminnan jatkuvuuden kannalta. Häiriöt niiden toiminnassa voidaan nähdä toiminnan jatkuvuutta uhkaavana riskinä. Valvontatoiminnan avainhenkilöiden omaava hiljaisen tiedon keskittyminen pienelle määrälle asiantuntijoita, voidaan nähdä riskinä valvontatoiminnan jatkuvuuden kannalta. Pelastustoiminnan palvelujen riskinä voidaan nähdä päätoimisen henkilöstön ikääntymisen mahdolliset aikaansaamat rajoitukset henkilöstön toimintakyvyssä.

Pelastuslaitoksen palvelukyvyn jatkuvuuden uhkana voidaan nähdä myös ensihoitopalvelujen mahdollinen siirtyminen esimerkiksi sairaanhoitopiirille, jolloin muodostuu uhkaa pelastuslaitoksen palvelukyvyn jatkuvuudelle. Pelastuslaitoksen palvelukyvyssä ensihoidon osaamisen hallinta mahdollistaa poikkeavissa tilanteissa ensihoidontoiminnan jatkuvuuden turvaamisen

pelastushenkilöstö resursseilla. Tällaisia tilanteita voi muodostua suuronnettomuus tilanteissa, joissa ensihoidon kysyntä ylittää ensihoidon kapasiteetin alueella tai ensihoidon henkilöstövajeessa.

Globaalit uhat

Kansallisen ja kansainvälisen turvallisuustilanteen kehittyminen epävarmempaan suuntaan sekä turvallisuustoimintaympäristön nopeat muutokset kuten pandemiat ja väestöliikkeet haastavat pelastuslaitoksen laajassa yhteistoiminnassa ennakoivaan toimintaympäristön seurantaan, nopeaan reagointiin muutostilanteissa sekä yllättäviin muutoksiin varautumiseen. Ilmastonmuutoksen ennakoidaan lisäävän sään ääri-ilmiöitä ja erityisesti metsäpaloriskin arvioidaan maakunnassa kasvavan. Nämä ovat luonteeltaan pitkäkestoisia tilanteita ja näin lisäävät ajoittain resurssin tarvetta etenkin haja-asutusalueilla.

2.2.2 Toimintaympäristön riskit ja uhat

Sisäministeriön julkaisussa Pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysissa (2020:18) nostetaan esiin toimintaympäristöön liittyviä uhkia ja riskejä. Julkisen talouden heikkeneminen vaikuttaa pelastustoimen alueellisten resurssien riittävyyteen ja kykyyn tuottaa palveluja alueellaan. Kansalaisten taloudellisen eriarvoisuuden lisääntyminen saattaa näyttäytyä pelastustoimessa palvelutarpeen lisääntymisenä. Sosiaalisen ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvu vaikuttanee pelastustoimeen erilaisten turvallisuusongelmien kasautumisen kautta. Lisäksi onnettomuudet keskittyä selkeämmin tiettyihin väestöryhmiin tai alueisiin. Väestön monimuotoistuminen näkynee tulevaisuudessa monin tavoin esimerkiksi asumisen ja onnettomuusriskien muutoksissa sekä palvelukysynnän lisääntymisenä. Yhteiskunnalliseen rakennemuutoksen seurauksena kaupungistuminen puolestaan aiheuttaa esimerkiksi rakentamisen ja asumisen tiivistymistä, korkearakentamisen lisääntymisestä, haja-asutusalueiden tyhjenemisenä tai loma-asumisen lisääntymisenä haja-alueilla. Teknologian nopea kehittyminen puolestaan lisäävät sekä mahdollisuuden että uhkia palvelutuotannon järjestämistä kohtaan. Teknologian kehittymien vaikuttaa niin ohjaus –ja valvonta toiminnassa kuin pelastustoiminnan eri osa-alueilla. Esimerkiksi älyteknologia ja uudet materiaalit rakennuksissa, älyliikenne ja uudet liikennemuodot tai sosiaalinen media sekä luovat mahdollisuuksia vaikuttavuuden parantamisella. Samalla ne kuitenkin myös aiheuttavat uhkia ja uusia riskejä palvelutuotannolle. Teknologiariippuvainen yhteiskunta on pelastustoimen näkökulmasta jatkuva riskitekijä, joka on huomioitava myös alueellisten riskiarvioiden riskien todennäköisyyksiä ja vaikutuksia arvioitaessa. Toimintaympäristö analyysissä

kuvatut uhat ja riski, haastavat jatkossa pelastuslaitoksen palvelutuotantoa sekä edellyttävät tehokasta riskianalyysityötä taustalla.

2.2.2.1 Keski-Suomen pelastuslaitoksen riskianalyysityö

Riskianalyysityön avulla pyritään tunnistamaan merkittävimmät riskit Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella. Riskianalyysityötä tehdään kansalliseen riskiarvioon, alueelliseen riskiarvioon sekä pelastustoimen omiin tietoaineistoihin perustuen. Seuraavassa kaaviossa 13 esitetään Keski-Suomen pelastuslaitoksen riskianalyysi työskentelyn vaiheet ja sen määrittämiseen liittyvät tausta-aineistot.

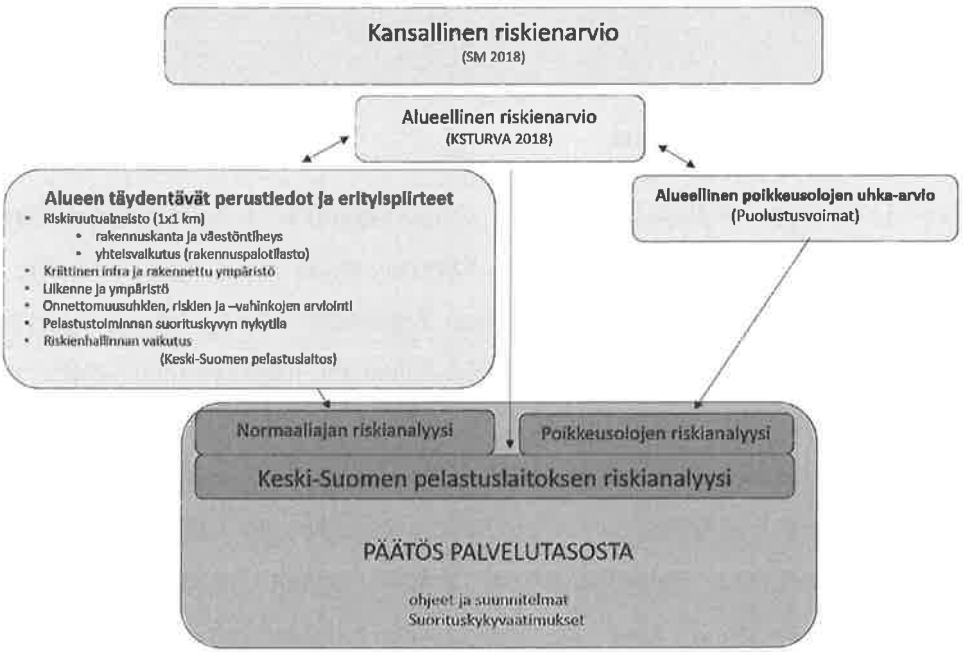

Kaavio 12 Keski-Suomen pelastuslaitoksen riskianalyysityötä

Alueellinen riskiarvio on laadittu pelastustoimen koordinoimana osana Keski-Suomi 2021 -projektia vuonna 2018. Alueellisen tason riskiarviossa on keskitytty sellaisiin alueellisesti merkittäviin riskeihin, joiden hallitseminen edellyttää normaalista poikkeavaa toimintaa ja joiden vaikutukset alueellisella tasolla toteutuessaan aiheuttavat merkittäviä alueellisia vaikutuksia. Alueellinen riskiarvio on laadittu poikkihallinnollisessa yhteistyössä Keski-Suomen alueellisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (KSTURVA) sihteeristössä. Työhön osallistuivat pelastuslaitoksen lisäksi alueen kunnat, yhteistyöviranomaiset, elinkeinoelämä ja järjestöt. Alueellisessa riskiarviossa on tunnistettu ja arvioitu alueen kannalta merkittäviä, sille tyypillisiä tai mahdollisia uhkia ja

häiriötilanteita, joiden hallitseminen edellyttää normaalista poikkeavaa toimintaa ja jotka aiheuttavat merkittäviä alueellisia vaikutuksia toteutuessaan. Alueellinen riskiarvio päivitetään jatkossakin hyödyntäen jo olemassa olevaa KSTURVA –rakennetta. Kuvassa 6 esitetään riskianalyysityön tuloksena muodostettu riskimatriisi Keski-Suomen alueelle.

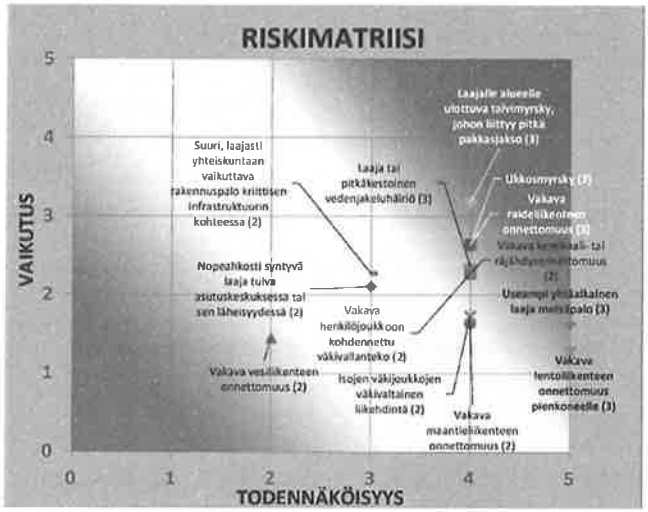

Kuva 6 Keski-Suomen alueellinen riskiarvio 2018 riskimatriisissa

Kuvan 6 riskiarviosta näkyy, että vaikutuksiltaan sekä todennäköisyydeltään kohtalaisen suurena riskinä nähdään esimerkiksi suuri rakennuspalo kriittisessä kohteessa. Sen sijaan vaikutuksiltaan vielä huomattavampana riskinä on tunnistettu laajalle alueelle ulottuva talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso. Tunnistettuihin riskeihin on osittain myös varauduttu.

Riskianalyysiaineisto on päivitetty kokonaisuudessaan vuonna 2020 Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (2012) periaatteiden mukaisesti. Keski-Suomen alueen suurimmat riskit sijoittuvat lähtökohtaisesti sinne, missä ihmisiä asuu, työskentelee tai liikkuu. Merkittäviä suuronnettomuuden riskejä aiheuttavat henkilöliikenne, vaarallisten kemikaalien käsittely ja kuljetus, laajat metsäpalot, rakennuspalot riskikohteissa sekä erilaiset luonnononnettomuudet. Myös yhteiskuntaa koskettavat häiriötilanteet ovat mahdollisia. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia määrittelee uhkamallit, joihin myös Keski-Suomessa on varauduttava. Kaaviossa 13 on riskiarvioinnin perusteella laadittu riskiarvio riskiruuduista tunnistetuista uhista.

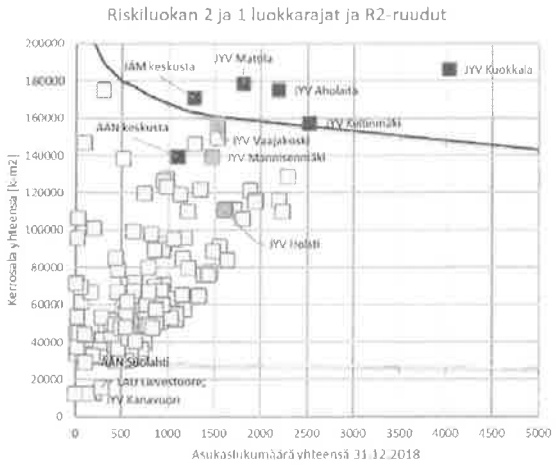

Kaavio 13 Riskianalyysityössä arvioidaan riskiruutujen riskitasoa

Taulukossa 10 esitetään riskianalyysin perusteella riskiruutujen[3] määrät Keski-Suomen pelastuslaitoksen kuntien alueilla vuonna 2020. Kunnat on järjestetty riskiruutujen määrän ja riskien perusteella järjestykseen. Riskiluokkien määritysperusteena on käytetty regressiomallin perusteella määritettyä riskitasoa. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Tunnusluvut ovat siis arvioita siitä, millä todennäköisyydellä onnettomuus voisi tapahtua tietyllä alueella.

Taulukosta näkyy, että korkeimman eli riskiluokan 1 punaisia ruutuja on pääasiassa Jyväskylässä ja lisäksi yksittäin Jämsässä sekä Äänekoskella. Keltaisia riskiluokan 2 ruutuja on lähes kaikissa pelastuslaitoksen alueen kunnissa ja vihreitä riskiluokan 3 ruutuja kaikissa kunnissa. Muut alueet ovat riskiluokkaa 4. Taulukosta näkyy myös, että punaisten ja keltaisten ruutujen määrä ei korreloi pelkästään kunnan asukasluvun vaan myös asukastiheyden kanssa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että samankokoisten Äänekosken ja Laukaan riskiruutuprofiili on erilainen.

Taulukosta 10 käy myös ilmi Keski-Suomen kuntien asukasluku 30.9.2020 sekä muutokset asukasluvussa edellisen vuoden ajalta. Luvuista näkyy, että Keski-Suomen koko väestömäärä on hieman laskenut ja useimmat kunnat ovat menettäneet asukkaita. Jyväskylän seudun sekä muutaman muun kunnan (Luhanka, Muurame ja Toivakka) asukasmäärä on kuitenkin kasvanut. Jyväskylän

[3] Riskiruutuaineisto on laadittu valtakunnallisena ja luovutettu pelastuslaitosten käyttöön riskien arvioinnin pohjaksi. Riskejä arvioitaessa on myös tarkasteltu onnettomuuksien määrän kehitystä alueella ja riskiruuduissa. Onnettomuuskehityksen perusteella ruudun riskiluokkaa on mahdollista nostaa ohjeessa esitettyjen kriteerien perusteella.

asukasluvun kasvaminen kasvattaa myös riskejä, mikä näkyy punaisten riskiruutujen lisääntymisenä. Tästä esimerkkinä ovat Mannisenmäen ja Vaajakosken alueet, jotka tulevat nousemaan riskiluokkaan 1 nyt päätettävän palvelutasokauden aikana (ks. kaavio 11 edellä). Tämän jälkeen riskiluokan 1 ruutuja on Jyväskylässä 16.

Kunta	Riskiluokka 1	Riskiluokka 2	Riskiluokka 3	Riskiluokka 4	Ruutuja[1 km * 1 km]	Asukasluku 30.9.2020	Muutos syys 19-syys 20
Jyväskylä	14	77	53	1 316	1 460	143 590	0,78 %
Jämsä	1	18	29	1 776	1 824	19 976	[illegible]
Äänekoski	1	14	20	1 106	1 141	18 577	[illegible]
Laukaa		14	18	794	826	18 840	[illegible]
Keuruu		8	12	1 409	1 429	9 517	[illegible]
Muurame		8	12	171	191	10 178	0,20 %
Saarijärvi		7	10	1 405	1 422	9 215	[illegible]
Viitasaari		5	5	1 577	1 587	6 099	[illegible]
Karstula		3	6	953	962	3 868	[illegible]
Joutsa		2	9	1 056	1 067	4 308	[illegible]
Hankasalmi		1	8	678	687	4 780	[illegible]
Kinnula		1	2	496	499	1 611	[illegible]
Konnevesi		1	2	677	680	2 594	[illegible]
Petäjävesi		1	5	490	496	3 754	[illegible]
Pihtipudas		1	6	1 236	1 243	3 958	[illegible]
Toivakka		1	2	413	416	2 407	0,59 %
Uurainen		1	3	369	373	3 654	[illegible]
Multia			4	761	765	1 563	[illegible]
Kannonkoski			3	543	546	1 323	[illegible]
Kivijärvi			2	600	602	1 098	[illegible]
Kyyjärvi			6	468	474	1 295	[illegible]
Luhanka			1	308	309	698	1,45 %
Yhteensä	16	163	218	18 602	18 999	272 903	[illegible]

Taulukko 10 Keski-Suomen kuntien riskiruudut ja asukasluvut Lähde tilastokeskus

Pelastuslaitoksen riskianalyysimenetelmiä pyritään päivittämään jatkuvasti, jotta palvelutuotannossa kyetään vastaamaan proaktiivisesti toimintaympäristön riskeissä tapahtuviin muutoksiin sekä muutoksiin valtakunnallisissa uhkamalleissa. Riskianalyysityössä pyritään erityisesti hyödyntämään jo tapahtuneiden onnettomuuksien analysointia Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto Prontoa hyödyntäen. Riskianalyysissa hyödynnetään myös tietoja, jotka on saatu onnettomuuksien syiden arvioinnissa ja selvittämisessä. Toimintaympäristöä ja riskejä tarkastellaan myös kiinteässä yhteistyössä alueen kuntien sekä muiden yhteistoimintaviranomaisten ja -tahojen kanssa. Riskianalyysityön tavoitteena on parantaa menetelmiä riskikohteiden tarkempaan tunnistamiseen sekä kehittää palvelutuotannon vaikuttavuutta Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (21/2012) mukaisesti pelastustoimen alueen riskiluokkien määritysperusteena käytetään regressiomallilla määritettyä riskitasoa. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Seuraavaksi tarkastellaan toteutuneita tehtäviä eri riskiluokissa Prontosta vuosina 2016–2019 saatujen tietojen perusteella. Seuraavassa kaaviossa 14 esitetään Keski-Suomen pelastuslaitokselle osoitettujen tehtävien jakautuminen riskiruuduittain. Kaaviosta on nähtävissä, että vuosien 2016–2019 noin 20 000 tehtävästä suurin osa (noin 70 %) on tullut keltaisen riskiluokan 2 sekä harmaan riskiluokan 4 ruutuihin. Vaikka ruutujen

lukumäärä (18 602) on suurin riskiluokassa 4, siitä huolimatta riskiluokassa 2 on ollut suhteellisesti eniten tehtäviä. Tätä selittänee osaltaan se tosiasia, että suuri osa asutuksesta ja teollisuudesta keskittyvät riskiluokan 2 ruuduille. Lisäksi suurin osa automaattisista paloilmoittimista sijaitsee riskiluokan 2 ruuduissa. Taulukosta näkyy myös, että kaikista Keski-Suomen pelastuslaitoksen hälytyksistä noin 65 prosenttia tulee taajamiin eli riskiluokkien 1–3 alueille, ja näistä riskiluokan 1 ruutuihin noin 16 prosenttia. Näiden hälytysten suhteellisen vähäinen määrä johtunee siitä, että alueen kokonaispinta-ala on melko pieni.

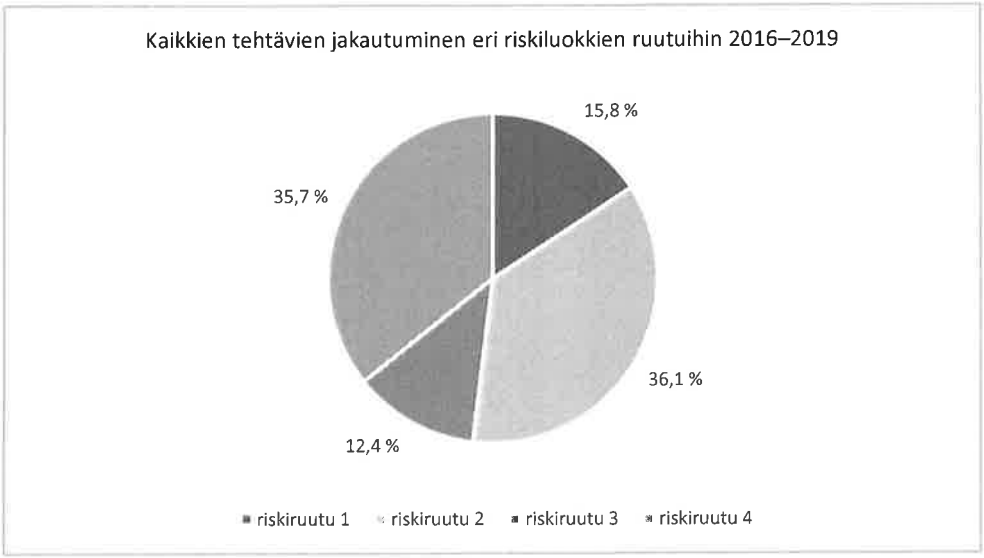

Kaavio 14 Kaikkien tehtävien jakautuminen riskiruutuihin 2016–2019

Liitteenä olevan analyysimuistion tarkastelussa on käynyt ilmi, että pelastuslaitoksen riskienhallinta työ on ollut aktiivista ja sen perusteella on päätelty, että tehtävien todennäköisyys eri riskialueilla on useimmiten yhteydessä erityisesti ihmisten toimintaan. Tämä näkyy siinä, että tehtäviä tulee useimmiten taajamiin tai maakunnan teiden varsille. Kun tarkastellaan yksittäisiä riskiruutuja, tehtävien todennäköisyys on suurin riskiluokan 1 ruuduissa ja pienin riskiluokan 4 ruuduissa – ja sielläkin todennäköisin vain taajamien läheisyydessä tai maanteiden varsilla. Regressiomalliin perustuva riskiruutuluokittelu näyttääkin siis ennustavan melko hyvin pelastustoimen tehtävien todennäköisyyttä eri riskiluokkien alueilla. Tarkastelun perusteella vaikuttaa myös siltä, että riskiluokan 2 alueella syntyy suhteellisesti vähemmän vahinkoja kuin muualla, mikä osaltaan selittynee päätoimisten paloasemien läheisyydellä. Mikäli riskiluokan 2 alueet tavoitettaisiin nykyistäkin paremmin, myös niiden ympärillä sijaitsevat riskiluokan 3 alueet kyettäisiin kenties tavoittamaan nopeammin. Tällöin 3. riskialueella muodostuvat vahingot voisivat jäädä pienemmiksi.

Riskiruutuaineiston käsittelyn yhteydessä on pyritty tunnistamaan myös alueellisessa riskiarvioinnissa mainittuja ns. erityisiä riskikohteita. Toiminta-alueella on merkittävää teollisuutta ja laajamittaisen vaarallisten aineiden tuotanto- ja varastointilaitosta sekä niihin liittyvää kuljetusta. Erityistä vaaraa aiheuttavia tuotantolaitoksia Keski-Suomessa on yhteensä yhdeksän kappaletta, joista kolme muodostaa yhden kokonaisuuden. Tällaiset kohteet aiheuttavat ylimääräistä riskiä pelastustoimelle, asukkaille, ympäristölle ja vaikuttavat kaavoitukseen. Vaarallisten aineiden sijainti tietyssä paikassa ei sinällään aiheuta riskiruudun nousemista eri riskiluokkaan, vaan tavoitteena on valvontatyöllä ohjata tarkoituksenmukaista vaarallisten aineiden torjuntakaluston hankintaa ja sijoittamista. Näihin kohteisiin pelastusviranomaisen velvollisuutena laatia toiminnanharjoittajien tekemien turvallisuusselvityksien perusteella ulkoiset pelastussuunnitelmat.

Lisäksi alueella on paljon yleisötapahtumia esimerkiksi Jämsän, Jyväskylän ja Laukaan alueilla. Maakunnan alueella järjestetään myös vuosittainen rallin kansainvälinen maailmanmestaruusosakilpailu. Yleisötapahtumilla on oma turvallisuusorganisaatio mutta laajimmilla tapahtumilla on usein välillisiä vaikutuksia pelastuslaitoksen toimintaan.

2.3 Toiminnan tavoitteiden ja suorituskyvyn arviointi

Keski-Suomen pelastuslaitoksen meneillään olevan palvelutasopäätöskauden tavoitteiden asettaminen ja suorituskyvyn arviointi perustuvat tässä palvelutasopäätöksessä, liitteenä oleva palvelutasopäätöksen analyysimuistioon ja pelastuslaitoksen riskianalyysiin, joiden perusteella nykyistä palvelutasoa on arvioitu yhdessä pelastuslaitoksen asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi aluehallintovirasto arvioi pelastustoimen palvelutason toteutumista. Analyysi aineisto perustuu vuosien 2016-2019 riskiruutujen tehtävistä (rakennuspalot, rakennuspalovaara, liikennevälinepalot, muut tulipalot, liikenneonnettomuudet, vaarallisen aineen onnettomuudet, sortumat, räjähdykset ja kiireelliset ihmisen pelastamiset) on suoritettu pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisin vaatimusten mukaisesti. Pelastustoimen palveluiden saatavuudessa on paikkakuntakohtaisia eroja ja nyt tehtävän palvelutason tavoitteena on kaventaa näitä eroja. Uudessa palvelutasopäätöksessä kehitetään palvelutasossa havaittuja puutteita sekä kiinnitetään erityistä huomiota niin päätoimisen kuin sopimushenkilöstön rekrytointiin on seuraavalla palvelutasopäätöskaudella.

Pelastustoiminta kohteessa aloitetaan vähintään pelastusyksiköllä, jonka on täydentynyt hälytysohjeen tai pelastustoiminnan johtajan ohjeiden mukaisesti. Pelastustoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä ja käytettävissä olevalla kalustolla ei ole aina kyetty vastamaan toimintavalmiusohjeen mukaisiin tavoitettavuus vaatimuksiin, mutta analyysissä tehdyn tarkastelun perusteella sille eil ole ollut merkitystä onnettomuuden seurauksien kannata tai siitä ei ole aiheutunut lisävahinkoja. Voidaan siis todeta, että pelastustoiminnassa on kyetty selviytymään riskien perusteella määritellyistä tehtävistä.

Turvallisuusviestintä ja pelastuslaitoksen valvontatoiminta ovat keskeisiä keinoja huolehtia pelastuslaitokselle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta. Pelastuslaitos on asettanut tavoitteekseen antaa laadukasta valistusta ja neuvontaa vähintään 20 prosentille maakunnan väestöstä vuosittain. Vuonna 2011 voimaan tulleen pelastuslain mukaan pelastuslaitos laatii valvonnan suorittamiseksi suunnitelman, joka tarkastetaan vuosittain ja tarvittaessa muutoinkin, jos tarkastamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma perustuu kohdekohtaiseen riskienarviointiin. Turvallisuusviestinnässä ja valvontatoiminnan tavoitteena on suunnata valvontasuunnitelman vaatimusten mukaiset resurssit toimintaan.

Varautumisessa poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin pelastuslaitos on ollut aktiivinen toimija. Pelastuslaitos on laatinut etukäteissuunnitelmat tilanteiden varalle, aktivoinut kuntia varautumaan niihin sekä tunnistaa varautumisen kehittämistarpeet.

2.4 Palvelutasopäätöksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Alueen pelastustoimi ja pelastuslaitos seuraavat palvelutasopäätöksen toteutumista ja arvioivat toteutumisen perusteella, onko palvelutasopäätöstä tarpeen muuttaa palvelutasopäätöskauden aikana. Palvelutasopäätöstä voi olla tarpeen muuttaa, jos riskeissä tai toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Kehittämissuunnitelmassa asetettiin tavoitteita pelastuslaitoksen toiminalle 2018-2020. Tämän tarkastelun perusteella voidaan todeta, että asetetut tavoitteet on tavoitettu.

Turvallisuusviestintä ja pelastuslaitoksen valvontatoiminta ovat keskeisiä keinoja huolehtia pelastuslaitokselle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta. Vuonna 2011 voimaan tulleen pelastuslain mukaan pelastuslaitos laatii valvonnan suorittamiseksi valvontasuunnitelman, joka tarkastetaan vuosittain ja tarvittaessa muutoinkin, jos tarkastamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma perustuu kohdekohtaiseen riskienarviointiin. Turvallisuusviestinnässä ja

valvontatoiminnassa suunnataan resursseja entistä enemmän riskienarvioinnin perusteella, valtakunnalliset linjaukset huomioiden. Pelastustoimelle kuuluva ohjaukseen ja valvontaan tulee jatkossa syytä järjestää siten, että siihen ohjataan resursseja valvontasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi on syytä tehostaa toimintaa siten, että tilastointi on nykyistä luotettavampaa ja näin ollen esimiestyöllä varmistetaan kaikkien alueiden tavoitteiden saavuttaminen ja työn jakautuminen nykyistä tasaisemmin valvontatyötä tekevien kesken. Turvallisuusviestinnässä tulee työnantaja johtoisesti kehittää keinoja turvallisuusviestintä menetelmien kehittämiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Lisäksi on syytä varmistaa, että myös 24/7 paloasemilla osallistutaan turvallisuusviestintään nykyistä aktiivisemmin.

Pelastustoiminnan palvelutuotannossa on syytä jatkossa seurata aktiivisesti riskiruutujen tavoitettavuuden toteutumista eri vuorokauden aikoina ja ryhtiä toimenpiteisiin, mikäli puutteita havaitaan. Osa riskiruuduista on tavoitettavissa nykyisellä paloasemaverkostolla, mutta se tarkoittaa vaikuttamista liikennejärjestelyihin, paloasemalta lähtemistä hidastavien tekijöiden kartoittamista sekä aktiivista esimiestyötä. Tästä huolimatta vaikuttaa, että kaikkia alueita ei kuitenkaan kyetä tavoittamaan vaatimusten mukaisesti, vaan niiden tavoittamiseksi tulee laajentaa välittömän lähtövalmiuden paloasema verkostoa. Riskialueella 1 on riskiruutuja, joiden tavoittamiseksi on paloasemaverkostoa kasvatettava ja toisaalta riskialueella 2 palvelutuotantoon liittyy epävarmuuksia varalla olevan henkilöstön lähtemisnopeuden kanssa. Näiden lisäksi osan sopimuspalokuntien toimintakykyä uhkaa jäsenten vähyys ja ikärakenne. Edellä mainituista tekijöistä seuraa tarve kiinnittää erityistä huomiota uuden henkilöstön rekrytoinnille, niin sopimuspalokunnissa kuin päätoimisen henkilöstön osalta.

Pelastustoiminnan edellyttämien voimavarojen tarve mitoitetaan riskianalyysin yhteydessä tehdyn riskialuejaon perusteella. Pelastuslaitoksen toimintavalmius muodostuu koko maakunnan henkilöstö- ja kalustoresursseista. Hälytysohjeet laaditaan siten, että pelastusmuodostelmien hälyttäminen on riittävän etupainotteista ja pelastustoimen voimavaroja sekä tukiyksiköitä käytetään tehokkaasti. Ensimmäisen pelastusyksikön tehokas toimintakyky varmistetaan toimintakuntoisella ensilähdön kalustolla, päivystysjärjestelyillä sekä hälytysohjeilla. Hälytysohjeissa tämä huomioidaan siten, että toimintavalmius kiireellisiin tehtäviin on aina varmistettu ja kiireellisiin tehtäviin hälytetään aina nopein ja tarkoituksenmukaisin apu.

Pelastuslaitos on toiminut aktiivisesti maakunnallisesti kuntien ja eri toimijoiden aktivoijana varautumisessa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Aktiivista roolia on tarpeellista jatkaa ja lisäksi

huolehtia oman toiminnan jatkuvuudesta erilaisissa häiriö- ja poikkeavissa tilanteissa. Myös maakunnallinen johtokeskuksen suunnittelussa ja perustamisessa on pelastuslaitoksen syytä toimia aktiivisesti.

2.5 Johtopäätöksiä

Luvussa 2 tehtyjen arviointien perusteella voidaan todeta, että Keski-Suomen pelastuslaitos on saavuttanut vuonna 2018 valmistuneessa kehittämissuunnitelmassa asetut tavoitteet keskimäärin hyvin. Seuraavaksi esitetään joitakin johtopäätöksiä sekä edellisessä luvussa esitetyn että liitteenä olevan analyysimuistion yksityiskohtaisen tarkastelun perusteella.

Ohjaus- ja valvontatoiminta

Ohjaus- ja valvontatoiminnannassa on päivitetty vuosittain valvontasuunnitelma, jossa on päätetty yksityiskohtaisemmin pelastusviranomaisille kuuluvasta valvontatyöstä, kohdemäärittelystä ja toteutustavasta. Toimintatapojen perehdyttäminen on toteutettu kaikille valvontatyöhön osallistuville. Vaativien valvontatehtävien hoitaminen on keskitetty pienemmälle joukolle valvontatyön asiantuntijoita, ja heidän kohdallaan on henkilöriskit otettu huomioon työn kierrossa, lomasuunnittelussa sekä rekrytoinneissa. Pelastuslaitoksen riskeihin perustuvaa valvonnan suunnittelua on kehitetty palvelutasopäätöskauden aikana. Kehittämissuunnitelman yhdeksi tavoitteeksi asetettiin myös se, että turvallisuusviestintää kehitetään vuosittain laadittavan toimintasuunnitelman ohjaamana. Tämäkin tavoite on toteutunut. Onnettomuuksien syyt ovat moninaisia ja liittyvät suureksi osaksi ihmisten toimintaan. Onnettomuuksien ja tulipalojen vähentämiseksi tarvitaan laajaa ja pitkäjänteistä yhteistyötä yksityisten ihmisten ja yhteisöjen kanssa, jotta heidän omaa vastuutaan ja valmiuksiaan turvallisuusasioissa voidaan lisätä. Ihmisen toimintaan vaikutetaan ennen kaikkea turvallisuusviestinnän keinoin.

Uhkien ja riskien arviointi

Pelastuslaitoksen palveluissa on tulevina vuosina varauduttava erityisesti väestön ikärakenteen tuomiin muutoksiin, koska sillä on vaikutusta erityisesti pienten kuntien sopimuspalokuntien toimintaan. Analyyseissa ilmeni, että osassa Keski-Suomena pelastuslaitoksen alueen sopimuspalokunnista on vähän jäseniä ja heidän keski-ikänsä on pelastustoimen tehtäviin korkea. Lisäksi osassa sopimuspalokuntia on pulaa pelastustoimintaohjeen mukaisen kelpoisuuden omaavista sammutusmiehistä. Pelastuslaitoksen palvelutuotantoa kehitettäessä onkin jatkossa syytä seurata sopimuspalokuntien tilannetta mutta myös päätoimisen henkilöstön saatavuutta ja ryhtyä tarvittaessa

toimeen palvelukyvyn turvaamiseksi koko toiminta-alueella. Keski-Suomen pelastuslaitoksen on myös varauduttava ilmastonmuutoksen seurauksena todennäköisesti aiheutuviin laajamittaisiin onnettomuuksiin ja häiriötilanteisiin koko alueellaan.

Kuten luvussa 2.2. mainittiin, Mannisenmäki ja Vaajakoski siirtyvät riskiluokka 1:een seuraavalla palvelutasokaudella. Mannisenmäen riskiruudun tavoittamiseksi vaaditaan uusi paloasema, jonka sijaintia harkittaessa tulisi huomioida mahdollisesti pohjoisen Jyväskylän sekä Tikkakosken taajaman saavuttaminen. Vaajakoskelle muodostuvan riskiluokan 1 uuden riskiruudun tavoittamiseen puolestaan vaaditaan Vaajakosken paloaseman miehittämistä 24/7. Kummankin ratkaisun toteuttaminen vaatii lisää henkilöstöä.

Päivittäisiin tilanteisiin varautuminen

Pelastustoimen palveluiden voidaan riskialuetarkastelun perusteella arvioida olevan kokonaisuudessaan kohtuullisen hyvällä tasolla, mutta palvelutuotannon järjestämistä uhkaavat seuraavalla palvelutasokaudella muutokset varallaolokäytännöissä sekä joidenkin sopimuspalokuntien toiminnassa esiin nousseet puutteet. Myös yksittäisten riskiruutujen ja kohteiden tavoittamisessa on haasteita. Näihin haasteisiin voidaan vastata osaltaan laadukkaalla esimiestyöllä. Alla listataan lisäksi muutamia toimenpiteitä, joiden avulla riskiruutujen saavuttamista voidaan parantaa.

- **Jyväskylän kaupungin liikenneratkaisut** vaikuttavat voimakkaasti tiettyjen riskialueen I ruutujen saavuttamiseen tavoiteajoissa. Keskuspaloasemalta ajoaikaa näihin riskiruutuihin tulee nopeuttamaan Keski-Suomen keskussairaalan ja kantakaupungin liikennejärjestelyjen valmistuminen. Ajoaikoja on mahdollista nopeuttaa myös Keskuspaloaseman valmisteilla olevilla uusilla liikenneratkaisuilla, jolloin paloasemalta päästäisiin suoraan Keuruuntielle. Myös mahdollisuus liikennevalojen ohjaamiseen nopeuttaisi riskiruutujen tavoittamista. Näiden keinojen selvitystyö on jo aloitettu. Seppälän paloasemalta puolestaan tiettyjen riskiruutujen saavuttamista vaikeuttavat ruuhkaiset ja kapeat tiet. Tavoitettavuutta voisivat parantaa esimerkiksi mahdollisuus käyttää linja-autokaistoja sekä liikennevalo-ohjausta. Myös paikallistuntemuksen kehittäminen nopeuttaisi kohteiden tavoittamista.

- **Tietoisuus** toiminta-alueen riskiruutujen tavoittamisen merkityksestä voisi vaikuttaa siihen, että asemilta lähdetään nopeammin tehtäville. Lähtöjen aktiivinen seuranta esimiesten taholta on myös tarpeellista. Lähtöjen nopeuttamiseksi voidaan myös kartoittaa paloasemien tilaratkaisuja ja tehtävillä tarvittavien varusteiden pukemisen kehittämistä sujuvammaksi.

Näillä erilaisilla lähtöaikojen nopeuttamista edistävillä keinoilla voidaan parantaa kohteiden saavuttamista tavoiteajoissa.

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi riskiruutujen saavuttamiseksi vaaditaan tulevaisuudessa lisäpanostuksia paloasemaverkostoon seuraavalla palvelutasopäätöskaudella, kun kehitetään pelastustoimen kykyä vastata sille lainsäädännössä asetettuihin vaatimuksiin. Tämän tarkastelun perusteella olisi jatkossa syytä varmistaa nykyistä laajemmin etenkin riskialueen II palvelutuotantoa ja sen valmiutta, jota uhkaavat varallaoloon liittyvät epävarmuudet. Tämän vuoksi seuraavalla palvelutasokaudella on syytä seurata aktiivisesti toimintavalmiutta ja pyrkiä laajentamaan päätoimisen henkilöstön päivystä etenkin nykyisillä päiväpaloasemilla. Näin voitaisiin parantaa valmiutta koko Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella, myös riskialueilla III ja IV.

3 Päätökset palvelutasosta

Tässä luvussa esitetään Pelastuslain 29 §:n perusteella palvelutasosta tehtävät päätökset. Palvelutasopäätöksessä on määritettävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Seuraavissa luvuissa kuvataan Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelutasopäätökset vuosille 2021–2024. Jokaiselle päätökselle esitetään ensin perusteet ja sen jälkeen esitellään päätökset.

3.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja valvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Lisäksi pelastusviranomaiselle on säädetty velvoitteita kemikaalilaissa, laissa räjähdysvaarallisista aineista, nestekaasuasetuksessa sekä lukuisissa muissa alemman asteisissa säädöksissä.

Päätös palvelutasosta

Viranomaisohjauksen tavoitteet

Pelastustoimelle kuuluvan ohjauksen tavoitteena on pienentää onnettomuuksien todennäköisyyttä ja ohjata ennalta varautumalla vähentämään onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja.

Keskeisimmät toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi

Pelastuslaitos edistää, tukee ja seuraa pelastuslain velvoitteiden toteutumista. Ohjausvelvoite kattaa ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden ohjaamisen pelastuslaissa säädettyjen velvoitteiden täyttämisessä.

Keskeisimmät ohjaukseen ja valvontaan liittyvät tehtävät ovat kaavoitukseen vaikuttaminen, rakennushankkeiden suunnitteluun liittyvä ohjaus, turvallisuusviestintä, valvontatehtävät, asiantuntija-avun antaminen muille viranomaisille sekä yhteistyö muiden viranomaisten ja tahojen kanssa. Lisäksi pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa, onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän sekä syiden kehityksen seurantaa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi.

Pelastuslaitoksen ohjaus- ja valvontatoiminta perustuu laadukkaaseen riskiarviotyöhön.

Ohjaukseen ja valvontaan käytettävät voimavarat

Pelastuslaitokselle kuuluvaan ohjaukseen ja valvontaan osallistuvat koko henkilöstö ja kaikki tulosyksiköt. Valvontatyöhön, valistukseen ja neuvontaan vuosittain tarvittavien resurssien määrä järjestetään siten, että vuosittain päivitettävässä valvontasuunnitelmassa toimintaan vaadittavat 29 henkilötyövuoden resurssit toteutuvat.

3.1.1 Pelastustoimelle kuuluva valistus ja neuvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvista valistuksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, joiden tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Toimintaa ohjaavat lisäksi sisäisen turvallisuuden strategia, pelastustoimen kansallinen strategia, kumppanuusverkoston turvallisuusviestintästrategia, pelastustoimen hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma, Keski-Suomen riskianalyysi ja pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelma.

Päätös palvelutasosta

Valistuksen ja neuvonnan tavoitteet

Pelastuslaitoksen tavoitteena on, että Keski-Suomen pelastuslaitoksella on ajantasainen turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma. Turvallisuusviestinnän tavoitteena on opastaa ihmisiä tunnistamaan vaaran aiheuttajia, ehkäisemään omatoimisesti onnettomuuksia, toimimaan oikein onnettomuustilanteissa sekä varautumaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Pelastuslaitoksen alueella tuotetaan turvallisuusviestintäpalveluita näkyvästi kaikilta paloasemilta. Pelastuslaitoksen toiminnassa osoitetaan resursseja turvallisuusviestintämenetelmien sekä sosiaalisen median viestinnän kehittämiseen ja vaikuttavuuden mittaamiseen.

Turvallisuusviestinnän kohderyhmät valitaan riskiperusteisesti pelastuslain määrittämistä varautumisvelvollisista. Turvallisuusviestinnässä hyödynnetään valtakunnallisia linjauksia ja kampanjoita. Tilaisuuksia järjestetään turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti esimerkiksi erilaisina turvallisuusviestintä- ja neuvontatapahtumina sekä koulutuksina. Turvallisuusviestinnän tavoitteena on, että 20 prosenttia pelastuslaitoksen alueen väestöstä tavoitetaan turvallisuusviestinnän keinoin. Tavoitteen toteutumista arvioidaan vuosittain Pronto-tilastojen perusteella.

Turvallisuusviestintäsuunnitelman laatiminen ja toteutumisen arviointi

Turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma on Keski-Suomen pelastuslaitoksen strateginen asiakirja, jolla ohjataan paloasemaryhmien turvallisuusviestintätyötä. Suunnitelma tarkastetaan vuosittain, ja sen perusteella vahvistetaan seuraavan vuoden vuosisuunnitelma.

Pelastuslaitokselle nimetään turvallisuusviestintävastaavat, joiden tehtävänä on laatia toimintasuunnitelman mukaisesti vuosittain paloasemakohtaiset turvallisuusviestintä-suunnitelmat. Pelastuslaitosten valistus- ja neuvontatehtäviä sekä sosiaalisen median

viestintää suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan sekä kehitetään pelastustoimen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman ja pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategian painopisteiden ja keskeisten toimintalinjojen mukaisesti. Turvallisuusviestintä perustuu riskianalyysityössä tunnistettuihin onnettomuusriskeihin, ja viestintää pyritään kohdistamaan riskiperusteisesti.

Valistukseen ja neuvontaan käytettävät voimavarat

Turvallisuusviestintään osallistuvat tarvittaessa kaikki pelastuslaitoksen palveluksessa olevat päätoimiset henkilöt, ja sitä toteutetaan tehtävään soveltuvien henkilöiden voimin. Sopimuspalokuntalaisten suorittamaa turvallisuusviestintä mahdollistetaan, tuetaan, kannustetaan ja ohjataan. Palvelutasokaudella kehitetään erityisesti 24/7-paloasemakohtaisia turvallisuusviestinnän keinoja ja lisätään osallistumista erilaisiin tapahtumiin. Voimavaran tavoitteena on, että turvallisuusviestintään käytetään laskennallisesti vuosittain vähintään 8 henkilötyövuoden voimavara.

3.1.2 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslain 42 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Päätös palvelutasosta

Viranomaisyhteistyön järjestelyt ja tavoitteet

Viranomaisyhteistyön tavoitteena on, että yhteistyö eri viranomaisten ja yhteisöjen kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on aktiivista ja jatkuvaa.

Pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn viranomaisyhteistyötä ohjaa vuosittain laadittava valvontasuunnitelma. Valvontatyöt toteutetaan suunnitelman mukaisessa laajuudessa ja siinä esitettyjen toimintamallien mukaisesti.

Valvontatyötä tekevät henkilöstö perehdytetään viranomaisen hallintomenettelyn mukaiseen toimintaan ja siihen liittyviä asioita kerrataan säännöllisesti. Huomiota kiinnitetään hyvään hallintotapaan, tarkastuspöytäkirjan sisältöön ja jälkivalvonnan menettelyihin.

Pelastuslaitos edistää osaltaan muiden turvallisuusviranomaisten ja kuntien toimialojen edustajien yhteistyötä, jonka tarkoituksena on edistää tietojen vaihtoa ilmeisen palovaaran tai onnettomuusriskin pienentämiseksi. Pelastuslaitos osallistuu mahdollisuuksien mukaan muiden viranomaisten ja yhteisöjen käynnistämiin turvallisuutta lisääviin hankkeisiin ja projekteihin. Käytännön työ on erilaisiin seminaareihin osallistumista, työryhmissä tehtävää valmistelua ja lausuntomenettelyä.

Viranomaisyhteistyöhön käytettävät voimavarat

Vaativien valvontatehtävien kohdistuessa aiempaa pienemmälle joukolle pelastustoimen asiantuntijoita henkilöriskit otetaan huomioon työn kierrossa, lomasuunnittelussa sekä rekrytoinneissa. Turvallisuusselvitykset on tehty koko henkilöstölle ja rekrytoitavalle henkilöstölle ne tehdään ennen tehtävän vastaanottamista. Lomasuunnittelulla varmistetaan eritysosaamisen asiantuntijuus vuosilomien aikana. Viranomaisyhteistyöhön käytetään laskennalliset valvontasuunnitelman mukainen 2,2 henkilötyövuoden työpanos.

3.1.3 Palontutkinta

Pelastuslain 41 §:n mukaan pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Vakavien tulipalojen osalta pelastuslaitos hyödyntää säännöllisesti palontutkintatyöryhmän raportteja pelastustoiminnan kehittämisessä ja vastaavien onnettomuuksien ehkäisytyössä. Pelastuslaitos ylläpitää tarpeellista määrää koulutettuja palontutkijoita, millä turvataan palontutkinnan aloittaminen tarvittaessa vuoden jokaisena päivänä. Pelastuslaitoksen palontutkintaa tekeviä jatkokoulutetaan. Ryhmään kuuluvat henkilöt tekevät palontutkintaa omien tehtäviensä ohella.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos suorittaa kaikissa rakennuspalotehtävissä tutkintaa ja raportoi tulokset pelastustoimen toimenpide- ja resurssirekisteri Prontoon.

Pelastuslaitos ilmoittaa kirjallisesti poliisille tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetut tulipalot.

Pelastuslaitos ylläpitää ja kouluttaa tarvittavaa määrää palontutkijoita ja kehittää palontutkintatoimintaa.

Pelastustoiminnan johtajia ja muuta perustason palontutkintaa suorittavaa henkilöstöä tuetaan ja perehdytetään tason I palontutkinnassa.

Yhteistyötä poliisin kanssa tehdään yhteistyösopimuksen mukaisesti.

Jokainen palontutkija pitää henkilökohtaista altistumisen seurantapäiväkirjaa.

Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

3.1.4 Valvontatehtävät

Pelastuslain 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2:n ja 3:n luvun säädösten noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

Pelastuslain 79 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvontasuunnitelmassa määritetään palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden ja alueella esiintyvien riskien perusteella. Keskeiset valvontatoimenpiteet kuvataan valvontasuunnitelmassa.

Pelastusviranomaiselle on säädetty valvontatehtäviä myös laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta eli kemikaaliturvallisuuslaissa (390/2005).

Päätös palvelutasosta

Valvonnan perusteet ja tavoitteet

Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain ja siinä määritetään riskiperusteisesti eri riskikohteiden säännöllisten palotarkastusten suorittamisen ajankohdat eli valvontavälit. Lisäksi suunnitelmassa määritellään muut valvontatehtävän toteuttamiseen vaadittavat resurssit ja toimenpiteet. Valvontasuunnitelman laatiminen perustuu Keski-Suomen pelastuslaitoksessa tapahtuvaan laadukkaaseen, säännölliseen ja tehokkaaseen riskianalyysityöhön.

Valvontatehtävään käytettävät voimavarat

Valvontatyötä tekevät lähtökohtaisesti kaikki pelastuslaitoksen pelastusviranomaisiksi nimetyt henkilöt. Päätoimisesti valvontatyötä tekevillä on myös maakunnallisia ja alueellisia vastuutehtäviä. Valvontatyöhön vuosittain tarvittavien resurssien määrää arvioidaan valvontasuunnitelman perusteella vuosittain suoritettavien toimenpiteiden lukumäärän perusteella. Valvontatyöhön vaadittava resurssimäärä järjestetään siten, että vuosittain päivitettävässä valvontasuunnitelmassa toimintaan vaadittavat 29 henkilötyövuoden resurssit toteutuvat.

3.1.4.1 Kemikaaliturvallisuuslainsäädännön mukaiset valvontatehtävät

Kemikaaliturvallisuuslaissa (390/2005) säädettyjen velvoitteiden noudattamista kohteessa valvotaan valvontakäyntien yhteydessä, kun kyseessä on vaarallisten kemikaalien vähäinen teollinen käsittely ja varastointi tai säilytys. Mikäli vaarallisten kemikaalien määrä ylittää ilmoitusrajan, toiminnanharjoittajan on tehtävä pelastusviranomaiselle ilmoitus vaarallisten kemikaalien vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista kuukausi ennen toiminnan aloittamista. Ilmoituksesta tehdään kirjallinen päätös ja kohde tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista. Kemikaali-ilmoituksia käsittelevät valvontatyötä tekevät päällystöviranhaltijat.

Pelastuslaitos myös valvoo sumutusöljypolttimella varustettujen öljylämmityslaitteistojen turvallisuutta suorittamalla öljylämmityslaitteistoon kohdennetun tarkastuksen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun toiminnanharjoittaja on saattanut käyttöönotettavan öljylämmityslaitteiston pelastuslaitoksen tietoon.

Pelastuslaitos valvoo pyroteknisten tuotteiden varastointia niiden kaupan yhteydessä. Pelastuslaitos suorittaa pyroteknisten tuotteiden varastointipaikkojen tarkastuksia pääasiallisena myyntiaikana 27.12–31.12 toiminnan edellyttämässä laajuudessa riski arviointiin perustuen.

Pelastuslaitos valvoo ilotulitteiden yksityiskäyttöä. Yksityishenkilöiden ilotulitukset on kuluttajatuotteilla sallittu ilman ilmoitusta 31.12 klo 18.00 ja 1.1 klo 2.00 välisenä aikana. Muuna aikana yksityistilaisuuksissa käytettävistä (kuluttaja)ilotulitteista tulee tehdä ilmoitus viimeistään viisi vuorokautta ennen ilotulitteiden käyttämistä. Ilmoituksen käsittelevät valvontatyöhön osallistuvat pelastusviranomaiset.

Palvelutasopäätös

Kemikaaliturvallisuuslain mukaiset viranomaistehtävät huomioidaan Keski-Suomen pelastuslaitoksen vuosittain laadittavassa valvontasuunnitelmassa.

Kemikaaliturvallisuuslain mukaiset viranomaistehtävät hoidetaan pääosin pelastuslain mukaisten valvontatehtävien yhteydessä ja samoilla resursseilla. Laskennallisesti kemikaaliturvallisuuslain mukaisiin tehtäviin käytetään valvontasuunnitelman mukaisesti 2,2 henkilötyövuoden työpanos.

3.1.5 Pelastustoiminta

Pelastustoimintaan kuuluvat pelastuslain 32 §:n perusteella hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön sekä omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen sekä tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen. Pelastustoimintaan kuuluvat myös edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta silloin, kun tulipalo tai muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi. Pelastuslaitoksen tulee varautua hoitamaan tehtävänsä päivittäisissä tilanteissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Pelastuslaitos on laatinut hälytysohjeet yhteistyössä hätäkeskuslaitoksen ja toisten pelastuslaitosten kanssa.

3.1.5.1 Päivittäinen pelastustoiminta

Päivittäisen pelastustoiminnan yhtenä keskeisenä mittarina käytetään sitä, kuinka Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (2012) asetetut saavutettavuustavoitteet eri riskialueilla toteutuvat. Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella riskiruudut on tavoitettu pääosin ohjeen tavoitteiden mukaisesti. Pelastuslaitoksen riskianalyysityössä on kuitenkin havaittu ongelmia yksittäisten riskiruutujen[4] tavoittamisessa pelastuslaitoksen alueella. Näiden riskiruutujen tavoittamista on syytä seurata nykyistä aktiivisemmin seuraavalla palvelutasokaudella ja mikäli puutteita vielä esiintyy, tulee arvioida paloasemarakenteen kehittämistä sekä parantaa palokuntien lähtövalmiutta. Lisäksi palvelutasokauden aikana on syytä seurata riskiruutujen muodostumista kasvualueilla ja ryhtyä tarvittaessa toimiin niiden tavoittamiseksi.

[4] katso Liite 1 pelastustoiminnan analyysimuistio luvut 1.1-1.3

Keski-Suomen pelastuslaitoksen päätoimisen ja sopimuspalokuntalaisten varallaolojärjestelmä on määritetty aiemmin varallaolo-ohjeen mukaan 15 minuuttiin. Päätös puretaan 1.2.2021 alkaen, ja sen jälkeen uuden ohjeen mukaan pyritään varmistamaan pelastushenkilöstön saaminen pelastuslaitoksen käyttöön 30 minuutin kuluessa hälytyksestä. Muutos johtuu varallaolokäytäntöjen muuttumisesta, jonka seurauksena välitön reagoiminen pelastustoimintaa vaativiin kiireellisiin tehtäviin on uhattuna. Lisäksi pelastustoimintaan käytettävissä olevan resurssin määrää uhkaa myös sopimuspalokuntien tila osassa Keski-Suomen kuntia. Pelastustoiminnan päivittäistoiminnan pitäminen nykyisellä tasolla edellyttää jatkossa palvelutason kehittymisen aktiivista seurantaa ja mahdollisesti taloudellisia lisäpanostuksia palvelutuotantokyvyn takaamiseksi. Pelastustoiminnan palvelutasoa arvioidaan vuosittaisen riskianalyysin ja palvelutasopäätöksen toteutumisen yhteydessä. Analyysi tehdään samalla, kun arvioidaan toiminnan ja talouden toteumaa.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (2012) edellytetään pelastustoimen alueelta tehokasta ja toimivaa johtamisjärjestelmää. Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmän avulla täytyy kyetä selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastustoimen alueella sovellettavasta johtamisjärjestelmästä päätetään palvelutasopäätöksessä.

Päätös palvelutasosta

Keski-Suomen pelastuslaitos on varautunut hoitamaan tehtävänsä päivittäisissä onnettomuuksissa, normaaliajan häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja väestönsuojelutilanteissa.

Pelastuslaitoksen alueen riskiarviointi päivitetään vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä, kun arvioidaan toiminnan, talouden ja palvelutasopäätöksen toteumaa. Tarkempi analyysi ja riskinarvio tehdään palvelutasopäätöskauden lopulla, kun valmistellaan uutta palvelutasopäätöstä.

1. Palvelutason seuranta

Keski-Suomen pelastuslaitoksen päivittäisen palvelutason puutteita korjataan siten, että jatkossa riskiruutujen tavoittamista kiireellisten tehtävien osalta valvotaan kaikkina vuorokaudenaikoina nykyistä aktiivisemmin ja sen perusteella valmiuden

järjestämisessä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin niin lähtövalmiuden kuin paloasemaverkoston kehittämisen osalta. Osaan toimenpiteistä on jo ryhdytty.

2. Pelastustoimen toimintavalmius

Pelastustoimen toimintavalmius perustuu välittömässä lähtövalmiudessa olevaan henkilöstöön, sopimuspalokunnan henkilöstöön sekä 30 minuutin varallaoloon. Keski-Suomen pelastuslaitoksen koko henkilöstö osallistuu tarvittaessa kaikkien pelastustoimen lakisääteisten palveluiden tuottamiseen oman kelpoisuutensa ja käytettävyytensä mukaisesti. Välittömän lähtövalmiuden periaatteella toimivat 24/7-paloasemat Jyväskylässä ja Äänekoskella ja päivisin painopistepaloasemat Jämsässä, Keuruulla, Laukaassa, Saarijärvellä ja Viitasaarella. Pelastustoimen ja ensihoidon tehtäviä hoitavat monitoimiyksiköt Muuramessa, Laukaassa ja Karstulassa ovat myös välittömässä lähtövalmiudessa, mikäli eivät ole varattuna ensihoidon tehtäviin. Muissa pelastustoimen alueen kunnissa lähtövalmius perustuu sopimuspalokuntien[5] lähtövalmiuteen. Mikäli varallaoloon liittyvistä muutoksista johtuen toimintavalmiudessa esiintyy jatkossa puutteita, korjataan niitä aluksi laajentamalla riskiarvion perusteella painopistepaloasemien valmiutta ns. virka-ajan ulkopuolella.

3. Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastuslain 34 §:n mukainen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä perustuu alkuvuodesta 2021 alkaen kolmeen tasoon. Johtaminen on järjestetty siten, että pelastuslaitoksen alueella on päivystävä päällikkö (P2), jatkuvasti kaksi päivystävää palomestaria (P31, P32) sekä tilannekeskus (P30) johtamistoiminnan tukemista ja etäjohtamista varten. Lisäksi johtamisvalmiutta täydennetään arkisin painopistepaloasemien (Viitasaari, Saarijärvi, Keuruu, Jämsä) paloasemaryhmissä, joissa on johtamisvalmius 08.00–20.00. Lisäksi viikonloppuisin ja arkipyhinä järjestetään kahden paloasemaryhmän (Viitasaari ja Jämsä) osalta johtamisvalmius 08.00–20.00. Tällä järjestelyllä pelastuslaitos kykenee johtamistoiminnallaan vastaamaan erilaisiin häiriötilanteisiin ja järjestää kattavan pelastustoiminnan johtamisvalmiuden ajalle, jolloin tapahtuu n. 2/3 kaikista onnettomuuksista. Äkilliset

[5] Sopimuspalokunnilla tarkoitetaan pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, työsuhteessa olevaa sopimuspalokuntaan kuuluvaa henkilöstöä ja vastaavaan tehtävään liittyen pelastuslaitoksen kanssa työsopimuksen tehnyttä henkilöstöä. Ks. pelastuslaki 2 a § (28.12.2018/1353) määritelmät.

poissaolot ja muut vastaavat syyt aiheuttavat, ettei johtamisjärjestelmä ole aukoton. Minimissään päällystön johtamisvalmius toteutetaan kaikissa tilanteissa kahden päivystävän palomestarin (P31 ja P32), tilannekeskuksen ja päivystävän päällikön (P2) toimesta.

4. Sopimuspalokuntien valmius

Sopimuspalokuntien lähtövalmiuden tavoitteena on, että ensimmäinen sammutus- ja pelastusryhmä lähtee hälytyksen saatuaan liikkeelle tavoitevahvuudella 1+3 mahdollisimman nopeasti. Varallaolossa olevalla henkilöstöllä on puolestaan aikaa saapua paloasemalle 30 minuuttia. Varallaolossa oleva henkilöstö saa varallaolonsa aikana oleskella itse valitsemassaan paikassa ja seurassa. Varallaolo ei välttämättä toteudu suunnitellusti esimerkiksi henkilöstön saatavuudesta johtuen. Varallaolon korvaavaa järjestelmää ryhdytään selvittämään ja palvelutasopäätöskauden aikana varallaolot todennäköisesti vähenevät.

5. Muodostelmien hälyttäminen

Lähtökohta on, että onnettomuuskohteet saavutetaan mahdollisimman nopeasti kaikissa tilanteissa toimintakykyisellä ja tarkoituksenmukaisella pelastustoimen henkilöstöllä ja kalustolla. Keski-Suomen pelastuslaitoksen hälytysohje on laadittu siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt. Naapuripelastuslaitosten kanssa on tehty yhteistyösopimukset, jotka takaavat sen, että aina voidaan hälyttää lähin ja tarkoituksenmukainen yksikkö. Henkilöstö hälytetään pelastuslaitoksen ylläpitämien hälytysvasteiden mukaisesti. Sopimuspalokuntien henkilöstölle hälytystekstiviesti lähetetään hätäkeskuksen ja pelastuslaitoksen ylläpitämän Erica-tietojärjestelmän avulla.

6. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite

Pelastustoiminnan toimintavalmius on järjestetty siten, että ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite saavutetaan vuosittain vähintään 50 %:ssa tehtävistä riskiruuduissa 1–3.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite toteutuu vuosittain vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä riskiruuduissa 1–3.

Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikatavoite toteutuu vuosittain vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä riskiruuduissa 1–3.

Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite asetettiin vuosien 2013–2016 palvelutasopäätöksessä 13 minuuttiin. Seuraavalle palvelutasokaudelle 2021–2024 tavoiteajaksi asetetaan 12 minuuttia 00 sekuntia.

7. Pelastussukellusvalmius

Pelastussukellusvalmius määräytyy suorituskykyvaatimusten mukaisesti kullakin paloasemalla

Savusukellusvalmiutta pyritään järjestämään kaikilta Keski-Suomen pelastuslaitoksen paloasemilta.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen kemikaalisukellusvalmius järjestetään siten, että vaativiin 4. tason kemikaalitehtäviin vaadittava suorituskyky järjestetään päätoimisen henkilöstön voimin Jyväskylästä, Jämsästä ja Äänekoskelta. Painopistepaloasemilta järjestetään suorituskykyvaatimusten mukainen 3. tason kemikaalisukellusvalmius. Perustason (tasot 1 ja 2) valmius järjestään muilta paloasemilta.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen keskuspaloasemalta järjestetään Pelastussukellusohjeen (Sisäministeriön julkaisu 48/2007) mukainen välitön vesisukellusvalmius.

8. Väestön varoittamisjärjestelyt

Pelastuslaitos ylläpitää väestövaroittamisen suorituskykyä käytössä olevilla järjestelmillä. Väestöhälytysjärjestelmää kehitetään jatkossa siten, että kaikki hälyttimet ovat elektronisia ja niissä on puheenantomahdollisuus. Vanhoja hälyttimiä uusitaan noin kaksi vuosittain

9. Suorituskyky

Pelastuslaitoksen suorituskyky perustuu toimintakykyiseen henkilöstöön ja ajanmukaiseen kalustoon, jotka on mitoitettu vastaamaan alueella esiintyviin riskeihin. Pelastustoimen tehtävissä toimii yhteensä 236 päätoimista työntekijää. Työntekijöistä 169 (70 %) on palomiesten tehtävissä ja 37 (16 %) päällystöä, jotka osallistuvat pelastustoiminnan ohella asiantuntija- ja valvontatyöhön. Hallintoon ja tukipalveluihin osallistuvia työntekijöitä on noin 13 %.

Seuraavassa taulukossa 11 on esitetty Keski-Suomen pelastuslaitoksen koko päätoiminen henkilöstö toimialueittain ja nimikkeittäin 1.1.2021.

| | PÄÄLLYSTÖ 56 | | |

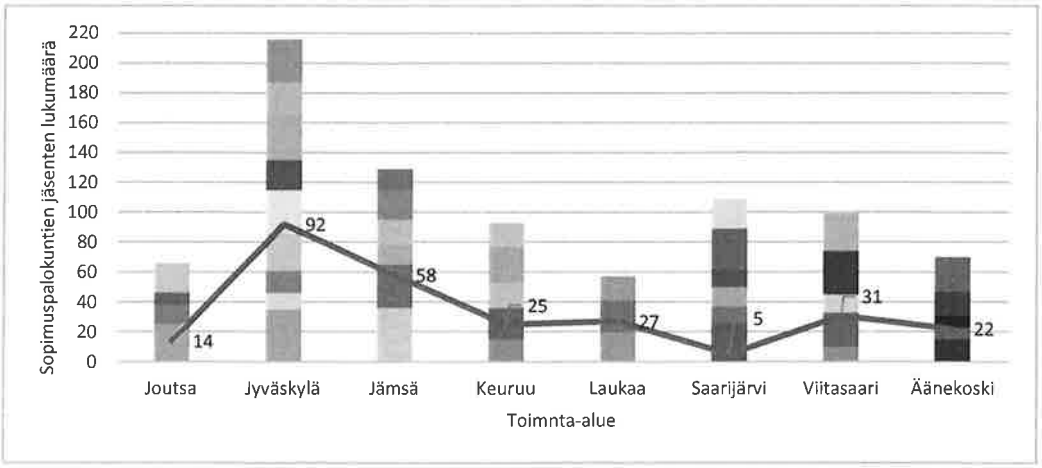

Taulukko 12 Sopimuspalokuntien jäsenmäärät ja vaativiin tehtäviin kelpoiset toimialueittain

3.1.5.2 Varautuminen häiriötilanteisiin

Keski-Suomen pelastuslaitos on suunnitellut toimintatavat häiriötilanteissa yhdessä hätäkeskuksen ja naapuripelastuslaitosten kanssa. Hätäkeskuksen ja pelastuslaitoksen johto- ja tilannekeskuksen tehtäväjaosta on sovittu. Toiminnan jatkuvuuden hallintaa on kehitetty mm. hankkimalla varavoimaa ja lisäämällä paloasemille varavoiman syöttömahdollisuuksia, polttoainesäiliöitä ja ruokakärry.

Päätös palvelutasosta

Keski-Suomen pelastuslaitos varautuu toiminnassaan päivittäisiin onnettomuuksiin, pelastustoimintaan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa valmiussuunnitelman ja ennalta laadittujen valmiudenkohottamisparametrien mukaisesti.

Pelastustoimen suunnitelmat laaditaan sisäministeriön asetuksen pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) mukaan.

Pelastuslaitos jatkaa oman palvelutuotantonsa jatkuvuuden ja hallinnan kehittämistä, siten että kriittiset toiminnot turvataan kaikissa tilanteissa. Keinoina ovat ajantasainen erityis- ja yhteistoimintasuunnitelma, laajat yhteistoimintasuhteet, riittävä pelastus-henkilöstö, materiaalia ja -kalustolla sekä henkilöstön kouluttamisella ja harjoittelulla.

Pelastuslaitos varautuu siihen, että suuronnettomuustilanteissa ja häiriötilanteissa se kykenee aloittamaan välittömästi pelastuslaitoksen johtokeskustoiminnan. PE-JOKEn täysi valmius saavutetaan viimeistään 2 tunnin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen. Lisäksi pelastuslaitos kykenee perustumaan 90 minuutin kuluessa kahden pelastuskomppanian vahvuisen muodostelman.

Häiriötilanteisiin varautumiseen käytetään laskennallisesti 2 henkilötyövuoden panos

3.1.5.3 Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelutilanteet

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on ajan tasalla oleva valmiussuunnitelma, jossa on suunniteltu pelastuslaitoksen toiminta poikkeusoloissa. Poikkeusoloihin varautumisen perustan muodostavat valmiuslain ja pelastuslain vaatimukset. Keski-Suomen maakunnan ja pelastuslaitoksen omassa riskianalyysissä on tunnistettu varautumista edellyttävät ja toimenpiteitä vaativat tilanteet.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos kehittää toimintaansa vastaamaan poikkeusolojen riskianalyysissä esiin nousseita suorituskykyvaatimuksia. Keski-Suomen pelastuslaitoksen valmiussuunnitelma päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana.

Varautumiseen ja poikkeusoloihin liittyvät suunnitelmat laaditaan sisäministeriön asetuksen pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) mukaan.

Pelastustoimen ja kuntien sekä muiden yhteistoimintatahojen varautumisesta ja valmiussuunnittelusta vastaavat viranhaltijat pitävät aktiivisesti yhteyttä ja kehittävät toimintaa.

Pelastuslaitos ylläpitää yhdessä Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan kanssa kuntien seudullisia turvaryhmiä turvallisuus- ja varautumisasioiden kehittämiseksi. Kiinteinä jäseninä toimivat kunnat sekä pelastuslaitos.

Pelastustoimen johtokeskuksen ja alueen kuntien johtoelinten yhteistoiminta on saumatonta ja johtokeskustyöskentelystä on laadittu toimintaohjeet.

Alueen pelastustoimen johtokeskuksen tulee olla tiloissa, joissa johtamistoiminta on mahdollista toteuttaa tehokkaasti, myös sotilaallisen uhkan alla.

Poikkeusolojen osalta tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin se on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin. Evakuointien toteuttamiseksi on laadittu riittävät suunnitelmat yhdessä kuntien ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Poikkeusolojen muodostelmien mitoittamisessa huomioidaan kaikki käytettävissä olevat pelastustoimen voimavarat sekä pelastustoimialueiden välisen avunannon ja viranomaisyhteistyön tarjoamat mahdollisuudet. VAP-menettelystä neuvotellaan puolustusvoimien aluetoimiston kanssa siten, että pelastuslaitos saa jatkossa käyttöön enemmän henkilöstöresurssiaan myös poikkeusolojen aikana.

Hälyttämiseen selvitetään varajärjestelmää tulevina vuosina.

Pelastuslaitos huolehtii, että väestönsuojeluun tarvittava materiaali on hankittu sekä sitä täydennetään ja huolletaan tarvittaessa.

Poikkeusoloihin varautumiseen käytetään laskennallisesti 1 henkilötyövuoden panos

3.1.6 Pelastustoimen ohjeet ja suunnitelmat

Sisäministeriö on antanut asetuksen (1363/2018) pelastustoimen suunnitelmista. Asetuksen mukaan pelastustoimen suunnitelmat jaetaan kahteen osaan, yleisjärjestelyihin ja pelastustoimintaan vaativissa tilanteissa. Asetuksessa on mainittu tarvittavat suunnitelmat ja niiden keskeinen sisältö.

Keski-Suomen pelastuslaitos on laatinut pääosin asetuksen mukaiset suunnitelmat ja ne pitävät sisällään asetuksessa annetut sisällöt. Suunnitelmat päivitetään rakenteen osalta edellä mainitun asetuksen mukaiseksi.

Päätös palvelutasosta

Keski-Suomen pelastuslaitoksen toimintaa ohjataan pelastusjohtajan hyväksymien suunnitelmien, ohjeiden ja määräyksien avulla.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat ja niitä koskevat harjoitukset toteutetaan sisäministeriön asetuksen ulkoisista pelastussuunnitelmista (1286/2019) mukaisesti.

Pelastuslaitos tarkastaa, korjaa ja päivittää suunnitelmat tarpeen vaatiessa tai vähintään kolmen vuoden väliajoin.

3.1.7 Öljyntorjunta

Pelastuslaitos vastaa öljyvahinkojen torjunnasta maa- ja vesialueilla pelastuslain (379/2011) mukaisesti. Öljyvahinkojen jälkitorjunnasta vastaavat alueen kunnat yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa. Öljyvahinkojen torjuntaa varten pelastuslaitokselle on laadittu öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma. Torjuntasuunnitelma koostuu yleisestä osasta sekä erillisestä hankintasuunnitelmasta. Yleistä osaa päivitetään tarvittaessa. Hankintasuunnitelma laaditaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Hankintasuunnitelman seuraava päivitys on vuoden 2021 aikana.

Pelastuslaitoksella öljyvahinkojen torjuntavalmius on jaettu kolmeen torjuntatasoon. Perustaso (torjuntataso 1) löytyy kaikilta paloasemilta, ja näillä asemilla on valmius torjua pienet öljyvahingot sekä suorittaa rajoitustoimenpiteitä suuremmissa vuodoissa. Korotettu perustaso (torjuntataso 2) on jokaisen paloasemaryhmän alueella. Tällä tasolla on valmius torjua keskisuuria öljyvahinkoja sekä suorittaa rajoitustoimenpiteitä suurissa vuodoissa. Korkein taso (torjuntataso 4) on keskusvarastotaso joilla on valmius suoriutua suurista öljyvahingoista. Lisäksi tältä tasolta jaetaan keskitetysti torjuntavarusteita ja -aineita alemman tason paloasemille. Korkeimman tason öljyntorjuntavarastot on sijoitettu Keski-Suomessa Jyväskylään ja Viitasaarelle.

Pelastuslaitos suorittaa vuosittain noin 160 öljyvahinkotehtävää. Suurin osa näistä tehtävistä on pieniä alle 100 litran vuotoja. Merkittävimmät öljyvahinkoriskit liittyvät teollisuuden varastointiin sekä maantiekuljetuksiin. Suuret öljyvarastot on listattu pelastuslaitoksen öljyvahinkojen

torjuntasuunnitelmassa. Suurien öljyvarastojen osalta varautuminen öljyvahinkoihin tapahtuu yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos ylläpitää öljyntorjuntavalmiutta laaditun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisesti sekä suorittaa tarvittavat kalustohankinnat erillisen hankintasuunnitelman mukaisesti.

Pelastuslaitos varautuu öljyvahinkoihin riskikohteissa yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa sekä valvoo suurien öljyvarastojen torjuntavalmiutta pelastuslain (379/2011, 22 a § ja 22 b §) mukaisesti.

3.2 Muut tehtävät

3.2.1 Ensihoitopalvelut

Pelastustoimen lakisääteisten tehtävien lisäksi Keski-Suomen pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalvelua, johon kuuluu ensivastetoiminta. Ensihoidon ja pelastustoimen yhteistyössä nähdään synergiaetua, jonka avulla pelastustoimen yhteiskunnallista vaikuttavuutta kyetään parantamaan merkittävästi.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) sekä ensihoitopalvelusta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (340/2011) mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Keski-Suomen pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalvelua yhteistoimintasopimuksen mukaan Keski-Suomen maakunnan kuntien alueella. Pelastuslaitos noudattaa ensihoitopalveluiden osalta Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hyväksymää ensihoidon palvelutasopäätöstä. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymällä on ensihoidosta vastaava lääkäri, joka johtaa ensihoitopalvelua ja sen toimintaa. KYS-erityisvastuualue puolestaan järjestää asetuksen (585/2017) mukaisen ympärivuorokautisen ensihoitolääkärin päivystyksen alueellaan.

Keski-Suomen pelastuslaitoksessa on kolme moniammatillista yksikköä. Moniammatillinen yksikkö muodostuu henkilöstöstä, jolla on kelpoisuus ja kyky toimia niin ensihoidon kuin pelastustoimen tehtävissä. Näin ollen yksikkö kykenee tarvittaessa toimimaan molemmissa tehtävissä.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi päättää palvelutasopäätöksessä ensivastetoiminnan sisällyttämisestä osaksi ensihoitopalvelua. Ensivastetoiminnalla tarkoitetaan sekä hätäkeskuksen kautta hälytettävissä olevan muun yksikön kuin ambulanssin hälyttämistä äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan tavoittamisviiveen lyhentämiseksi, että yksikön henkilöstön antamaa hätäensiapua, joka on määritelty ensihoidon palvelutasopäätöksessä. Ensivastetoiminnalla täydennetään ensihoitopalvelua, ja se on osa pelastuslaitoksen palvelutuotantoa. Pelastuslaitoksen toimialueella ensivastetoimintaa ylläpidetään 43 paloasemalla.

Päätös palvelutasosta

Ensihoitopalvelu on kiinteä osa Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelurakennetta. Pelastuslaitoksen tuottamaan ensihoitopalveluun sisältyy ensihoito perus- ja hoitotasolla sekä ensivastetoiminta yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Moniammatilliset yksiköt on sijoitettu Laukaan, Muuramen ja Karstulan asemapaikoille. Jatkossa kartoitetaan yhdessä Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa mahdollisuuksia moniammatillisten yksiköiden lisäämiselle pelastuslaitoksen alueelle.

Pelastuslaitos ylläpitää ensivastetoimintaa Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella.

3.2.2 Kansainvälinen toiminta

Sisäministeriö voi Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella päättää pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, jos avun antaminen ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua. Sisäministeriö voi myös pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä.

Ulkomaille annettavalla pelastustoimeen kuuluvalla avulla tarkoitetaan pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamista sekä asiantuntijoiden, muodostelmien ja materiaaliavun toimittamista ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa samoin kuin unionin pelastuspalvelumekanismista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä (1313/2013/EU) tarkoitettuja toimia. Suomeen vastaanotettavalla pelastustoimeen kuuluvalla avulla tarkoitetaan materiaaliapua ja kansainvälisten pelastustoimen asiantuntijoiden ja muodostelmien antamaa apua suomalaiselle toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä. Suomeen vastaanotettavan pelastustoimeen kuuluvan avun osalta noudatetaan lisäksi, mitä Suomen ja apua antavan valtion välillä on valtiosopimuksin sovittu, sekä unionin pelastuspalvelumekanismista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöstä N:o 1313/2013/EU.

Päätös palvelutasosta

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on ajan tasalla oleva suunnitelma kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen sekä niihin liittyviin järjestelyihin.

3.2.3 Valmiussuunnittelun tukeminen

Keski-Suomen pelastuslaitos tukee kuntia varautumisessa sekä jatkaa viestinnällistä yhteistyötä erilaisissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Viestinnän tarkoituksena on välittää tietoa etupainotteisesti tapahtumakunnan johdolle ja sen eri hallintokunnille pelastuslaitoksen johtovastuulla olevista merkittävistä tehtävistä tai uhkaavasta vaarasta. Viestinnällä tuetaan kunnan johdon toimintakykyä erilaisissa turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. Keski-Suomen pelastuslaitos yhdessä alueellisen valmiustoimikunnan (KSTURVA) kanssa kehittää yhteistyötä ja riskienhallintaa kuntien kanssa varautumisen, turvallisuuden ja viestinnän osalta.

Päätös palvelutasosta

Keski-Suomen pelastuslaitos tukee kuntien valmiussuunnittelua sekä jatkaa viestinnän yhteistyötä kuntien kanssa erilaisissa häiriö-. ja onnettomuustilanteissa.

Keski-Suomen pelastuslaitos on aloitteellinen ja keskeisessä roolissa maakunnallisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (KSTURVA) toiminnan kehittämisessä.

Keski-Suomen pelastuslaitos jatkaa aktiivisesti yhteisen maakunnallisen tilannekuvan tukemista ja mahdollisen tilannekeskuksen (TIKE) perustamisen suunnittelua.

Valmiussuunnitteluun käytetään laskennallisesti 1 henkilötyövuoden työpanos

4 Kehittämissuunnitelma

Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelma täydentää pelastustoimen palvelutasopäätöstä ja siinä esitetään palvelutason kehittämistarpeet kustannusvaikutuksineen.

4.1 Kehittämistoimenpiteet

Palvelutasopäätöksessä esiin nostetut puutteet palvelutasossa pyritään palvelutasokaudella toteutettavilla kehittämistoimenpiteillä korjaamaan siten, että saavutetaan pelastuslaitoksen keskeisille toiminnoille määritetty tavoitetaso. Palvelutasokauden kehittämistoimenpiteet ovat laajoja kokonaisuuksia, joiden toteuttaminen vaatii jaksottamista vuotuisiksi osatavoitteiksi.

Palvelutasokauden keskeiset kehittämistoimenpiteet ovat seuraavat:

Pelastustoimen toimintavalmius

Koko pelastustoimen alueen toimintavalmiutta kehitetään analysoimalla aktiivisesti palvelutuotannon tasoa ja riskiruutujen tavoitettavuutta pelastuslaitoksen alueella. Havaittaessa mahdollisia puutteita toimintavalmiudessa laajennetaan pelastustoimen välitöntä valmiutta aluksi

painopistepaloasemille. Pelastustoimen toimintavalmiutta parannetaan myös nopeuttamalla 24/7-paloasemien lähtövalmiutta. Se tapahtuu kehittämällä esimiestyötä, lisäämällä henkilöstön tietoisuutta riskiruutujen tavoittamisen merkityksellisyydestä, poistamalla esteitä, jotka hidastavat lähtönopeutta sekä pyrkimällä vaikuttamaan liikenneratkaisuihin riskialueella I. Lisäksi kehitettään ulkoista valvonta, jolloin työvuorojen ulkopuolelta. Varallaolon korvaavaa järjestelmää ryhdytään selvittämään, ja tavoitteena on, että palvelutasopäätöskauden aikana varallaolot vähenevät.

Paloasemaverkosto

Paloasemaverkostoa kehitetään siten, että Jyväskylän pohjoiseen osaan perustetaan 24/7- paloasema, jonka avulla kyetään nykyistä paremmin tavoittamaan Mannisenmäkeen muodostuva riskialue I ja pohjoinen Jyväskylä. Mikäli sisäisin keinoin ei kyetä tavoittamaan Jyväskylässä olevia ongelmaruutuja, perustetaan toinen paloasema Nisula–Killeri-alueella Laajavuoren, Nisulan ja Keltinmäen tavoittamiseksi. Mikäli palvelutuotannossa esiintyy puutteita, niitä korjataan taloudellisten viitekehysten puitteissa, kehittämällä painopistepaloasemaverkostoa tulevalla palvelutasokaudella 2021-2024 Seuraavan taulukon 13 mukaisesti.

	Peruste	HTV 24 h valmius lisäys ed.vuoteen	Pelastustoiminnan vahvuus paloasemalla	Henkilöstömenot Lisäys ed.vuoteen
2022				
Karstulan paloasema				
Painopiste paloasema: Jämsä	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	12,4	1 + 3 vahvuus 24/7	756 400
Painopiste paloasema: Keuruu	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	5,2	3 päivä 2 yö	317 200
Painopiste paloasema: Saarijärvi	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	5,2	3 päivä 2 yö	317 200
Painopiste paloasema: Joutsa	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	5,2	3 päivä 2 yö	317 200
	yht	28		1 708 000
2023				
Uusi paloasema: Kirri (Jyväskylä)	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	14,4	1 + 3 vahvuus	895 968
Uusi paloasema: Killeri (Jyväskylä)	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	7,2	2 henkilöä kärkiyksikkö	447 984
Karstulan paloasema				
Muuramen paloasema		7,2		447984
	yht	28,8		1 791 936
2024				
Kannonkosken paloasema				
Painopiste paloasema: Laukaa	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	5,2	3 päivä 2 yö	329 888
Painopiste paloasema: Viitasaari	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	10,4	1 + 3 vahvuus 24/7	659 776
	yht	15,6		989 664
Yhteensä		72		4 489 600

Taulukko 13 Painopistepaloasemien valmiuden kehittäminen palvelutasokaudella 2021-2024

Paloasemahankkeet

Pelastuslaitos kannustaa alueensa kuntia aktiivisesti ylläpitämään ja uudistamaan paloasemakiinteistöjä.

Sisäinen riskienhallinta

Pelastuslaitos kehittää omaa sisäistä riskienhallintaansa siten, että kyetään kehittämään varautumista palvelutuotannon jatkuvuutta erilaisissa häiriötilanteissa. Lisäksi pelastuslaitos huolehtii, että koko pelastustoimen alueella säilyy riittävän suorituskyvyn omaavat pelastusresurssit.

Valvontatoiminta

Valvonnan henkilötyövuodet kasvatetaan valvontasuunnitelma tarpeen mukaisesti sisäisillä järjestelyillä ja henkilöstön tehtäväkuvien muutoksilla. Asiantuntijuuksiin liittyvää hiljaisen tiedon hallintaa kehitetään muodostamalla ryhmiä asiantuntijoiden kesken ja jakamalla palvelutuotannon kannalta kriittistä tietoa.

Pelastuslaitoksen varautuminen ja jatkuvuuden hallinta

Pelastuslaitos varmistaa toimintansa siten, että se kykenee hoitamaan sille asetetut tehtävänsä niin normaali-, häiriö- kuin poikkeusoloissa. VAP-menettelystä neuvotellaan aluetoimiston kanssa siten, että pelastuslaitos saa jatkossa käyttöön enemmän henkilöstöresurssiaan myös poikkeusolojen aikana.

Maakunnallinen varautuminen

Keski-Suomen pelastuslaitos tukee kuntien valmiussuunnittelua sekä jatkaa viestinnän yhteistyötä kuntien kanssa erilaisissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Keski-Suomen pelastuslaitos on aloitteellinen ja keskeisessä roolissa maakunnallisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (KSTURVA) toiminnan kehittämisessä.

Henkilöstöhallinto ja hyvinvointi

Toimintojen ylläpitäminen palvelutasopäätöksessä esitetyllä tasolla edellyttää, että päätoimisen pelastustoimen henkilöstön määrää lisätään nykyisestä 236 henkilötyövuodesta 72 henkilötyövuodella. Tämän vuoksi on tärkeää, että Keski-Suomen pelastuslaitos pyrkii luomaan itsestään kuvaa houkuttelevana työnantajana.

Palvelutasopäätös ja sen seuranta

Palvelutasopäätöksen toteutumista seurataan aktiivisesti ja sitä päivitetään, mikäli toimintaympäristön palvelutarve tai lisääntyneet riskit sitä vaativat.

4.2 Kehittämistoimenpiteiden kustannusvaikutukset

Pelastustoimen palvelut toteutetaan kustannustehokkaasti ja laadukkaasti koko maakunnan alueella nykyistä palveluverkkoa hyödyntäen. Kustannuskehitystä voi pitää poikkeuksellisena, koska toimintaympäristössä ja normiohjauksessa on tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka aiheuttavat huomattavaa kustannusten kasvua.

Pelastustoimen lakisääteisten palvelujen maksuosuudet määräytyvät kuntien omistajaohjauksen päättämän talousraamin ja kunnan asukasluvun mukaisesti. Maksuosuuksilla katettaviin kustannuksiin kuuluvat tuloslaskelman mukaisten kulujen lisäksi käyttöomaisuuden poistot ja mahdolliset investointivaraukset. Mikäli jollakin sopijakunnalla on erityisvelvoitteita valtuuston hyväksymään palvelutasoon tai muihin pelastustoimen hoitoon liittyvissä asioissa, näistä aiheutuvat kustannukset maksaa ao. sopijakunta. Tilikaudelta kertynyt yli- tai alijäämä kirjataan pelastuslaitoksen taseeseen yli- ja alijäämätilille.

Pelastustoimen käyttömenot 2021–2024

Pelastustoimen arvioidut vuoden 2021 toimintatulot ovat 25,8 miljoonaa euroa ja toimintamenot 24,4 miljoonaa euroa sekä suunnitelman mukaiset poistot 1,34 miljoonaa euroa. Maakunnan asukaskohtainen kustannustavoite pelastustoimen palveluista on 90 euroa/asukas.

Pelastuslaitoksen käyttömenojen kehittymiseen palvelutasopäätöksen voimassaolokaudella vaikuttavat erityisen merkittävästi toimintavalmiuden järjestämiseen liittyvät epävarmuudet. Suurimpia epävarmuustekijöitä ovat Jyväskylän kasvusta johtuva riskialueen I tavoittamisen haasteellisuus sekä valtakunnalliset riidat, jotka aiheuttavat muutospaineita varallaolojärjestelmään. Lisäksi onnettomuuksien ja pelastustehtävien määrän kehittyminen sekä tulevien työehtosopimusneuvotteluiden palkkojen tarkistuksen suuruus ja toimitilavuokrien kehitys vaikuttavat käyttömenoihin. Kustannuskehitykseen vaikuttavat korottavasti myös pelastustoimen valtakunnalliset tietotekniset ratkaisut, mm. operatiivisten ICT-järjestelmien uudistaminen ja

tietoturvallisuuden lisääminen. Näiden hankkeiden aikataulu ja kustannusvaikutukset eivät ole vielä tiedossa. Pelastuslaitoksen taloutta uhkaa myös suunnitteilla olevien hyvinvointialueiden rahoitus: tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että jatkossa lisääntyvä palvelutarve on tuotettava nykyistä pienemmällä rahoituksella.

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on tulevaisuudessa haasteita Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen vaatimusten mukaisen valmiuden järjestämisessä. Ensinnäkin riskialueen I tavoittamiseen liittyy epävarmuuksia Jyväskylän Kortepohjassa, Vaajakoskella, Mannisenmäessä ja Jämsän keskustassa. Riskialueen II tavoittaminen on myös osoittautunut haasteelliseksi erityisesti ilta- ja yöaikaan. Myös sopimuspalokuntien toiminnassa esiintyvät puutteet saattavat aiheuttaa lisää paineita kustannustason nousulle. Palvelutasopäätös sisältää uuden paloaseman rakentamisen pohjoiseen Jyväskylään sekä päätoimisen henkilöstön lisäämisen painopistepaloasemille. Mikäli sisäisin keinoin ja liikenneratkaisujen avulla ei kyetä tavoittamaan kaikkia riskialueen I ruutuja, tarkoittaa se toisen uuden paloaseman rakentamista myös Jyväskylän alueelle. Uudistuksen vaatimat resurssit ja toimitilavuokrat tulevat nostamaan pelastustoimen nettokustannuksia noin 0,6 miljoonaa euroa (3,63 €/asukas).

Työtuomioistuimessa on käsiteltävänä pelastuslaitosten varallaolokäytäntöjä koskeva valtakunnallinen työ- ja virkaehtosopimuksen tulkintaerimielisyys. Mikäli työtuomioistuin päättää, että nykymuotoinen varallaolo ei ole EU:n työaikadirektiivin tai työaikalain mukaista, valmiusjärjestelmässä on varauduttava suunnittelemaan korvaava tapa ylläpitää riittävää pelastustoimen valmiutta. Alustavasti on arvioitu, että nykyisen palvelutason ylläpitäminen korvaavalla järjestelmällä nostaa toimintamenoja noin 2 miljoonaa euroa (7,33 €/ asukas)

Pelastustoimen palveluiden toteuttaminen esitetyllä toimintamallilla edellyttää asukaskohtaisen kuntamaksuosuuden tarkistamista seuraavasti:

Vuosi 2021 2,69 %
Vuosi 2022 9,20 %
Vuosi 2023 9,50 %
Vuosi 2024 4,30 %

Lisäksi taloudellisia korotuspaineita aiheuttavat paloasemien rakennushankkeisiin liittyvät toimitilavuokrien korotukset. Osaan näistä, esimerkiksi Jyväskylän Kirrin, Viitasaaren, Karstulan ja Kannonkosken paloasemien rakentamiseen, on varauduttu tulevien vuosien talousarviossa. Palvelutuotannon järjestäminen edellä esitellyillä laskelmilla edellyttää toiminnan tehostamista, koska mm. henkilöstö- ja toimitilakustannusten kasvu voi olla huomattavasti tätä korkeampaa. Henkilöstömenojen kuntamaksuosuuksien korotustarpeeksi on seuraava

2021-2022	15,42 %
2022-2023	14,20 %
2023-2024	5,49 %

ja muihin menoeriin noin 2,17 prosenttia vuosittaisen kustannusten indeksikorotusten mukaisesti.

Vuotuiset kehittämistavoitteet sisällytetään Keski-Suomen pelastuslaitoksen vuotuiseen toiminta- ja taloussuunnitelmaan, ja sen toteutumista arvioidaan tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä.

LÄHTEET

Kansallinen riskienarvio, Sisäministeriön julkaisuja 2019:5

Keski-Suomen alueellinen riskiarvio 2018

Keski-Suomen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma

Pelastuslaki (379/2011)

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

Pelastustoimen strategia vuoteen 2025

Rautasuo Janne: Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja, Suomen Kuntaliitto, Helsinki 2014

Riskiruutuaineisto

Sisäasiainministeriön julkaisu 48/2007. Pelastussukellusohje.

Sisäministeriön julkaisu 18/2016. Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi

Sisäministeriön julkaisuja 2019:5. Kansallinen riskiarvio 2018.

Sisäministeriön ohje (17/2013) Alueen pelastustoimen palvelutasopäätösprosessia

Sisäministeriön julkaisu (18/2020) Pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi

Turvallinen Suomi 2018 – Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:12. Työn ja työvoiman alueellinen liikkuvuus ja monipaikkainen väestö.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 (YTS 2017), valtioneuvoston periaatepäätös

Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2011. Öljyntorjuntaveneen hankintaohje

Valtuustoaloite kv. 14.12.2020

Aloite kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisestä

Suomen perustuslain toiseen pykälään on kirjattu seuraavasti " Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen." Tämä kirjaus luo pohjan demokraattiselle päätöksenteolle.

Kuntalain 22. pykälä täydentää tätä perustuslain pykälää kuntademokratia osalta ja määrittelee kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia seuraavasti "Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista." Tässä pykälässä luetellaan erilaisia mahdollisuuksia, joilla kunnan asukkaiden ja palveluiden käyttäjien osallistumista ja vaikuttamista voidaan erityisesti edistää. Järjestyksessään toinen näistä kuntalain 22. pykälän luettelemista asukkaiden mahdollisuuksista on "selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa".

Kuntalaisten mielipiteen selvittämiseksi on kuntalain 24. pykälän mukaan mahdollista järjestään kunnallinen kansanäänestys. Pykälässä todetaan kunnallisesta kansanäänestyksestä seuraavaa "Valtuusto voi päättää, että kunnalle kuuluvasta asiasta toimitetaan kansanäänestys. Valtuuston päätökseen, jolla on päätetty toimittaa kansanäänestys, ei saa hakea muutosta valittamalla.". Äänestyksen luonteesta pykälässä todetaan, että "Kansanäänestys on neuvoa-antava." ja "Kansanäänestys voidaan toimittaa koko kuntaa tai jotakin kunnan osa-aluetta koskevana. Kunnan osa-alueena on tällöin yksi tai useampi vaalilaissa tarkoitettu äänestysalue." Kuntalaisten äänestysoikeudesta sanotaan puolestaan "Kaikilla äänestysoikeutetuilla on yhtäläinen äänestysoikeus. Äänestys on salainen.".

Näiden lakiin kirjattujen oikeuksien lisäksi eräs arvostamani valtiomies ja kunnanvaltuutettu totesi taannoin, että "kaikki viisaus ei asu valtuustossa". Tämä kiteytys oli mielestäni erittäin osuva muistutus meille kaikille tehtävästämme päättäjinä. Me olemme kuntalaisten edustajia ja tehtävämme on kuulla meille luottamuksensa antaneita kannonkoskisia. Me olemme täällä Kannonkosken asialla.

Tämän kauden aikana eteemme on tullut kaksi erittäin suurta ja kaikkia meitä vaikuttavaa asiaa: kuntajakoselvitys ja tuulivoimapuisto. Nämä kokonaisuudet ovat mittakaavaltaan niin suuria, että niissä on perusteltua kuulla kuntalaistemme mielipidettä.

Esitän, että:

1) Kannonkosken kunta järjestää kunnallisen kansanäänestyksen kuntaliitokseen osallistumisesta tammikuun lopulla, jotta asia ehditään käsitellä ennen 15.2.2021 kunnanvaltuuston kokousta.
2) Kannonkosken kunta järjestää kunnallisen kansanäänestyksen tuulivoimapuiston rakentamisesta ohjeeksi uudelle valtuustolle kevään 2021 kuntavaalien yhteydessä.

Kannonkoskella 14.12.2020

Mauno Autio, sd.

SAAPUNUT 14.12.2020

KANSANÄÄNESTYSALOITE

KANNONKOSKEN TULEE LOPETTAA VUORIJÄRVIEN TUULIVOIMAPUISTON KAAVOITUSHANKE

Johdanto

"Kannonkoskelaisen kodin ikkunoista avautuvat näkymät vehmaaseen keskisuomalaiseen luontoon. Leppoisat löylyt voi ottaa omassa rantasaunassa ja kesäpäiviä kuluttaa laiturinnokassa nautiskellen.

Haluaisitko sinäkin asua luonnonrauhassa ja tehdä töitä maailmalle?

Kannonkoskella kelpaa yrittää. Vehreä luonto järvineen, metsineen ja erämaineen on matkailuelinkeinon valtti. Matkailun ympärille on syntynyt yritystoimintaa mökkien vuokrauksesta kartanomajoitukseen, ohjelma- ja ruokapalveluihin sekä järvi- ja koskikalastukseen."

Edellä mainitut suorat lainaukset ovat Kannonkosken kunnan esitteestä https://www.esitteemme.fi/kannonkoskenkunta/WebView/.

Kannonkosken kunta on kaavoittamassa Vuorijärvien erämaiselle alueelle 60 kappaletta 300 metriä korkeita tuulivoimaloita. Hanke on räikeässä ristiriidassa kuntaesitteessä annettujen lupausten kanssa. Massiivinen tuulivoimahanke tuhoaa edellä kuvatun idyllin.

Vuorijärvien tuulivoimahankkeen haitalliset vaikutukset ulottuvat laajalle alueelle yli kuntarajojen. Hankkeen arvioidut hyödyt eivät riitä kattamaan mittavia haittoja ja menetyksiä, joita Vuorijärvien valtava tuulivoimahanke aiheuttaa alueen ihmisille, luonnolle, vesistöille, linnustolle ja Kannonkosken kunnan imagolle. Kuntaliitoksen myötä kiinteistöveron tuomat hyödyt ovat kutistumassa Kannonkosken osalta huomattavasti, mutta haitat jäävät jäljelle.

Aloite

Kuntalaki 25 § Kansanäänestysaloite

Kansanäänestysaloitteen voi tehdä vähintään neljä prosenttia 15 vuotta täyttäneistä kunnan asukkaista. Valtuuston on viipymättä päätettävä, toimitetaanko aloitteessa tarkoitettu kansanäänestys.

Vedoten ko. lakiin, me allekirjoittaneet vaadimme kunnallisen kansanäänestyksen järjestämistä sen selvittämiseksi, kannattavatko Kannonkosken kunnan asukkaat Vuorijärvien tuulivoimapuiston kaavoitushankkeen jatkamista. Jos enemmistö äänestäneistä vastustaa sitä, tulee kaavoitushanke lopettaa välittömästi. Äänestettävä kysymys: Vuorijärvien tuulivoimapuiston kaavoitus on lopetettava välittömästi kyllä/ei?

Vastuuhenkilö

Pentti Kauppinen

Vastuuhenkilön yhteystiedot
Pentti Kauppinen
Vuorilahdentie 1081

44590 Vuorilahti
Puhelin 0400-802 845